

Curs de Formare pentru Cadre Didactice

Violența și Violența pe Bază de Gen în
Mediul Școlar

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

Metodologia a fost realizată de către:

Alina Dumitru, Liliana Astrahan și Inna Stoian, cu sprijinul Teodora Rebeja.

Coordonator: Ana Vlădescu, Project Manager

Editor: Terre des hommes Romania.

Data: Noiembrie 2022

Material realizat cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014-2021; pentru mai multe informații accesați www.eeagrants.org

Material realizat în cadrul proiectului ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței! Pentru mai multe informații despre proiect, accesați: <https://childrenagainstviolence.com/ro/>

Proiect derulat de:

*“Ceea ce îl salvează pe om este să facă un pas.
Apoi încă un pas.”*

- Antoine de Saint-Exupery

Proiect derulat de:

Cuprins

Preambul	5
Sesiunea 1 - Introducere	6
I. Bun venit,.....	7
II. Exercițiu de cunoaștere	7
III. Prezentarea proiectului, a activităților, a obiectivelor formării	8
IV. Tolba cu așteptări	8
Sesiunea 2 – Drepturile copilului.....	9
I. Exercițiu de conștientizare: rucsacul cu drepturi	10
II. Input formator: Istoria dezvoltării drepturilor copilului. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului și principiile de la care s-a pornit.....	11
Sesiunea 3 – Norme sociale și de gen.....	21
I. Input-reflexie cu privire la ce sunt normele sociale și de gen	22
II. Ce este genul. Ce sunt normele de gen și care dintre ele sunt vătămătoare.....	28
III. Forme ale violenței de gen	31
Sesiunea 4 – Explorarea contextului propriu: norme, violență, școală. Consecințele VBG.....	48
I. Inegalitatea de gen	49
II. Norme, violență, școală.....	53
III. Cine ne influențează și cum?.....	55
IV. Cele trei categorii de personaje ce contribuie la perpetuarea violenței în școală/bullying	58
V. Consecințele GBV	63
Sesiunea 5 – Pași pentru schimbarea normelor sociale și de gen vătămătoare	64
I. Stabilirea unui acord de normă (regulile grupului).....	70
II. Identificarea normelor sociale și de gen vătămătoare.....	73

Proiect derulat de:

III. Acord și dezacord: Explorarea normelor de gen și sociale dăunătoare	75
IV. Elaborarea și implementarea unui Plan de acțiune pentru o școală sigură.....	83
Sesiunea 6 – O școală prietenoasă elevilor	88
I. Identifică o școală prietenoasă	89
II. Realizează legăturile: Regulile jocului	92
III. Indexul de incluziune	96
Sesiunea 7 – Prevenirea violenței în școală	48
I. Protecția copilului.....	49
II. Tipuri de activități menite să scadă violența în școală.....	51
III. Plan de prevenire a violenței în școală.....	52
IV. Provocarea schimbării.....	53
Sesiunea 8 – Intervenția în situațiile de violență din mediul școlar	76
I. Exercițiul ZOOM	77
II. Ghemul călător – rețeaua	79
III. Banalități	80
IV. Intervenție în situații de violență.....	81

Proiect derulat de:

Preambul

În 2021, echipele Terre des hommes Romania, Moldova și Ucraina au inițiat un proiect în 25 de școli partenere pe nume ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței!, pentru a analiza fenomenul violenței și a violenței pe bază de gen în școli în Europa de Est și pentru a dezvolta unelte de combatere a acestora. În anul 2021, echipa proiectului a luat parte la o cercetare în teren, în toate școlile partenere. Rezultatul acestui demers – *Raport de Cercetare: Violența Bazată pe Gen în Școlile din România, Moldova și Ucraina* - a fost publicat în luna Martie 2022. Raportul poate fi accesat aici: <https://tdh.ro/ro/violenta-bazata-pe-gen-scolile-din-romania-moldova-si-ucraina>.

Pe baza cercetării din teren și a rezultatelor evidențiate de analiza calitativă și cantitativă îndeplinită pentru raportul de cercetare, echipele de formatori au dezvoltat o metodologie de formare a cadrelor didactice. Această metodologie este publicată în momentul de față și pe site-ul www.tdh.ro. Profesorii din România și Moldova au participat la formări axate pe concepte legate de egalitate de gen, norme sociale, norme culturale și discriminare.

Pe lângă metodologia aferentă formării cadrelor didactice, fiecare școală parteneră a primit o strategie de intervenție individuală. Complementar acestora, școlile au primit metodologia dezvoltării și funcționării Comitetului Copiilor (Children Advisory Board), organizat în fiecare școală prin intermediul proiectului ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței!

Schimbările pe care dorim să le aducem în mediile școlare partenere este astfel susținută de o serie de piloni individualizați, construiți împreună cu cadrele didactice din fiecare școală și dependenți de context. Prezenta metodologie este un addendum necesar efortului de creare a unor agenți de schimbare reprezentați de cadrele didactice și elevi.

Dorim să mulțumim pe această cale echipei de formatori care s-a deplasat în România și Republica Moldova pentru a susține formările: Alina Dumitru, Liliana Astrahan și Inna Stoian, și care au ajutat la dezvoltarea metodologiei de față.

Proiect derulat de:

Sesiunea 1 - Introducere

Obiective:

- cunoașterea participanților
- prezentarea proiectului
- prezentarea obiectivelor formării

Durata: 1 h 30 min

Materiale necesare: videoproiector, slide-uri Powerpoint, minge, post-it-uri (sau badge-uri)

Descrierea modului:

- I. Bun venit.
- II. Exercițiu de cunoaștere
- III. Prezentarea proiectului, a activităților, a obiectivelor formării
- IV. Tolba cu așteptări

Proiect derulat de:

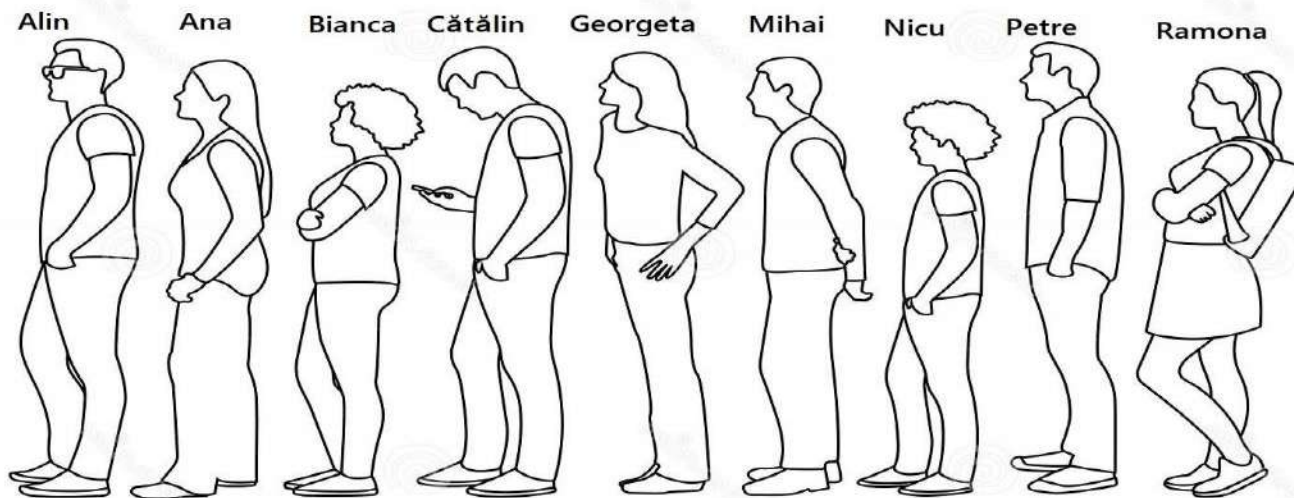
I. Bun venit, amănunte administrative, reguli, generalități despre proiect

II. Exercițiu de cunoaștere (la alegerea formatorului). Propunem aici mai multe metode utile, în continuare, în lucrul cu copiii din CAB-uri și din școli.

1. Numele și semnul personal
2. Numele și mingea
3. Numele și o calitate care începe cu prima literă a numelui.
4. Numele repetate.
5. Desenul inimii: o inimă împărțită în patru cadrane: cum mă numesc, ce îmi place să fac, ce știu cel mai bine să fac, motto-ul personal.
6. Mă numesc Eu sunt..... și nu sunt.....
7. Numele și fotografia.
8. "Verificare" – aranjare în linie, în ordinea alfabetică a primei litere a numelui.

Proiect derulat de:

III. Prezentarea proiectului, a activităților, a obiectivelor formării (după slide-urile PowerPoint)

IV. Tolba cu așteptări – se împart post-it-uri participanților și sunt rugați să formuleze așteptări de la curs. Pe flipchart (pe întreaga coală) se desenează o tolă, în interiorul căreia vor fi lipite post-it-urile cu așteptările cursanților. Se citesc așteptările și se dă răspuns – dacă există loc sau sens ca așteptarea respectivă să fie împlinită în cadrul seminarului.

Materiale teoretice suplimentare: nu.

Proiect derulat de:

Sesiunea 2 – Drepturile copilului

Obiective:

- conștientizarea universalității drepturilor copilului;
- conștientizarea importanței respectării drepturilor copilului și a rolului activ pe care trebuie să îl joace adulții în respectarea drepturilor copilului;

Durata: 1 h 30 min

Materiale necesare:

- 4 seturi de bilețele cu drepturile copilului, fiecare set introdus într-un săculeț (pe un bilețel este scris un singur drept)
- videoproiector,
- slide-uri Powerpoint cu legile ce reglementează respectarea drepturilor copilului în cele trei țări respectiv
- fișe cu desene.

Descrierea modului:

- I. Exercițiu de conștientizare: rucsacul cu drepturi
- II. Input formator: Istoria dezvoltării drepturilor copilului. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului și principiile de la care s-a pornit

Proiect derulat de:

I. Exercițiu de conștientizare: rucsacul cu drepturi

Grupul este împărțit în grupuri mai mici. Participanților li se spune o poveste: că grupul lor va pleca într-o expediție de descoperire. Pentru aceasta, fiecare va primi un rucsac cu tot ce îi trebuie la drum. Fiecare grup primește un săculeț în care sunt scrise drepturile copilului, fiecare pe câte un bilețel. După ce aceste drepturi sunt citite de către grupuri, participanților li se spune că, din păcate, vasul pe care urma să se îmbarce nu poate duce atâta greutate și că sunt rugați să dezbată și să scoată cinci bilețele din săculeț. Expediția își urmează cursul, călătoria cu vaporul ajunge la capăt și, de acolo, trebuie să urce un munte mare, înzăpezit. Din păcate, când ajung pe vârful muntelui, vor mai trebui să renunțe la șapte dintre bilețele. De pe vârful muntelui sunt recuperați cu elicopterele, de aceea vor mai renunța la încă șapte bilețele.

Discutați cu participanții despre bilețelele cu care au rămas – acestea sunt lucrurile pe care ei le consideră cele mai importante. Discuția se va face în cerc, cu participanții ținând în mâini bilețelele care le-au rămas și aducând argumente pentru motivul pentru care le-au ales pe acelea. După ce are loc discuția, formatorul, plimbându-se printre ei, va lua aleatoriu bilețele din mâinile unor participanți, le va mototoli și le va arunca.

Discuția continuă despre cum s-au simțit când au avut de ales la ce drepturi renunță și cum s-au simțit când li s-au luat drepturile de către o terță persoană, fără drept de apel.

Proiect derulat de:

II. Input formator: Istoria dezvoltării drepturilor copilului. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului și principiile de la care s-a pornit

Drepturile copilului - România

Mișcarea de promovare a drepturilor copilului a început în 1924, odată cu adoptarea de către Liga Națiunilor Unite a Declarației Drepturilor Copilului, elaborată de Eglantyne Jebb, fondatoarea mișcării Salvați Copiii din Marea Britanie. Ulterior a fost enunțată Declarația de la Geneva privind drepturile copilului și Declarația drepturilor copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1959, și a fost recunoscută în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Pactul internațional privind drepturile civile și politice, în Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale și în statutele și instrumentele aplicabile ale instituțiilor specializate și ale organizațiilor internaționale preocupate de bunăstarea copilului.

Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului a fost ratificată de Parlamentul României în septembrie 1990. Conform articolului 11 din Constituția României, aceasta face parte din dreptul nostru intern.

În România, o serie de legi, politici și strategii au fost introduse în ultimii ani pentru a promova drepturile copilului și a-i proteja împotriva diferitelor forme de violență:

1. LEGEA nr. 18 din 27 septembrie 1990 pentru ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului¹.
2. LEGEA nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului². Conform Articolului 1, "legea reglementează cadrul legal privind respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului"³. Capitolul VI privind Protecția copilului împotriva abuzului, neglijării, exploatării și a oricărei forme de violență, definește violența, tipurile de violență la care un minor poate fi supus precum și obligațiile pe care persoanele fizice și juridice de interes le au pentru a respecta drepturile copilului și a-l asigura integritatea fizică și emoțională.
3. LEGEA nr. 217 din 22 mai 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice⁴ reglementează cadrul legal prin care "autoritățile competente, elaborează și implementează politici și programe destinate prevenirii și combaterii violenței domestice, precum și protecției victimelor violenței domestice"⁵ inclusiv copii martori la violența domestică. Potrivit Capitolului II, "Instituții cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice", art. 10 (1), "Ministerul Educației și Cercetării are obligația de a efectua demersurile necesare pentru a introduce la nivelul curriculumului implementat la clasă activități de învățare referitoare la: egalitatea de șanse și de

Proiect derulat de:

tratament între femei și bărbați, respectul reciproc, rezolvarea nonviolentă a conflictelor în relațiile interpersonale, violență de gen și dreptul la integritate personală, precum și combaterea stereotipurilor discriminatorii ce au la bază rolurile de gen, adaptate vârstei și înțelegerii elevilor. Judecătorii, procurorii, reprezentanți ai poliției, organizațiile neguvernamentale, precum și instituțiile publice ce desfășoară activitate în domeniu pot desfășura activități extra curriculare în învățământul preuniversitar, pe teme legate de violența domestică” și art. 10(3) ”Ministerul Educației și Cercetării realizează, cu sprijinul celorlalte ministere implicate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale cu activitate în domeniu, programe educative pentru cadre didactice, părinți și copii, în vederea prevenirii violenței domestice, a hărțuirii și a violenței sexuale, inclusiv parteneriate școală-comunitate-familie.”

4. NORME METODOLOGICE din 27 mai 2020 de aplicare a prevederilor [art. 7 alin. \(1¹\)](#), [art. 56¹](#) și ale [pct. 6¹ din anexa la Legea educației naționale nr. 1/2011](#), privind violența psihologică - bullying⁶ având ca scop:

- crearea unui climat sigur și pozitiv în unitatea de învățământ, bazat pe respectarea persoanei (Preambul 2 (a));
- să ofere un instrument de lucru pentru profesioniștii care lucrează cu ante preșcolarii/preșcolarii/elevii din sistemul educațional, familiile copiilor, autoritățile responsabile cu protecția copilului împotriva violenței, inclusiv a violenței psihologice - bullying și cu furnizorii de servicii specializate pentru reabilitarea copiilor-victime, martori și/sau a copiilor cu un comportament agresiv;
- să promoveze activități de prevenire și combatere a tuturor formelor de bullying și cyberbullying în sistemul educațional preuniversitar;
- să prevină, să identifice, să semnaleze și să intervină în echipă multidisciplinară, în situațiile de violență psihologică - bullying și cyberbullying.
- Ordinul 384 din 12 iulie 2004 pentru aprobarea Procedurii de conlucrare în prevenirea și monitorizarea cazurilor de violență în familie
- Ordinul 385 din 21 iulie 2004 privind aprobarea Instrucțiunilor de organizare și funcționare a unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie

Normele metodologice privind violența psihologică - bullying adoptate în 2020 stabilesc formarea unui grup de acțiune anti-bullying la nivelul fiecărei unități de învățământ din care va face parte directorul unității de învățământ, profesorul consilier școlar, trei cadre didactice formate în problematica violenței, inclusiv a violenței psihologice - bullying, doi sau mai mulți reprezentanți ai elevilor, un reprezentant al părinților, reprezentanți ai autorității locale. Conform art. 5, alin.1, grupul de acțiune va avea un ”rol de prevenire, identificare și soluționare a faptelor de bullying, comise între elevi, prin acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice”. Pentru a preveni fenomenul de bullying, grupul de acțiune va avea în vedere pregătirea unui plan școlar, a unor programe/proiecte/campanii cu scopul de creștere a gradului de informare și de

Proiect derulat de:

conștientizare în colaborare cu specialiști în domeniu, promovarea unui climat educațional care încurajează atitudinile pozitive, nonviolente și suportive între membrii comunității de preșcolari/elevi și adulți și formarea cadrelor didactice în sensul dezvoltării personale și al utilizării metodelor de disciplină pozitivă (Art. 1, alin. A, b,c,f)

Crearea grupului de acțiune anti-bullying în cadrul unităților de învățământ a început în septembrie 2021, conform Ministrului Educației, Sorin Câmpeanu⁷, astfel că o evaluare a demersurilor realizate, a rezultatelor obținute și a bunelor practici va fi poate efectuată la sfârșitul anului academic 2021-2022.

Este esențial de subliniat ca aceste norme metodologice privind prevenirea și combaterea bullyingului în școli, nu definesc bullyingul ca o consecință a rolului și normelor sociale și de gen, contribuția lor la prevenirea violentei de gen fiind una indirectă.

Dezvoltarea și implementarea unui cod de conduită cu rol de prevenirea și combatere a violentei la nivelul unității de învățământ este de asemenea prevăzut în normele metodologice. Potrivit art 2.

- (1) Fiecare unitate de învățământ prevede în regulamentul de ordine interioară obiectivul „școală cu toleranță zero la violență”, ce va fi adus la cunoștința personalului didactic/didactic auxiliar/nedidactic/elevilor/părinților. De asemenea, în acord cu profesorii, elevii și părinții acestora, unitățile de învățământ stabilesc, prin regulamentul de ordine interioară a unității de învățământ (ROI), măsurile aplicabile în cazul unui comportament inadecvat, imoral sau necolegial al unor copii față de alți copii.
- (2) În regulamentul de ordine interioară a unității de învățământ, pentru persoanele care interacționează cu preșcolarii/elevii, se introduce obligativitatea unei comunicări empatică, non-violente, aceea a adoptării unui comportament/limbaj lipsit de etichete/umilitor.
- (3) La începutul fiecărui an școlar, instituțiile de învățământ au responsabilitatea de a-și întocmi propriile strategii și planuri de asigurare și menținere a unui climat școlar adecvat educației de calitate, condiție esențială pentru prevenirea și combaterea bullying-ului.

Proiect derulat de:

Dreptul la participare – un drept legal al copilului

Copilăria este adesea considerată o perioadă de dependență, în care copiii sunt beneficiari ai protecției adulților, ai formării și modelării din partea adultului, sunt datori să asculte pe cei mari, sunt „condamnați” la o atitudine de receptare pasivă și de execuție. Ne-am obișnuit să evaluăm copilul nu prin ce are, ci mai degrabă prin ce-i lipsește în comparație cu adultul:

- Lipsă de experiență
- Lipsă de informație
- Lipsă de maturitate în judecată
- Incapacitatea de a judeca efectele unor comportamente
- Lipsă de discernământ în luarea deciziilor etc.

O perspectivă „în oglindă” ne-ar ajuta să-l evaluăm prin achizițiile și competențele specifice vârstei, care-l îndreptătesc să participe la decizii în ceea ce-l privește, să-l considerăm o personalitate activă, autonomă, stăpână pe propria sa viață. Capacitatea de a face opțiuni și de a lua decizii nu este un dat biologic, ci se învață. A consulta copilul, a-i cere părerea, indiferent de vârstă, a-i furniza datele de care are nevoie pentru a face alegeri pertinente sunt condiții pentru dezvoltarea competenței decizionale. Obişnuim adesea să confundăm protecția de care are nevoie copilul cu ghidarea excesivă și cu preluarea responsabilităților, altfel spus cu ignorarea dreptului său la participare. Manualul de Raportare privind Respectarea Drepturilor Omului, din 1997, stipulează că: „un copil este o persoană de sine stătătoare care are dreptul de a-și exprima opiniile în legătură cu toate problemele care îl privesc și dreptul ca aceste opinii să fie ascultate și să li se acorde importanța cuvenită. Prin urmare, copilul are dreptul de a participa la procesul de luare a deciziilor care îi afectează viața, precum și dreptul de a influența deciziile care sunt luate cu privire la el”. Participarea copilului este un drept prevăzut în Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului, în particular în cuprinsul articolelor 2, 3, 12, 13, 17, 19, 34 și 36. Participarea include, dar nu se limitează la, consultarea și inițiativele pro-active ale copiilor, ci trebuie să includă următoarele elemente:

- drepturilor copiilor de a-și exprima opiniile în familie;
- consultarea copiilor și implicarea lor în decizii în ceea ce privește modul de funcționare, al școlilor, conținutul programei școlare și alte activități;
- dreptul copiilor de a-și exprima punctele de vedere în ceea ce privește elaborarea politicilor publice de la nivel local până la nivel național.
- dreptul copiilor de a-și exprima părerea în mass media

Proiect derulat de:

Participarea – clarificări conceptuale

În textul Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului există o serie de formulări și expresii care necesită clarificări:

Participarea este un drept, nu o obligație. „Copilul are dreptul de a-și exprima opiniile în mod liber. El/ea nu va suferi de nici un fel de presiuni, constrângeri sau influențări, care ar putea preveni exprimarea acestor opinii sau care ar cere (impune n.n.) să fie exprimate“. Această formulare implică libertatea de exprimare a opiniilor copilului fără nici un fel de constrângeri sau obligații. În legătură cu acest fapt se precizează: „copilului i se va da posibilitatea” să-și exprime opiniile, ceea ce înseamnă că este necesar să asigurăm copilului cadrul și oportunitatea de a fi ascultat și de a-și exprima opiniile în toate problemele care îl privesc.

Dreptul recunoscut în Articolul 12 trebuie asigurat în legătură cu toate problemele care-l privesc pe copil. Acest drept ar trebui să se aplice chiar și pentru acele probleme care nu sunt specificate în mod expres în Convenție, oricând acele probleme îl privesc pe copil sau îi pot afecta viața. În realitate există puține aspecte din cadrul familiei, școlii, educației, comunității, procesului de elaborare a deciziilor la nivel regional, național sau internațional, vieții sociale în general, care să nu-i afecteze pe copii. Semnificația acestei sublinieri este aceea că opiniile copiilor trebuie să constituie un factor relevant pentru toate deciziile care îi afectează și subliniază faptul că nu se poate aplica un sistem de implementare eficient fără intervenția copiilor în procesul de luare a deciziilor care le afectează viața. Convenția nu stabilește o limită minimă de vârstă pentru dreptul copilului de a-și exprima în mod liber opiniile. Este clar că, copiii pot și își formează păreri proprii de la o vârstă foarte fragedă. Totuși, la stabilirea gradului de importanță acordat opiniilor copilului într-o anumită problemă, trebuie avute în vedere, cumulat, două criterii îngemănate: vârsta și maturitatea. Deși vârsta, în sine, nu poate fi considerată un criteriu ea trebuie corelată cu maturitatea, respectiv cu “capacitățile de evoluție ale copilului” (art.5) Copilul ca agent al schimbării. Unele țări (ex. Norvegia) au semnalat un aspect interesant privind procesul de socializarea și rolul copilului într-o societate în schimbare. „În anumite domenii comunitatea adulților primește informații atât de importante de la copii și tineri încât procesul tradițional de învățare s-a inversat.

Maturizarea precoce și autonomia îi face pe copii și tineri să fie mai puțin legați de convenții, mai deschiși la alternative și mai receptivi la ideile noi. Tinerii servesc drept antene de recepționare a semnalelor prea slabe pentru a fi percepute de adulți.

Aceasta se aplică mai multor domenii, inclusiv egalității între sexe, stopării violenței și rasismului, implicării în ecologie, în noile tendințe ale modei și muzicii și, în special, în relația cu noile mass media”. Conștientizarea acestei realități ne obligă

Proiect derulat de:

la reconsiderarea relației tradiționale, profund ierarhice, între adulți și copii și la identificarea unor modalități de valorificare a imensului potențial al copiilor, prin asigurarea participării acestora în toate problemele ce privesc evoluția societății.

Condiții ale participării copiilor

Participarea este un proces complex ce urmărește influențarea deciziilor și determinarea schimbării sociale. Participarea copiilor reprezintă implicarea lor voluntară în chestiuni care îi privesc în mod direct sau indirect, indiferent de situația lor socio-economică, de apartenența la anumite grupuri defavorizate sau grupuri de risc. Acest lucru nu este posibil fără existența unor condiții minime care să asigure crearea unui mediu favorabil implicării copiilor, un mediu în care aceștia să se simtă ocrotiți și încurajați să-și exprime în mod liber opiniile.

- Trebuie asigurate canalele, structurile și mecanismele care să facă posibil acest fapt.
- Asigurarea dreptului la participare necesită investiții pentru instituționalizarea unor spații și a unor oportunități destinate copiilor cu scopul de a-și exprima punctele de vedere și de a colabora cu adulții (mai ales în cadrul școlilor, al organizațiilor comunitare, neguvernamentale și mass media).
- Este de asemenea necesară crearea unor structuri și organizații conduse de copii și tineri pentru copii și tineri.
- Este recomandabil să se dezvolte programe de formare în cadrul comunității pentru profesori, asistenți sociali și funcționari ai administrației locale care să-i asiste pe copii să-și formuleze și să-și exprime propriile „decizii informate” (decizii în cunoștință de cauză - nota trad.) și pentru ca punctele lor de vedere să fie luate în considerare.
- Trebuie dezvoltate programe de creștere a gradului de conștientizare a publicului larg, inclusiv a liderilor comunității precum și programe educative cu privire la implementarea acestor principii, în vederea schimbării percepțiilor tradiționale asupra copilului care este privit mai degrabă ca obiect decât ca subiect de drept
- Trebuie făcute eforturi suplimentare pentru a se asigura implementarea principiilor „interesului superior al copilului” și al „respectării opiniilor copilului”, în special dreptul de a fi participant activ în familie, la școală, în cadrul altor instituții și în societate în general, în vederea capacitării copilului pentru atingerea nivelului maxim de dezvoltare și demnitate. Aceste principii ar trebui reflectate în toate politicile și programele pentru copii.

Proiect derulat de:

Domenii ale participării copilului

1. Familia

Unul din domeniile cele mai importante în care trebuie să se manifeste dreptul la participare al copilului este familia. În mod tradițional familia îi rezervă copilului un rol pasiv și reactiv la cerințele și regulile impuse de părinți. În virtutea acestui drept copilul trebuie să devină o persoană vizibilă și activă în familie, a cărei opinie este ascultată și respectată.

În orice familie ar trebui să predomine un sistem de dialog împărtășit, pozitiv și responsabil. Părinții trebuie să dezvolte capacitatea copiilor de a interveni, din ce în ce mai mult, în diferitele etape ale deciziei, să îi pregătească pentru o viață responsabilă într-o societate liberă, informându-i, acordându-le îndrumările și orientarea necesare, asigurându-le în același timp dreptul de a-și exprima liber opiniile și acordând importanța cuvenită acestor opinii.

Familia trebuie să devină primul forum pentru exersarea drepturilor și libertăților democratice. În acest sens sloganul adoptat pentru Anul Internațional al Familiei (1994) a fost „Să construim cea mai mică democrație în inima societății”.

„Opiniile copiilor vor fi astfel luate în considerare, chiar dacă nu vor fi în mod necesar aprobate, iar copiilor li se va oferi posibilitatea de a înțelege motivele pentru care s-a luat o altă decizie. Copiii vor deveni astfel parteneri activi cu abilități corespunzătoare de participare și nu vor reprezenta doar o reflexie pasivă a dorințelor părinților” (Manualul de Raportare privind Respectarea Drepturilor Omului 1997, pagina 446).

Părinții au sarcina de a asigura copilului îndrumarea și orientarea adecvate: „trebuie să acționeze în acest sens, într-o manieră care ia în considerare capacitățile în evoluție ale copilului, vârsta și gradul său de maturitate.”

Trebuie asigurată o formare corespunzătoare a părinților privind particularitățile de vârstă ale copilului și nivelul său de maturizare în plan cognitiv, socioafectiv și moral.

Este necesar să acționăm în sensul schimbării mentalității ce condamnă copilul la o poziție de dependență față de adult și de supunere necondiționată față de autoritatea parentală, indiferent de ideile, sentimentele și nevoile sale.

Proiect derulat de:

Condiții de asigurare a dreptului de participare în familie:

Familia trebuie să acționeze în acest sens, într-o manieră care ia în considerare capacitățile în evoluție ale copilului, vârsta și gradul său de maturitate.” Trebuie asigurată o formare corespunzătoare a părinților privind particularitățile de vârstă ale copilului și nivelul său de maturizare în plan cognitiv, socioafectiv și moral. Este necesar să acționăm în sensul schimbării mentalității ce condamnă copilul la o poziție de dependență față de adult și de supunere necondiționată față de autoritatea parentală, indiferent de ideile, sentimentele și nevoile sale.

2. Școala

Trebuie să acceptăm afirmația de principiu conform căreia: „copiii nu își pierd drepturile fundamentale (drepturile omului) în momentul în care au intrat pe porțile școlii”. Educația trebuie să se desfășoare într-un mod care să respecte demnitatea inerentă a copilului, să-l ajute să își exprime în mod liber opiniile conform articolului 12 (1) și să participe la viața școlară. „Participarea copiilor la viața școlară, crearea comunităților școlare și a consiliilor de elevi, educația și consilierea între egali („peer education and counselling” – în orig.) și implicarea copiilor în procedurile de disciplină școlară ar trebui promovate ca făcând parte din procesul de învățare și experimentare a realizării drepturilor (Raportul celei de-a XXVI-a sesiuni, ianuarie 2001, CRC/C/103, Anexa IX, paragraful 8).

Dreptul la participare al copilului în școală trebuie să vizeze toate aspectele vieții școlare cum ar fi:

- procedurile administrative în legătură cu alegerea școlii, eliminarea din școală, problemele de disciplină, decizii cu privire la programa școlară, evaluările formale etc.
- condiții de asigurare a dreptului de participare în școală:
- crearea unor structuri de reprezentare a drepturilor copiilor în școală
- asigurarea condițiilor pentru alegerea copiilor în aceste structuri
- formarea profesorilor în ceea ce privește drepturile copilului
- introducerea Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului în curriculum școlar.

Proiect derulat de:

3. Comunitatea

Este necesară implicarea activă a copiilor în comunitate și în luarea tuturor deciziilor care îi privesc, ca de exemplu deciziilor referitoare la locurile de joacă sau la prevenirea accidentelor rutiere etc. Dar, cum aproape toate deciziile luate la nivel comunitar au implicații asupra vieții copiilor, ar fi preferabil ca aceștia să aibă o structură de reprezentare permanentă.

Raportul celei de-a II-a Conferințe a Națiunilor Unite privind Așezările Umane (Habitat II) stipulează: „trebuie acordată o atenție deosebită proceselor participative de elaborare a planurilor orașelor și cartierelor; acest lucru având drept scop asigurarea condițiilor de viață ale copiilor și tinerilor și, în același timp, utilizarea ideilor, creativității și intuiției lor cu privire la mediul înconjurător” (Conferința Națiunilor Unite privind Așezările Umane (Habitat II) A/CONF.

Condiții de asigurare a dreptului de participare în comunitate

- crearea unor structuri de reprezentare a drepturilor copiilor în consiliile locale
- asigurarea condițiilor pentru alegerea copiilor în aceste structuri
- formarea funcționarilor administrației locale care să-i asiste pe copii să-și formuleze și să își exprime propriile „decizii informate“

4. Mass media

Unul din cele mai importante forum-uri în care opiniile copiilor pot fi ascultate este mass media.

Copii nu ar trebui să fie doar consumatori de mass media, ci să găsească în acest mediu un cadru adecvat și oportunități pentru a-și exprima ideile și opțiunile, pentru a-și spune părerea și a face propuneri în consens cu nevoile lor. Comitetul pentru Drepturile Copilului a subliniat că, în anumite țări au avut loc experimente pentru a dezvolta o mass media orientată către copii; unele cotidiane au pagini speciale pentru copii, iar programele de radio și televiziune alocă segmente speciale pentru publicul tânăr...” (Raportul celei de-a XI-a sesiuni, ianuarie 1996)

Condiții de asigurare a dreptului de participare în mass media

- crearea unor surse de media sau a unor rubrici orientate către copii, nu doar în sensul de a furniza informații specifice, ci de a face posibilă exprimarea opiniilor copiilor
- formarea unor reprezentanți ai mass media în sensul colaborării cu copii și asigurării participării acestora la dezbateri pe teme ce îi privește și le afectează viața.

Proiect derulat de:

Resurse:

1. Drepturile copilului si Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului Manualul Cursului Pilot privind Drepturile Copilului pentru Profesioniștii din Romania
2. Manual pentru Implementarea Convenției cu privire la Drepturile Copilului Ediție revizuită, 2004, lucrare elaborată pentru UNICEF de: Rachel Hodgkin și Peter Newell
3. Participarea copiilor - culegere de bune practici - 2005 (o culegere de texte traduse din: "So You Want to Consult With Children? - A toolkit of good practice", publicată de Alianța Internațională Salvați Copiii în anul 2003; Proiect condus de: Grupul de Lucru pe Participarea Copiilor ISBN 82-7481-099-6
- „So You Want to Involve Children in Research? - A toolkit supporting children's meaningful and ethical participation in research relating to violence against children”, publicate de Salvați Copiii Suedia în anul 2004, coordonator: Eva Åhlén, Autori: Sophie Laws, Gillian Mann

Proiect derulat de:

Sesiunea 3 – Norme sociale și de gen

Obiective:

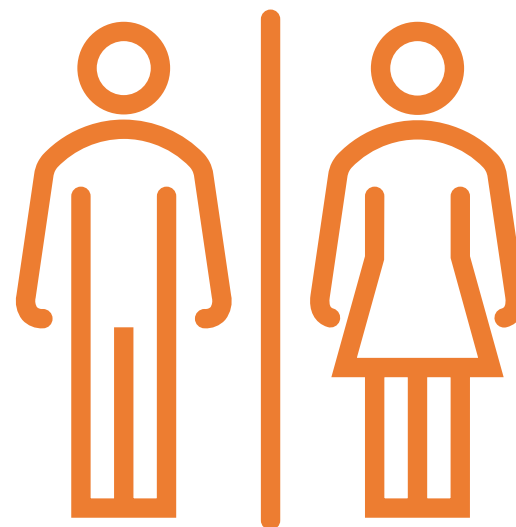
- identificarea normelor sociale care ne influențează viața zi de zi;
- identificarea normelor de gen din școala noastră care conduc la violență;
- utilizarea metodei celor cinci "de ce" pentru a schimba normele de gen vătămătoare.

Durata: 3 ședințe de 1-1,5 ore.

Materiale necesare: videoproiector, slide-uri Powerpoint, exercitii de percepție, video, fișa Help Alice

Descrierea modului:

- I. Input-reflexie cu privire la ce sunt normele sociale și de gen.
- II. Ce este genul. Ce sunt normele de gen și care dintre ele sunt vătămătoare.
- III. Forme ale violenței de gen.

Proiect derulat de:

I. Input-reflexie cu privire la ce sunt normele sociale și de gen

Ce sunt normele sociale?

Normele sociale sunt regulile de acțiune respectate de oamenii dintr-un grup. Ele definesc ce este un comportament normal sau acceptabil pentru membrii grupului (Cislaghi & Heise, 2019). „Normele ne modelează atitudinile, ne influențează comportamentul și definesc cine suntem - în bine sau în rău” (Klinka & Likenbach, 2019, 1).

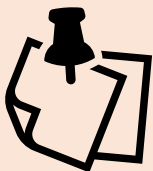
Trăim în cadrul structurilor sociale pe care le modelăm și sunt modelate de noi. Normele sociale și de gen care influențează comportamentul în cadrul acestor structuri sociale influențează enorm comportamentul individual. Aceste comportamente și norme sunt adaptabile. Ne putem raporta la normele sociale ca la așteptările pe care le au ceilalți de la noi sau la așteptările pe care credem că le au de la noi. Normele sociale se referă la regulile nerostite din grupurile sau comunitatea noastră, pe care oamenii le consideră acceptabile sau inacceptabile. Normele sociale fac referire la ceea ce este „normal”.

De exemplu, atunci când o persoană strănută, norma socială te face să răspunzi într-un anumit fel: prin a spune „Sănătate”. Modul în care reacționezi este influențat de norma socială din grupul sau comunitatea din care faci parte.

Proiect derulat de:

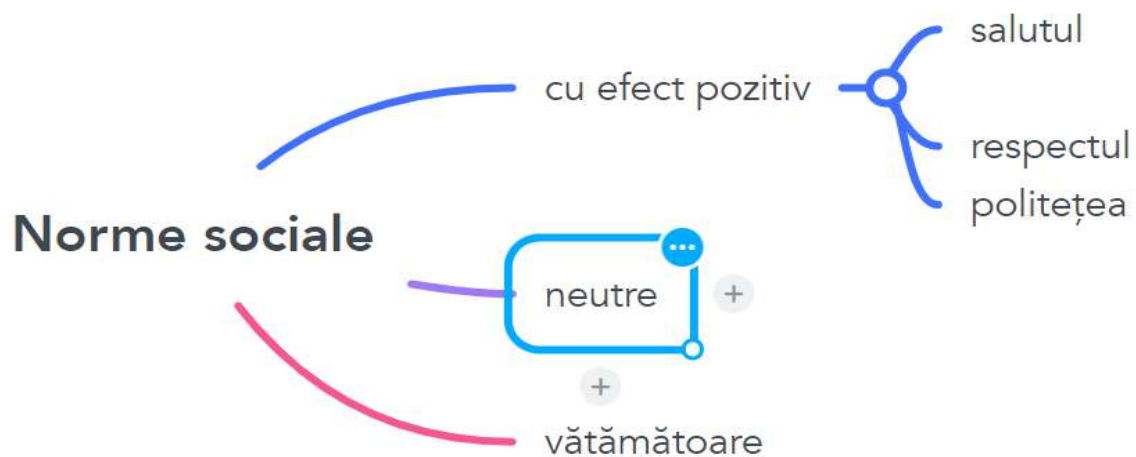

Aplicație:

În grupuri de 4-6 persoane, reflectați puțin asupra a ceea ce considerați a fi normele sociale comune în țara sau în comunitatea dvs. Notați ideile pe o coală de flipchart.

După ce ați adunat pe listă mai multe norme sociale funcționale, încercați să le împărțiți în **norme sociale pozitive**, care contribuie la o mai bună funcționare a societății, norme sociale neutre (lucruri pe care comunitatea sau grupul dvs. le face, fără a avea un impact, pozitiv sau negativ, pe termen lung) și norme sociale cu potențial vătămător. Insistați până ce grupul a dat exemple în fiecare categorie.

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

Cum sunt stabilite normele sociale?

O parte a dezvoltării umane constă în învățarea regulilor sociale din jurul nostru și modul în care alții se așteaptă să ne comportăm. Acest lucru îl învățăm mai întâi de la părinți și de la familie, dar pe măsură ce îmbătrânim, îl învățăm și de la prietenii noștri, comunitatea noastră și mass-media. Deși normele parentale vor diferi foarte mult între familii și uneori chiar și în cadrul familiilor, așteptările normative dincolo de căminul nostru constituie normele sociale. „Școala este cadrul în care copiii sunt expuși întâi la normele universaliste și la utilizarea regulată a recompenselor simbolice, cum ar fi notele” (DeLamater și colab., 2015, p.95).

Mass-media are o influență puternică asupra comportamentului și susține ideea că recompensăm un comportament care este în concordanță cu modul în care ne așteptăm să se comporte ceilalți.

În general, normele sociale sunt create de:

- ceea ce cred eu că fac alții.
- ceea ce cred că alții consideră că ar trebui să fac.

Dacă cred că oamenii vor fi de acord cu mine sau vor aproba alegerile mele, acționez potrivit unei norme sociale și acest fapt susține menținerea acelei norme sociale. De exemplu, când mergi la școală, norma socială cere să fii îmbrăcat decent. Dacă te îmbraci decent, acționezi într-un mod care menține această normă socială și acest lucru îi încurajează și pe alții să o facă. Dacă îmbrăcămintea nu este decentă (relativ la cultura din care faci parte) va trebui să te confrunți cu întrebări și cu priviri și comentarii ciudate ale profesorilor sau ale celorlalți elevi. Când violezi o normă socială, te confrunți cu bârfa, bătaia și/sau ostracizarea. Toate acestea sunt forme de violență.

Iată câteva exemple de norme sociale în școală:

- elevii sunt politicoși față de profesori;
- elevii ridică mâna pentru a răspunde la o întrebare;
- elevii se îmbracă decent;
- elevii se joacă împreună;
- elevii aparțin unor grupuri de prieteni.

Proiect derulat de:

Aplicație:

Urmăriți un scurt video la linkul:

https://www.youtube.com/watch?v=o8BkzvP19v4&ab_channel=MohamedSqualli

Este un experiment social care arată cum se formează și cum se mențin normele sociale.

Iar aici aveți un alt experiment social, care arată reacțiile celorlalți atunci când cineva nu respectă o normă socială:

https://www.youtube.com/watch?v=nre8T_kBFao&ab_channel=rachelesslow

Care este legătura între normele sociale și atitudinea noastră?

Oamenii iau decizii și se comportă într-un anumit mod datorită unui amestec de atitudini și puncte de vedere personale, convingeri despre fapte, norme și așteptări sociale (EU for Georgia, 2016, pag. 31). Atitudinile noastre sunt personale, se bazează pe modul în care credem că ar trebui să acționăm. Atitudinile noastre ne afectează comportamentul. O normă socială este ceea ce credem că alții consideră că ar trebui să facem. De exemplu, putem decide în mod personal că nu ne place să fumăm, însă norma socială în grupul din care facem parte este că "cei care fumează sunt cool" (Cislaghi & Heise, 2019).

Care este legătura între normele sociale și acțiunile sau comportamentul nostru?

Comportamentul este modul în care acționăm și, adeseori, acționăm în baza atitudinii noastre raportate la ceva anume și, de asemenea, a normelor sociale din jurul nostru. Normele sociale nu sunt același lucru cu *atitudini* și *comportamente*, dar sunt interconectate.

Proiect derulat de:

Cum se raportează normele sociale la modul în care acționăm sau ne comportăm?

Normele sociale se referă de fapt la așteptările noastre cu privire la ceea ce alții ar putea gândi sau face mai degrabă decât la ceea ce ar putea gândi ori face în realitate. În acest sens, nu știm cu adevărat ce se va întâmpla dacă nu respectăm o normă socială, dar credem știm ce consecințe vom avea de suportat deoarece cunoaștem norma.

De unde derivă normele sociale? Ce este un grup de referință?

Dacă ne gândim la modul în care sunt stabilite normele, trebuie să ne gândim la oamenii care ne influențează cel mai mult. Acei oameni a căror opinie contează cel mai mult pentru noi formează așa-numitele „grupuri de referință” și influențează puternic normele. Așadar, astfel de grup include oameni din școala noastră sau din comunitatea noastră, inclusiv colegi, vecini, părinți sau persoane cu influență (online). Grupul de referință poate fi un grup clar delimitat, cum ar fi cei din școală, dar poate fi constituit și fără a fi atât de clar definit, cum ar fi oamenii de pe stradă, chiar dacă sunt străini și s-ar putea să ne schimbăm comportamentul pe baza acestui fapt (Cislaghi & Heise, 2019). De exemplu, în cultura japoneză norma socială cere să nu îți manifesti emoțiile în public. De aceea este acceptabil să plângi la un film dacă îl vizionezi singur, în schimb, acest lucru nu mai este acceptabil dacă mai este o persoană de față, fie ea cunoscută sau nu.

Normele sunt specifice unui grup de oameni și sunt legate de cultura noastră, de tradițiile și de societatea noastră.

De exemplu, s-ar putea să simți că este ok să înjuri în fața prietenilor tăi, dar nu în prezența familiei tale. Prietenii și familia ta sunt două grupuri de referință diferite, cu norme sociale diferite.

Aplicație:

În grupuri de câte 5-6 persoane, gândiți-vă la grupurile de referință din școala dvs.

Dați exemple de câteva norme care se impun a fi respectate când ești în grupul respectiv.

Ce sunt sancțiunile?

Normele sociale sunt influențate de ceea ce presupunem că ar putea face sau gândi ceilalți, în special în grupul nostru de referință. Dacă nu reușim să le urmăm, presupunem că va exista o consecință. Aceasta este cunoscută sub denumirea de „sancțiune”. Adesea sancțiunile sunt cele care susțin menținerea unei norme sociale. De exemplu, s-ar putea să nu ieși din clasă, deoarece te temi că profesorul te poate pedepsi, deoarece acționezi împotriva unei norme sociale. Nu știi exact ce va face profesorul, dar crezi că știi și asta îți influențează comportamentul.

Sancțiunile pot surveni și pe o scară mai amplă, de exemplu, poți crede că, dacă porți părul într-un anumit mod, oamenii te vor considera un ciudat și, prin urmare, decizi să nu porți părul așa. La celălalt capăt, o sancțiune ar fi putut lua forma unui regulament școlar sau chiar a unei legi. De exemplu, poți presupune că dacă furi un telefon de la un coleg, vei fi pedepsit (de către școală sau conform legii) și, prin urmare, decizi să nu furi telefonul. Sancțiunile iau, în general, forma de bârfă, sancțiuni fizice sau ostracizare.

Aplicarea sancțiunilor este întărită de **metanorme**.

Metanormele sunt standarde ale standardelor. După Axelrod, metanormele sunt norme superioare care determină oamenii să îi pedepsească pe cei care încalcă norme minore. Metanormele sunt justificarea pedepzirii celui prins că încalcă o normă, precum și a celui care nu sancționează încălcarea unei norme.

Metanormele, deși par norme de rang superior, stau, de fapt, la baza violenței.

Proiect derulat de:

II. Ce este genul. Ce sunt normele de gen și care dintre ele sunt vătămătoare.

Ce sunt normele de gen?

Convingerile, atitudinile și valorile noastre ne spun adesea cum ar trebui să ne comportăm. Modul în care ne comportăm este influențat de convingerile, valorile și atitudinile noastre, dar este influențat și de modul în care se comportă colegii noștri și de modul în care credem că ei consideră că ar trebui să ne comportăm. Suntem ființe sociale și tendința noastră de a respecta normele sociale este adesea mai puternică decât convingerile și atitudinile noastre. Acestea constituie, de asemenea, un comportament dobândit. Acest lucru este valabil și pentru normele de gen, convingerile și atitudinile noastre.

Ce este genul?

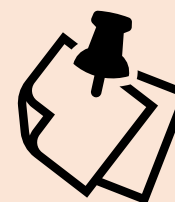
Sexul reprezintă, conform DEX, "totalitatea caracteristicilor morfologice și fiziologice care deosebesc animalele și plantele în două categorii distincte, masculin și feminin.

Genul este un construct social care delimitează rolurile și responsabilitățile bărbaților și femeilor și din care derivă oportunitățile, privilegiile, așteptările și limitele impuse bărbaților și femeilor de către cultura din care fac parte. Astfel, vorbind despre normele de gen putem identifica nu doar roluri și responsabilități, ci și stereotipurile prezente într-o cultură și valorile sale.

Aplicație:

Identificați care dintre afirmațiile de mai jos fac referire la *sex* și care la *gen*:

- femeile au ciclu;
- bărbații nu pot să nască;
- salariile femeilor sunt mai mici decât cele ale bărbaților;
- în Arabia Saudită femeile nu au voie să conducă mașina;
- femeile au sâni, bărbații au testicule.

Violența împotriva tinerilor este legată de norme sociale, de gen și culturale (WHO & OMS, 2009). „Comportamentele de gen se pot schimba înainte ca atitudinile să o facă în mod conștient și invers” (Jewkes și colab., 2019. pag. 3). Un mod obișnuit de a analiza normele de gen este atunci când oamenii încurajează manifestările agresive ale bărbaților față de femei și abordările de tipul „dreptatea e de partea celor puternici” (DeLamater și colab., 2015; Manion și colab., 2021). Normele de gen se dezvoltă adesea în timp în moduri subtile, persistente și aproape imperceptibile (Eder et al., 1995). De asemenea, multe dintre normele de gen cu care am fost crescuți pun presiune pe umerii noștri, cum ar fi:

- bărbatul este rațional și mult mai capabil să ia decizii importante în momentele de criză.
- bărbatul trebuie să protejeze femeia;
- bărbatul aduce bani în casă;
- femeia educă copiii și ține casa;
- femeile sunt sensibile;
- bărbatul trebuie să știe întotdeauna ce are de făcut și nu trebuie să își arate slăbiciunea;
- bărbații nu plâng;

Aplicație:

Gândiți-vă și dați exemple de norme de gen comune în școala dvs.

Încercați să dați câte 3-4 exemple pentru tinerii aparținând fiecărui gen.

Putem schimba normele sociale și de gen?

Da! Ne putem schimba comportamentul sau comportamentul celorlalți prin sprijinirea schimbării percepției sau înțelegerii noastre ori a lor raportat la ceea ce se așteaptă să facem. Cu toate acestea, acest proces necesită timp.

Proiect derulat de:

Resurse suplimentare

Pentru a analiza importanța abordării violenței împotriva copiilor și o schiță a teoriei normelor sociale, consultați Raportul INSPIRE: UNICEF. (2018). Ghidul indicatorilor INSPIRE - Indicator Guidance and Results Framework Ending Violence Against Children: Cum se definește și se măsoară schimbarea. <https://prevention-collaborative.org/wpcontent/uploads/2018/10/UNICEF-INSPIRE-Book.pdf>

Proiect derulat de:

III. Forme ale violenței de gen

.

Ce este violența de gen și, mai ales, cum se manifestă ea? De multe ori, considerăm act de violență doar un act de violență fizică, extrem de evident. Însă cel mai adesea violența îmbracă forme mult mai subtile și greu de probat, rezidate, de multe ori, din normele sociale și de gen existente într-o anumită cultură.

De multe ori, violența din societate are la bază normele de gen. Simplul fapt de a identifica genul masculin cu "sexul tare" și genul feminin cu "sexul slab" duce la afișarea de comportamente violente, fără ca acestea să fie considerate ca atare.

De asemenea, faptul că nu te încadrezi în norma de gen specifică grupului de referință, face să poți deveni victima violenței de gen, în baza aplicării metanormelor.

De exemplu, o fată care nu este suficient de "feminină" va fi sancționată de grup prin jigniri, batjocură, bârfe, tras de păr, piedică pusă când trece pe holul școlii.

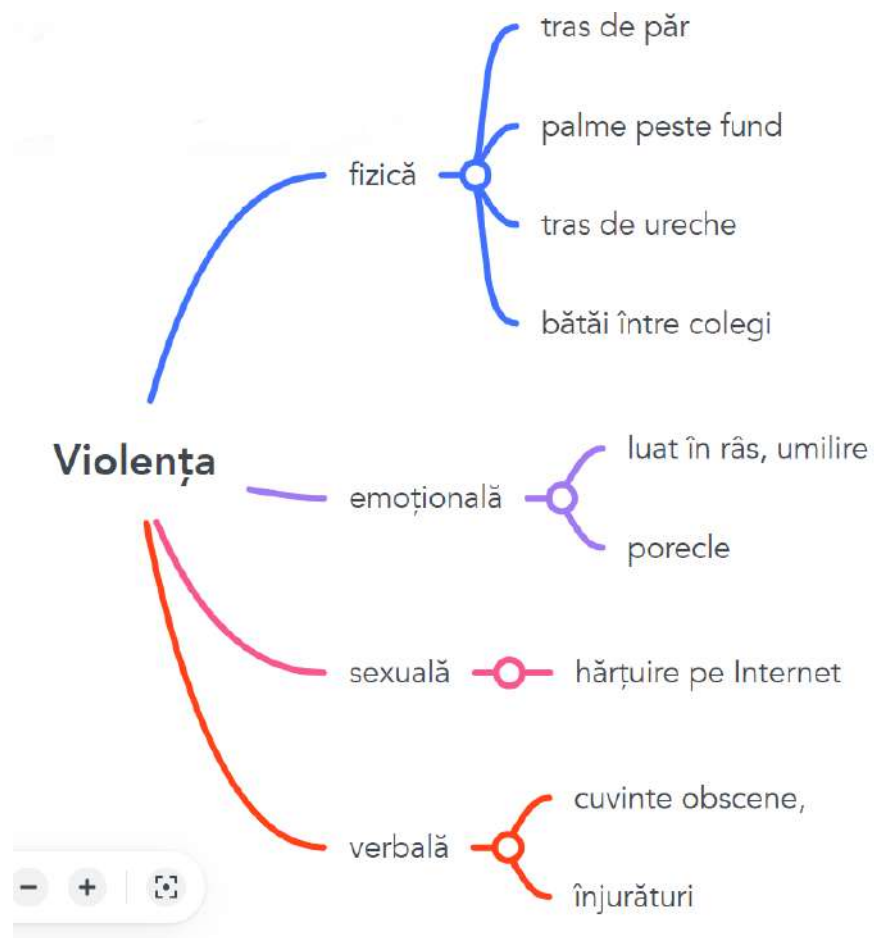
Un băiat care nu este suficient de "bărbat" (plânge, nu se bate cu ceilalți etc) poate deveni victima luatului în derâdere, fiind poreclit "fătălău", "muiere", poate fi bătut, îmbrâncit, umilit etc).

Proiect derulat de:

Aplicație:

II.1 Creați o hartă mentală, având în centru cuvântul **VIOLENȚĂ**

Proiect derulat de:

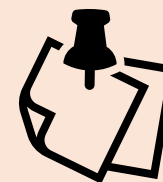
Terre des hommes
Sprijin copiilor.

De exemplu, **știați că...**

- bârfa este o formă de violență?
- cicălitul este o formă de violență?
- împărtășirea de informații sensibile despre o persoană, nerespectând principiul confidențialității, este o formă de violență?
- glumele pe seama cuiva, prin care interlocutorul este pus în inferioritate, sunt o formă de violență? De fapt, o mare parte din glumele care fac amuzamentul grupurilor sunt glume din care reiese inferioritatea unei categorii de persoane cu care, cel mai adesea, nu te identifiți (avem o mulțime de glume despre olteni, moldoveni, ardeleni, blonde, polițiști, doctori etc)
- poreclirea cuiva, chiar dacă nu are conotație negativă, este o formă de violență? Când poreclești pe cineva, practic, nu iei în considerare faptul că celălalt are și el un nume și merită să fie apelat astfel. Diminutivile arată că îl consideri pe celălalt infantil, de asemenea "gogoasă", "pisicuță", sunt cuvinte care, chiar dacă nu au în ele însele conotație negativă, arată că nu-l consideri pe celălalt egalul tău.

Aplicație:

Reluați harta mentală construită mai devreme și duceți-o la un alt nivel. Alegeți una dintre normele expuse acolo și folosiți metoda "celor 5 de ce" pentru a merge mai în profunzime. Întrebându-vă "de ce?" de cinci ori la rând, veți ajunge să determinați natura problemei respective și astfel soluția ce poate duce la schimbarea normei va deveni limpede.

Proiect derulat de:

Studiu despre violența de gen în școli

În 2010, școlile din România erau pe locul doi în topul celor mai violente într-un clasament care include 37 de țări, peste 70 la sută dintre elevii români recunoscând că se tem de comportamentul agresiv al colegilor lor, relevă un studiu realizat de OMS în 2007¹. Potrivit unui alt studio mai recent, România este pe primul loc în Europa în ceea ce privește nivelul de bullying în școli².

Conform studiului nostru³, **au reieșit următoarele concluzii:**

- **Bullyingul** axat pe **aspectul fizic** este cel mai întâlnit tip de violență împotriva fetelor.

„Băieții le fac urâte și slabe și cu fundul mare pe fete.” (Elev)

- Tipul de violență care face exclusiv **victime fete** este **comportamentul sexual dăunător**:
 - Utilizarea comentariilor sexuale nesolicitate (mai ales cele legate de înfățișarea fetelor) sau a adresărilor vulgare sunt deosebit de răspândite în toate cele trei țări
 - Fetele sunt deseori atinse împotriva voinței lor, în cele mai multe cazuri primind palme peste fund și uneori fiind atinse în zone intime

„O fată s-a plâns că un băiat tot o atingea și băiatul a întrebat - cum de tuturor îi este permis mai puțin mie.” (Profesor)

- **Fetele** sunt victime în cadrul aproape tuturor **violențelor cibernetice** exemplificate în FGD.
 - Cele mai frecvente cazuri se subscriu situațiilor în care fetele sunt hărțuite pe social media.
 - Numeroase astfel de cazuri au și o componentă sexuală, materialele distribuite fiind nuduri sau având caracteristici sexuale.

„Sunt multe poze editate cu colegii puse pe internet și pe grupul clasei, în general cu fete.” (Elev)

- Majoritatea actelor de violență îndreptate împotriva elevelor sunt forme de sancțiuni pentru abateri de la normele de gen.
- Din descrierile elevilor reiese un portret cu atribute preponderent **submissive** sau cel puțin **pasive**, al unei persoane definită de cumințenia sa.

Proiect derulat de:

- **Comportamentele** care nu sunt asociate cu sau se opun acestui portret al așa-zisului „sex slab” sunt sancționate.

„Când fata voia să se afirme, un băiat i-a spus să se ducă acasă la bucătărie.” (Elev)

- În timp ce toate fetele și băieții din Moldova tind spre un dezacord total cu ideea că *fetele ar fi mai bine să fie tăcute și timide*, băieții din România și Ucraina se poziționează între neutralitate și dezacord parțial.
- Majoritatea actelor de violență de gen împotriva fetelor sunt bazate pe **caracteristicile fizice** ale elevelor.

„Dacă fetele nu sunt îngrijite sunt luate la mișto.” (Elev)

- **Agresiunile verbale** cu privire la stilul vestimentar vizează fetele care poartă haine care nu sunt suficient de feminine, sunt prea largi sau ascund forma corpului (haine largi sau „bărbățești”).

„Dacă o fată are fusta scurtă, băieții îi pun porecle și își bat joc de ea.” (Elev)

- În aproape toate școlile au fost exemplificate cazuri de **abuz fizic între băieți** - bătăile, jocurile violente, pumnii, sau ruperea hainelor sunt în cele mai multe cazuri „la ordinea zilei”.

„Băieții se bat cu pumnii și aruncă cu obiecte unii în alții.” (Elev)

- Băieții pot fi ținta **bullyingului** dacă nu se implică în sporturi, dacă poartă accesorii sau dacă au părul lung. Profesorii și elevii au dat dovadă de gândiri stereotipice rigide mai ales în ceea ce privește înfățișarea unui bărbat.

„Nici un fel de cercei, brățări, inele, unghii vopsite, nu mai ești bărbat.” (Profesor)

- **Binaritatea stereotipurilor și rolurilor de gen**, precum și inferioritatea percepută a femeii, este cel mai evidentă atunci când băieții sunt jigniți că ar fi „ca fetele”.
- Băieții devin victime atunci când își **exprimă emoțiile** sau când **se arată vulnerabili**. Băieții din România și Moldova sunt mult mai puțin de acord decât fetele că ar fi acceptabil pentru ei să plângă (neutralitate vs. acord parțial), arătând cât de înrădăcinat și auto-impus este stereotipul că bărbații nu își exprimă emoțiile.

„Se râde de băieții care plâng. De exemplu, noi am avut un caz, un băiat de la noi, mama lui a murit și deseori când erau subiecte despre mama, el putea să plângă și băieții se râdeau că plânge și nu îi înțelegeau situația.” (Elev)

Proiect derulat de:

- Stereotipul de gen cel mai validat de către elevi a fost acela că *Un băiat adevărat este dominant, competitiv și nu își arată vulnerabilitatea.*
- Băieții au înregistrat niveluri mai ridicate de acord cu afirmația față de fete.
- **Agresivitatea fizică** între băieți este **normalizată** atât de cadrele didactice cât și de elevi, explicată ca: „*băieții se bat că sunt băieți*”.

„*Fetele sunt mai des învățate să fie victime, iar băieții să lupte.*” (Profesor)

- Băieții sunt în general mai predispuși să fie de acord cu următoarele idei:
 - *Elevii ar trebui să își rezolve problemele între ei, fără să le spună părinților sau profesorilor lor.*
 - *Violența este o modalitate bună de a gestiona uneori conflictele.*
 - *Cei care nu știu să se bată sunt fraieri.*
 - *Îmi place să par dur, astfel încât colegii mei să îmi știe de frică.*
- **Perspectivile nocive de gen** pot fie să **alimenteze** fie să **normalizeze** VBG.
- Tinerii se poziționează între neutralitate și dezacord parțial față de propozițiile care făceau referință la perspective stereotipice, norme și roluri de gen dăunătoare.
- În mod comparativ cu celelalte țări, **băieții români** au cel mai ridicat grad de acord și fetele cel mai scăzut grad de acord cu perspectivele stereotipice de gen.
- **Profesorii români** se aliniază comparativ cel mai mult cu perspectivele de gen nocive, chiar dacă sunt, în general, neutri înspre dezacord parțial față de ele.
 - *„Bărbații sunt mai inteligenți nativ față de femei, au rezultate mai mari la nivel de societate”* (Profesor român)
- Ideea că **băieții și fetele sunt diferiți în mod natural** este acceptată unanim de către profesorii români și ucraineni, însă profesorii moldoveni sunt mai degrabă neutri acestei idei.
- **Diferențelor fizice** le-au fost aproape mereu asociate direct și **diferențe comportamentale, de interese sau atitudini**, care duc la perspective stereotipice de gen.

Proiect derulat de:

- **Diferențele dintre exemplele de violență oferite de elevi și profesori** ne arată că în cele mai multe cazuri cei din urmă nu sunt conștienți de amploarea fenomenelor violente de la ei din școală, atât în termeni de tipuri de violență, cât și de severitate a acestora.
 - S-a descoperit că există o **discrepanță majoră** între opiniile elevilor și cele ale profesorilor din România și Ucraina cu privire la felul în care violența se manifestă în școlile lor.
 - Profesorii tind să observe în special cazuri de bullying de nivel scăzut în comparație cu elevii care cataloghează situațiile de bullying ca fiind de nivel avansat.
 - Elevii observă mai multe cazuri grave de violență fizică în comparație cu profesorii și oferă mult mai multe detalii cu privire la cum se desfășoară actele de violență.
- Profesorii au tendința de a cataloga elevii ca fiind “buni” sau “răi”, aspect care influențează în ochii elevilor o capacitate limitată de a interveni obiectiv în cazurile de violență. Această catalogare se bazează în general pe rezultatele școlare ale elevilor, mai ales în România și Moldova, unde profesorii sunt cel mai predispuși să creadă că Majoritatea elevilor care sunt violenți față de ceilalți sunt cei care au cele mai slabe rezultate școlare.

„Adulții din școală intervin doar la cazurile care se văd cu ochiul liber: sângerare, sau dacă elevul plânge. Altfel, elevii sunt evitați de către profesori și lăsați pe cont propriu.” (Elev)

- Alegerea elevilor de a **mărturisi actele de violență** în care sunt implicați depinde și de nivelul de încredere în anumiți adulți, precum și de capacitatea acestora percepută de elevi pentru a rezolva conflicte.
- **Atingeri nedorite** asupra fetelor sunt atribuite de către profesori „fluctuațiilor hormonale specifice vârstei” (mai caracteristic copiilor din clasele a VII-a sau a VIII-a). Aceste comportamente sunt adesea **normalizate** de către profesori, unii dintre ei explicând comportamente sexuale dăunătoare inițiate de băieți ca fiind un fel de a arăta „că este dragoste mare față de fete”, justificate prin „așa știu băieții să arate unei fete că o place”,

„Fetele sunt deranjate de insistențele și atingerile băieților. Nu știu ce să zic, dar îmi pare că așa e tot timpul, la vârsta pubertății, nu este o violență, dar un mod de prezentare a simpatiei.” (Profesor)

- Uneori profesorii atribuie vina chiar elevei, arătând cum un astfel de comportament este scuzat și normalizat de către adulți:

„În cazul în care ținuta fetei o cere, atunci și apar comentarii și reacții. De exemplu, o domnișoară care poartă o ținută mai sobră, nu va primi acele glumițe din partea băieților” (Profesor),

- Elementele pe care profesorii și elevii le-au identificat ca fiind cele mai comune la elevii violenți sunt în principal **factorii familiali** și cei **psihosociali**: *nevoia de atenție* a fost menționată de 23 de ori în cadrul FGD-urilor, aflându-se în top alături de *exemplele negative preluate din familie, violența domestică și neglijența în familie*.

„În clasa a 9-a este o fetiță care multe își permite, tata e la închisoare, mama consumă abuziv alcool, nici nu are de unde sa fie altfel. Își permite foarte multe.” (Profesor)

- **Dorința de afirmare** a elevilor este de multe ori cauza principală a violenței între semeni.

„Copiii devin violenți când duc lipsă de atenție din partea celor dragi. Sunt inhibați și prin violență încearcă să atragă atenție.” (Profesor)

- Elemente precum impulsivitatea, gelozia, instabilitatea emoțională, stima de sine scăzută au fost aspecte identificate în mărturiile profesorilor și sunt încadrabile **factorilor individuali** care duc la violență în școli.
- Cauzele induse de **contextul social** identificate au fost influența anturajului, influența mass-media și rolul jucat de social media.

„Ei copie comportamentele de la cei de pe rețelele de socializare, ei din mediul virtual aleg ce e mai rău.” (Profesor)

- Încadrabil **cauzelor școlare**, elevii au menționat favoritismul profesorilor față de elevii cu note bune ca o barieră în aplicarea sancțiunilor asupra acestora, scăzându-le elevilor încrederea în capacitatea de a fi obiectivi în potențialele intervenții de rezolvare a conflictelor.
- **Victima „facilă”** - reprezentată de elevii blânzi sau timizi
- Majoritatea elevilor care se înscriu acestei tipologii sunt elevi delicați sau blânzi. Timiditatea acestui tip de victimă înseamnă de cele mai multe ori că nu interacționează foarte mult cu colegii lor, neavând aliați care să intervină sau care să îi protejeze.
- **Victima „diferită de ceilalți”** - construită în baza diferențelor percepute de ceilalți elevi: elevii văzuți ca fiind diferiți, în orice sens, pot deveni victime.

Proiect derulat de:

- **Performanța școlară** reprezintă un element comun în profilul victimei: atât elevii care iau note bune ieșind în evidență, dar mai ales cei care iau note slabe, sunt potențiale victime.
- **Proveniența etnică** sau **statutul de emigrant** sunt elemente raportate cel mai des în România, referindu-se, în general, la elevi de etnie rromă sau de elevi români care au trăit în străinătate, dar s-au întors pe teritoriul țării.
- **Situația materială precară** a unui elev poate fi înscrisă ambelor tipologii de victimă. Pe de o parte, precaritatea materială poate fi văzută ca un semn de slăbiciune. Pe de cealaltă parte, în comunitățile în care majoritatea elevilor provin din medii defavorizate, statusul material la nivel de auto-prezentare (prin telefoane și îmbrăcăminte așa-zis scumpe), este utilizat ca motiv pentru bullying.

Resurse:

1. <https://www.nineoclock.ro/2010/06/02/romanian-schools-second-most-violent-in-37-countries/>
2. <https://childhub.org/en/child-protection-news/romania-school-bullying-rates-reflect-quality-community-life-were-standing?language=hu>
3. <https://tdh.ro/ro/violenta-bazata-pe-gen-scolile-din-romania-moldova-si-ucraina>

Proiect derulat de:

Aplicație

II.2. Arborele violenței de gen

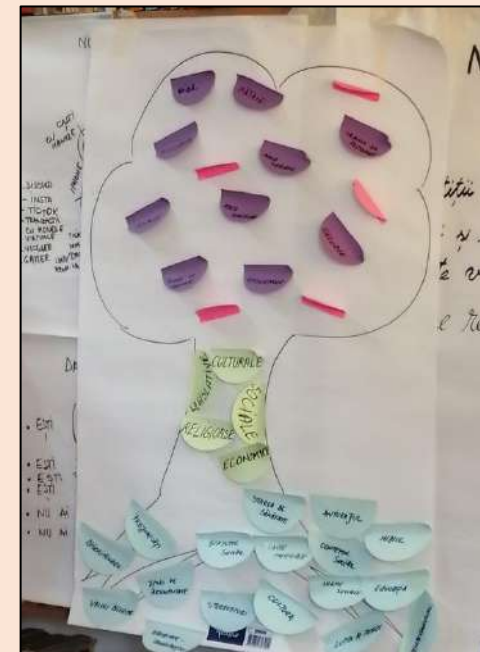
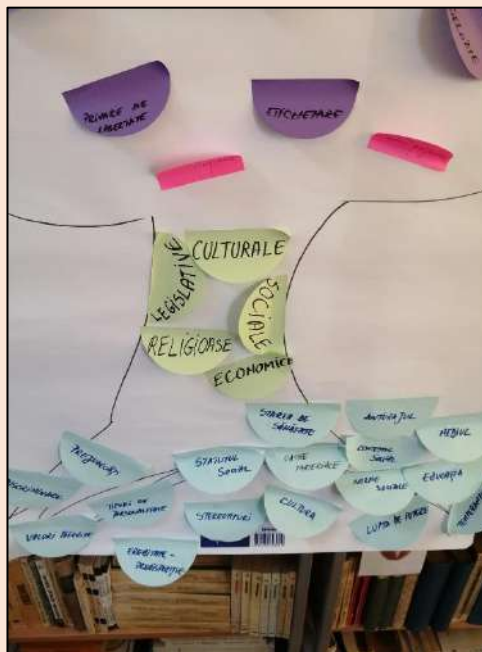
Împărțiți grupul cu care lucrați în trei și oferiți post-it-uri de culori diferite. Primul grup va avea de scris, pe fiecare post-it, câte o cauză ce duce la violența de gen. Cel de-al doilea grup va avea de scris, pe fiecare post-it în parte, câte o acțiune/inacțiune din partea noastră (a grupului, a comunității etc) care duce la perpetuarea violenței de gen. Cel de-al treilea grup va avea de scris, pe fiecare post-it în parte, forme ale violenței de gen.

Apoi desenați un arbore pe o coală mare de flipchart.

După ce grupurile termină de scris, lipiți post-it-urile grupului 1 (cauzele) la rădăcina arborelui, post-it-urile grupului 2 (ce întreține violența de gen) pe trunchi și post-it-urile grupului 3 (formele) pe coroana arborelui.

Este o metodă vizuală și intuitivă prin care participanții văd legătura dintre cele trei. Este o metodă de conștientizare a faptului că fructele acestui arbore (violența de gen) vor crește doar în măsura în care arborele este alimentat, pe de o parte, de cauze, pe de alta de atitudinea și de non-intervenția grupurilor de referință

Proiect derulat de:

Ce este violența pe bază de gen?

Înaltul Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite (UNHCR) definește violența sexuală și de gen ca fiind „tipul de violență îndreptată împotriva unei persoane pe motive ce au de-a face cu genul sau sexul unei persoane” (UNHCR, 2003, pag. 10). Aceasta include violența domestică, violul, abuzul sexual și hărțuirea sexuală, intimidarea la școală și la locul de muncă, traficul de ființe umane și prostituția forțată.

Atât femeile, bărbații, cât și băieții și fetele pot fi la fel de afectați; din punct de vedere statistic dar și al varietății formelor de violență la care sunt supuse femeile și fetele sunt grupul cel mai afectat de violența sexuală sau de gen.

În anul 1993 Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat „Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor”, act ce a definit noțiunea de "violență împotriva femeii". Conform Declarației Organizației Națiunilor Unite, "violență împotriva femeii" înseamnă „orice formă de violență bazată pe sex care determină posibile sau reale prejudicii psihice, sexuale sau psihologice, inclusiv amenințări, constrângeri sau limitări arbitrare ale libertății, indiferent dacă acestea au loc în public sau în privat”¹¹.

Declarația scoate în evidență grupurile de femei care au o vulnerabilitate mai mare la violență, respectiv femeile aparținând unei minorități, femei refugiate sau migrante, femei care trăiesc în mediul rural sau comunități retrase, femei sărace, femei instituționalizate sau în detenție, femei cu dizabilități, femei în vârstă sau femei în situațiile de conflict armat.

În prezent, documentul de referință la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene cu privire la problematica abordată este „Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice” din 12/04/2011 (cunoscută și sub numele „Convenția de la Istanbul”), care definește violența împotriva femeilor astfel: „o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată”.

„Violența împotriva femeilor” a fost recunoscută ca și concept în legislația din România prin ratificarea Convenției de la Istanbul, intrată în vigoare în septembrie 2016. În prezent, autoritățile Statului colectează date detaliate numai pentru cazurile de violență în familie și asta abia din luna februarie 2014. Pentru celelalte tipuri de violență împotriva femeilor nu există cifre detaliate.

Proiect derulat de:

30% dintre femei spun că au fost afectate de violența fizică sau sexuală la un moment dat în viață după vârsta de 15 ani, încadrându-se în media la nivel european: 24% dintre femeile din România au suferit violență din partea partenerului, iar 14% dintre femeile din România au suferit violență din partea unei alte persoane decât partenerul. Legat de experiența de violență în copilărie, un procent de 24% dintre femeile din România spun că au fost supuse la violență fizică sau sexuală de către un adult înainte de vârsta de 15 ani. Violența psihologică afectează între 30 și 39% dintre femei. 6% dintre femei au suferit violență sexuală din partea partenerului sau a unei alte persoane, în 97% dintre cazurile de violență sexuală agresorul fiind bărbat. 77% dintre femeile din România consideră că violența împotriva femeilor este răspândită sau generalizată.⁸

...„violența de gen împotriva femeilor” va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat”.

Statele sunt chemate, conform Convenției de la Istanbul, să întreprindă acțiuni pentru a preveni violența împotriva femeilor prin eradicarea prejudecăților, obiceiurilor, tradițiilor și a altor practici, care sunt bazate pe ideea inferiorității femeilor sau pe roluri stereotipe pentru femei și bărbați, respectiv:

- Creșterea gradului de conștientizare a violenței împotriva femeilor.
- Educația privind egalitatea între femei și bărbați, rolurile de gen ne-stereotipe, respectul reciproc, rezolvarea non-violentă a conflictelor în relațiile interpersonale, violența de gen împotriva femeilor și dreptul la integritate personală, adaptate capacității în evoluție a elevilor, în curriculumul formal și la toate nivelele de educație.
- Formarea profesioniștilor care se ocupă de victimele sau de autorii tuturor actelor de violență împotriva femeilor.
- Intervenția preventivă și programele de tratament destinate învățării autorilor violenței domestice să adopte un comportament non-violent în relațiile interpersonale, în vederea prevenirii violenței ulterioare și a modificării modelelor comportamentale violente.
- Participarea sectorului privat și a mass media la elaborarea și implementarea politicilor și la stabilirea directivelor și a standardelor de autoreglementare pentru a preveni violența împotriva femeilor și a crește respectul pentru demnitatea lor.

Proiect derulat de:

Cu toate acestea, nu numai femeile sunt victime ale violenței de gen. Violența de gen se referă la violența la care ești supus din cauza genului pe care îl reprezinți. Persoanele transgender și non-binare sunt adesea violentate de către cei din jur deoarece nu se încadrează în normele de gen general-valabile în societate. De asemenea, sunt locuri din lume în care bărbații sunt mai des afectați de violența de gen, deoarece violența (mai ales cea sexuală) împotriva femeilor este pedepsită cu moartea. Este cazul tinerilor băieți din Bangladesh care sunt adesea victime ale abuzurilor sexuale deoarece violarea unei femei este pedepsită cu moartea, iar abuzul asupra băieților, nu.

Este foarte probabil ca, în aplicația de mai sus, participanții să fi identificat corect formele violenței de gen. Formele violenței de gen sunt însă mult mai multe și mai subtile decât cele la care ne gândim de obicei. Iată mai jos câteva forme mai puțin menționate:

Forme ale violenței de gen

a. Violența cauzată de partenerii intimi și violența domestică

Violența cauzată de partenerii intimi este una din cele mai răspândite forme de violență directă împotriva femeilor. Aceasta include o varietate de acte coercitive sexuale, psihologice și fizice folosite împotriva femeilor adulte și adolescente de către un partener intim actual sau un fost partener. Violența cauzată de partenerii intimi este definită de Organizația Mondială a Sănătății ca fiind "comportamentul unui partener intim ce cauzează suferințe fizice, sexuale sau psihologice, inclusiv acte de agresiune fizică, constrângere sexuală, abuz psihologic și comportamente manipulative" (Organizația Mondială a Sănătății, 2002).

Violența domestică este definită ca "orice act de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survine în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima" (art. 3, Convenția de la Istanbul). Cele două forme principale ale violenței domestice sunt violența sexuală între soți sau parteneri actuali sau foști soți sau parteneri și violența dintre generații, care de obicei apare între părinți și copii.

În România „**Legea nr. 174/2018 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003** pentru prevenirea și combaterea violenței în familie definește violența domestică (la art. 3) ca fiind "orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială sau spirituală care se produce în mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima."

Proiect derulat de:

Cauzele ce duc adesea la violență sunt:

- nemulțumiri la locul de muncă;
- consumul de alcool sau de droguri;
- atracția pentru arme;
- neîncredere în sine;
- instabilitate emoțională, imaturitate emoțională;
- temperament coleric;
- atitudine critică, ironică, dominantă;
- schimbul frecvent de parteneri;
- învinovățirea altora pentru eșecurile proprii;
- genul gelos, posesiv;
- abilități scăzute în viața intimă, viață intimă agresivă;
- opinii rigide cu privire la rolul femeii și al bărbatului.

Conform legii menționate, violența domestică se poate manifesta sub următoarele forme:

- violența verbală - adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;
- violența psihologică - impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod și prin orice mijloace, prin amenințare verbală sau în orice altă modalitate, șantaj, violență demonstrativă asupra obiectelor și animalelor, afișare ostentativă a armelor, neglijare, controlul vieții personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, urmărirea fără drept, supravegherea locuinței, a locului de muncă sau a altor locuri frecventate de victimă, efectuarea de apeluri telefonice sau alte tipuri de comunicări prin mijloace de transmitere la distanță, care prin frecvență, conținut sau momentul în care sunt emise creează temere, precum și alte acțiuni cu efect similar;
- violența fizică - vătămarea corporală ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultatul unor accidente, prin otrăvire, intoxicare, precum și alte acțiuni cu efect similar, supunerea la eforturi fizice epuizante sau la activități cu grad mare de risc pentru viață sau sănătate și integritate corporală, altele decât cele de la lit. e;

Proiect derulat de:

- violența sexuală - agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal;
- violența economică - interzicerea activității profesionale, privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate, acțiunea de sustragere intenționată a bunurilor persoanei, interzicerea dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune, refuzul de a susține familia, impunerea de munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv unui membru de familie minor, precum și alte acțiuni cu efect similar;
- violența socială - impunerea izolării persoanei de familie, de comunitate și de prieteni, interzicerea frecventării instituției de învățământ sau a locului de muncă, interzicerea/limitarea realizării profesionale, impunerea izolării, inclusiv în locuința comună, privarea de acces în spațiul de locuit, depozitarea de acte de identitate, privare intenționată de acces la informație, precum și alte acțiuni cu efect similar;
- violența spirituală - subestimarea sau diminuarea importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice ori religioase, interzicerea dreptului de a vorbi în limba maternă și de a învăța copiii să vorbească în limba maternă, impunerea aderării la credințe și practici spirituale și religioase inacceptabile, precum și alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare."

b. Traficul de persoane

Traficul de este infracțiunea care cuprinde

„(1) recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatarea acesteia, săvârșită:

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane.

Proiect derulat de:

Prin exploatarea unei persoane se înțelege:

- a) supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;
- b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;
- c) obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;
- d) obligarea la practicarea cerșetoriei;
- e) prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal.

c. Căsătoria forțată

Căsătoria forțată reprezintă uniunea a două persoane, dintre care cel puțin una nu și-a dat acordul liber și deplin cu privire la căsătorie, conform Rezoluției 1468/2005 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei cu privire la căsătoriile forțate și căsătoriile copiilor (art. 4).

d. Căsătoria timpurie

Căsătoria copiilor, sau căsătoriile la o vârstă fragedă, sunt acele căsătorii în care cel puțin una dintre părți are sub 18 ani. Rezoluția 1468/2005 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei cu privire la căsătoriile forțate și căsătoriile copiilor condamnă căsătoria copiilor ca fiind încălcare a drepturilor copiilor cu consecințe grave fizice și psihologice asupra acestora (art. 8).

e. Mutilarea genitală a femeilor (MGF)

Un tip de violență mai puțin cunoscut și întâlnit în România este mutilarea genitală a femeilor (MGF). Mutilarea genitală a femeilor este definită ca fiind procedura care constă în "îndepărtarea parțială sau totală a organelor genitale externe feminine, sau crearea altor leziuni organelor genitale feminine din motive non-medicale" (Organizația Mondială a Sănătății, 2008, p. 4). Aceasta este recunoscută ca o încălcare a drepturilor femeilor și fetelor. Profesioniștii care lucrează cu persoane migrante (inclusiv cei din domeniul medicinei de urgență și legale) trebuie să dețină cunoștințe referitoare la existența și la modul în care se evaluează acest tip de violență pentru a-l putea identifica fără a produce traume suplimentare victimei.

Proiect derulat de:

f. Violența „în numele „onoarei”

Violența „în numele onoarei” este un termen utilizat pentru a descrie violența comisă în cadrul familiei extinse care este motivată de nevoia de a restabili prestigiul în comunitate, care se presupune că a fost afectat ca urmare a comportamentului victimei. Majoritatea victimelor sunt fete și femei, dar și bărbații pot fi afectați de această formă de violență. Fetele și femeile pot afecta onoarea familiei prin expresii ale autonomiei, mai ales dacă aceste expresii au loc în legătură cu sexualitatea. O femeie poate aduce atingere onoarei familiei dacă refuză o căsătorie aranjată, are o relație cu o persoană care nu are aprobarea familiei, rămâne însărcinată în afara căsătoriei, reclamă un episod de violență domestică, divorțează sau refuză să divorțeze atunci când familia i-o cere, sau dacă cere custodia copiilor după divorț etc.

g. Avortul selectiv

Pornind de la stereotipurile că ”băiatul duce numele familiei mai departe” și că ”bărbatul aduce pâinea în casă”, în multe culturi este o mare miză să ai băieți, nu și fete. Fetele ”te pot face de răs”, ”consumă resurse, nu aduc”, îți pot rămâne ”piatră în casă”, există familii care, dacă au o sarcină cu făt băiat o păstrează, pe când dacă au o sarcină cu fată – renunță la ea.

h. Refuzul resurselor, serviciilor sau a oportunităților.

O educație superioară poate aduce o remunerație superioară. În multe locuri, în societatea actuală, bărbații sunt mai bine plătiți decât femeile, de aceea, în unele familii cu mai mulți copii, băieții sunt trimiși la școli înalte, iar pentru fete nu se mai găsesc resurse. Această diferențiere de a investi în viitorul copiilor bazat pe genul copilului este o formă de violență de gen. În cazuri de sărăcie extremă, există familii care aleg să hrănească mai ales copiii de gen masculin, iar pe fete le neglijează. Același lucru este valabil și pentru accesul la serviciile medicale.

i. Practici tradiționale ce aduc prejudicii

Sunt acele cutume și tradiții sociale, culturale și religioase care pot afecta sănătatea fizică și mentală a unei persoane. Aici intră atât căsătoriile precoci sau forțate, mutilarea genitală, dar și alte practici efectuate în numele unui standard de frumusețe, cum ar fi femeile girafă din Thailanda, legatul picioarelor la femeile chineze sau discurile de 20 cm introduse în buzele femeilor dintr-un trib etiopian pentru a atrage sexul opus.

Proiect derulat de:

Sesiunea 4 – Explorarea contextului propriu: norme, violență, școală. Consecințele VBG.

Obiective:

- identificarea inegalităților ce apar din normele sociale și de gen;
- identificarea atitudinii proprii față de normele sociale și de gen vătămătoare;
- identificarea rolurilor jucate de victimă, agresor și martori în perpetuarea comportamentelor nocive legate de gen;
- familiarizarea cu tehnici de a stopa comportamentele de bullying.

Durata: 1 h + 1 h

Materiale necesare: videoproiector, slide-uri Powerpoint, minge, post-it-uri (sau badge-uri)

Descrierea modulului:

- I. Inegalitatea de gen
- II. Norme, violență, școală
- III. Cine ne influențează și cum?
- IV. Cele trei categorii de personaje ce contribuie la perpetuarea violenței în școală/bullying
- V. Consecințele VBG

Proiect derulat de:

I. Inegalitatea de gen

Materiale: Bilețele cu cele 8 personaje, lista cu afirmații privind lucrurile pe care le pot/nu le pot face cu ușurință cele 8 personaje.

Etapă 1

Explicați grupului că urmează să faceți un exercițiu pentru a explora cât de departe poate un om să ajungă în contextul societății actuale. Rugați 8 persoane să se ofere voluntar pentru acest exercițiu. Dați fiecărui voluntar câte un bilețel cu cele 8 personaje. Rugați voluntarii să nu spună nimănui ce scrie pe bilețelul lor. Pentru a evidenția cât mai bine diferențele de gen, așezați alături personajele pereche. Cele 8 personaje sunt:

- băiat singur la părinți din familie înstărită
- fată singură la părinți din familie înstărită
- băiatul cel mai mare dintr-o familie săracă cu mulți copii
- fata cea mai mare dintr-o familie săracă cu mulți copii
- băiat dintr-o comunitate de romi tradițională
- fată dintr-o comunitate de romi tradițională
- băiat dintr-un sat izolat
- fată dintr-un sat izolat.

Așezați cele 8 personaje în linie (ca la start) și anunțați-i că urmează să citiți o serie de afirmații. Dacă Personajele lor pot face lucrul respectiv cu ușurință, rugați-i să facă doi pași înainte. Dacă personajul lor poate face lucrul respectiv, dar mai greu, rugați-i să facă un pas înainte, iar dacă personajul lor nu poate face lucrul respectiv, să stea pe loc.

Apoi dați startul în cursă citind cu voce tare următoarele afirmații:

1. Pot să mă întorc acasă în siguranță noaptea.
2. Am acces la educație de calitate, până la nivel universitar.
3. Am acces la servicii medicale, dacă am nevoie.

Proiect derulat de:

4. Nu sunt în pericol de a fi abuzat sau exploatat sexual.
5. Eu decid pe ce se cheltuiesc banii în gospodărie.
6. Liderul comunității mele ascultă ce am de spus.
7. Sunt tratat bine dacă trebuie să mă adresez poliției sau administrației publice.
8. Știu să citesc și să scriu.
9. Dacă doresc, pot să călătoresc neîngrădit.
10. Pot să decid cu cine vreau să mă căsătoresc (ori să nu mă căsătoresc).
11. Dacă soțul/soția (iubitul/iubita) mi-ar face rău, aș ști unde să cer ajutor.
12. Dacă mi-aș pierde locul de muncă, există un sistem de protecție socială care m-ar ajuta.
13. Dacă aș cere ajutorul unei persoane pe stradă, aceasta m-ar ajuta.

După ce s-au citit toate afirmațiile sau după ce grupul s-a detașat semnificativ rugați participanții să rămână pe loc și să se uite în jur, la ceilalți colegi de cursă.

Acum voluntarii își pot dezvălui personajul. Inițiați o discuție cu întreg grupul, nu numai cu voluntarii, legat de locul ocupat de personajul lor în "cursa vieții".

- Dezvăluie personajul grupului - cine au fost?
- Explicați unde a terminat personajul lor în cursă și cum se simt;
- Ce i-a împiedicat să avanseze;
- Cum s-au simțit când nu au putut avansa;
- Cum s-a simțit ca persoana care avansează mereu față de restul;
- S-au simțit incluși în societate/comunitate?

Debriefing:

Rugați grupul să se gândească la motivul pentru care i-ați rugat să facă acest exercițiu. Ce reprezintă rezultatele acestei "curse" în cadrul societății?

Explicați că afirmațiile au fost expre alese pentru a zugrăvi, mai ales, lucrurile pe care le putem/nu le putem face din cauza stereotipurilor de gen și culturale, mai ales, și nu din cauza caracteristicilor fizice și fiziologice care ne deosebesc.

Proiect derulat de:

Puteți urmări un experiment social legat de privilegii la link-ul de mai jos:

https://www.youtube.com/watch?v=hD5f8GuNuGQ&t=5s&ab_channel=As%2FIs

Toți avem păreri, stereotipuri și prejudecăți legate de cine, ce poate face, ce se cuvine, ce nu se cuvine, ce e "periculos" sau inadecvat să faci.

Ele își au originea în nevoia noastră de a ne orienta rapid în medii necunoscute și, de multe ori, sunt "pe pilot automat". De mici învățăm să introducem lucrurile și fenomenele în categorii distincte, pentru a opera mai ușor cu un număr mai mare de itemi. Însă, mai ales în domeniul uman, faptul că atribui o categorie unei persoane și nu mai reușești să o scoți din categoria respectivă aduce prejudicii.

Aveți mai jos un experiment social pe care, dacă îl faceți cu copiii și tinerii cu care lucrați, îi va ajuta să flexibilizeze puțin categoriile în care includ oamenii, astfel încât gândirea lor să nu devină una prea rigidă:

https://www.youtube.com/watch?v=zRwt25M5nGw&ab_channel=NewHopeChurch

Ce putem face?

- În primul rând, să identificăm stereotipurile de gen și să ne străduim să nu le ducem mai departe.
- În al doilea rând, să îi educăm pe cei din jur să nu ducă mai departe stereotipurile de gen.
- În al treilea rând, să creăm stereotipuri pozitive, respectiv: copiii sunt crescuți și educați de ambii părinți, iar politica și meșteșugurile pot fi făcute, în egală măsură, de ambele genuri.

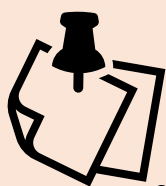
Soluția nu este egalizarea sau uniformizarea rolurilor de gen, ci egalizarea șanselor, iar în acest demers au un rol aparte atât individul, cât și societatea.

De aceea, pentru a acționa echitabil și a oferi șanse egale tuturor este nevoie de un efort comun.

Proiect derulat de:

Explorarea atitudinii noastre față de normele sociale și de gen din școala noastră

Aplicație - Linia valorică

1. Scrieți pe două coli de hârtie "ACORD", respectiv "DEZACORD" și lipiți-le pe doi pereți opuși ai încăperii.
2. Rugați participanții să stea în picioare și, când dvs. le veți citi o afirmație, să se ducă spre hârtia care corespunde opiniei lor despre lucrul respectiv.
3. Pregătiți o listă cu trei, până la cinci afirmații legate de normele sociale și de gen și violența împotriva copiilor în școli.

4. Citiți afirmațiile pe rând și invitați copiii să se poziționeze pe linia dintre ACORD și DEZACORD în punctul pe care consideră că reprezintă cel mai bine părerea lor (dacă sunt de acord, lângă semnul de ACORD, dacă părerea lor e neutră, în mijloc și dacă nu sunt de acord, mai aproape de semnul DEZACORD).

5. Inițiați o discuție după fiecare întrebare, invitând tinerii, care se simt confortabil să participe, să împărtășească de ce s-au plasat în poziția respectivă.

Discutați împreună cu tinerii ce consideră ei că este „norma socială”. Încurajați-i să fie deschiși, pentru a putea analiza concepțiile greșite legate de normele sociale, deoarece aceasta este o parte importantă a modificării normelor sociale. Discuția are adeseori rolul cel mai important.

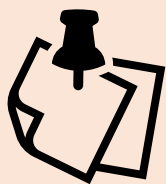
Lista de afirmații:

1. Un băiat trebuie să întrebe o fată înainte să posteze o fotografie cu ea pe rețelele de socializare.
2. În această școală, elevii consideră că este ok să intimidezi alți elevi.
3. Fetele nu trebuie să poarte fuste scurte, deoarece atrag atenția băieților în mod negativ.
4. Tinerii nu ar trebui să raporteze niciodată violența în școli, nu este ok.
5. Este de înțeles dacă profesorii țipă la elevi, altfel nu ai cum să te faci înțeles.

Proiect derulat de:

II. Norme, violență, școală

Aplicație

1. Invitați tinerii să se împartă în grupuri de câte doi. Gruparea tinerilor în funcție de sex, poate fi cel mai bun mod, pentru a te asigura că toți se simt confortabil.
2. Explicați-le că dorim să aflăm despre ceea ce cred ei că sunt norme pozitive și dăunătoare referitor la violența în școli.
3. Distribuiți grupului o copie tipărită (sau citiți-le) următoarele două cazuri. Invitați jumătate din grupuri să rezolve Cazul 1 și cealaltă jumătate, Cazul 2.

Caz nr. 1: Valentina are 11 ani. Are un grup sănătos de prieteni și își iubește foarte mult familia. Acasă, are grijă de frații ei mai mici pentru a-și ajuta mama, deoarece tatăl ei este bolnav și nu poate lucra, așa că mama ei este foarte ocupată. Este o elevă silitoare, dar datorită muncii suplimentare efectuate acasă, Valentina merge deseori obosită la școală și adoarme cu capul pe bancă. Când se întâmplă acest lucru, profesorul țipă adeseori la ea ca să o trezească, ba chiar o lovește uneori.

Caz nr. 2: Marin are 16 ani. Este timid și are dificultăți în a vorbi cu colegii săi, în special cu fetele. Într-o zi, la școală, o fată mai mare îi cere numărul și seara, cei doi își scriu o mulțime de mesaje. Conversează prin mesaje câteva zile și Martin începe să aibă sentimente pentru ea. Apoi, în weekend, fata îi cere să-i trimită o fotografie cu el dezbrăcat. Marin nu știe ce să facă, dar ea îi spune că toți copiii mai mari o fac. În cele din urmă, Marin este de acord și îi trimite o fotografie cu el dezbrăcat. Când se trezește a doua zi dimineață, vede poza pe rețeaua de socializare.

4. Lăsați cele două grupuri să lucreze în perechi. Invitați grupul să deseneze o schiță a corpului Valentinei sau al lui Marin.
5. Cereți fiecărei persoane să deseneze pe harta corpului lucruri care simbolizează unele dintre normele pozitive care ar putea proteja sau susține pe Valentina sau Marin. Lăsați-i să își folosească imaginația pentru a descrie cum percep ei viața Valentinei/lui Martin, raportat la viața tinerilor pe care îi cunosc în școala/comunitatea lor.
6. Cereți fiecărui grup să deseneze pe harta corpului lucruri care simbolizează norme dăunătoare care ar putea afecta inima, mintea, corpul sau sufletul Valentinei/al lui Martin.
7. Invitați fiecare grup să scrie un mesaj pozitiv în partea de jos a hărții corpului, comunicând ceva ce ar dori să le spună lui Martin sau Valentinei.
8. După ce fiecare grup și-a finalizat desenul, invitați-i să își împărtășească gândurile cu grupul. Invitați participanții să facă cunoscut celorlalți mesajul lor pozitiv.
9. Inițiați o discuție cu grupul, folosind următoarele întrebări drept ghid:

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

- Care ar fi câteva norme sociale care creează contextul ca tinerii să se simtă în siguranță sau protejați de violență în școala voastră, dacă ar experimenta o situație similară cu cea experimentată de Martin sau de Valentina?
- Care sunt câteva dintre principalele norme sociale dăunătoare legate de violența împotriva tinerilor din școala voastră, dacă ar experimenta o situație similară cu cea experimentată de Martin sau Valentina? (De exemplu, adulții care lovesc tinerii atunci când nu ascultă.)
- De ce credeți că există aceste norme? Ce le determină sau le menține?
- Cum credeți că am putea coopera pentru a începe să consolidăm unele dintre normele pozitive și să le schimbăm pe unele din cele dăunătoare?

Resurse:

Raport Prevenirea violenței de gen, identificarea victimelor violenței și protecția migranților din centrele de primire pentru solicitanții de azil și refugiați. Rolul instituțiilor din România, Asociația Alternative Sociale – Iași 2020, https://www.alternativesociale.ro/wp-content/uploads/2020/05/Raport-AAS_violenta_2020.pdf

Proiect derulat de:

III. Cine ne influențează și cum?

Aplicație: călătoria cu trenul

Materiale: etichete cu roluri

Timp: 15 min.

Participanților li se spune că au primit invitații la un eveniment important, care are loc pe cealaltă coastă a continentului. Pot ajunge la eveniment doar cu trenul, iar călătoria lor va dura o săptămână. Fiecare participant va avea un rol, scris pe o etichetă și pus în frunte (sau prins cu eticheta pe spate, dacă considerați că eticheta pe frunte este dificil de purtat pentru unii dintre participanți).

Pregătiți etichete cu următoarele roluri, din care alegeți:

- polițist;
- adolescentă, victimă a unui abuz sexual;
- tânără artistă infectată HIV;
- sportiv homosexual;
- activistă feministă;
- bancher;
- acordeonist nevăzător din Austria;
- tânăr tăcut cu o carte în mână;
- o profesoară de gimnaziu;
- politician;
- bunică;
- fost deținut;
- un bărbat cu un tatuaj pe față;
- militar în termen;
- tânără romă;
- femeie de afaceri, bine îmbrăcată și dată cu un parfum fin;

Proiect derulat de:

Puneți câte o etichetă pe spatele fiecărui participant. Nimeni nu are voie să dezvăluie colegilor ce este scris pe spatele lor. Nimeni nu va ști ce are scris pe spate până la sfârșitul exercițiului.

După ce fiecare participant are atribuit câte un rol, lăsați-i să se plimbe prin sală și să aleagă persoana cu care vor să stea în cușetă pe perioada călătoriei. Lăsați participanților 3 minute.

Dacă cineva este ales și nu dorește să stea cu persoana respectivă, el trebuie să plece și să își caute alt tovarăș de călătorie.

Scopul acestui exercițiu este conștientizarea prejudecăților proprii. Concluzia este că, indiferent de prima impresie sau cea pe care ti-o formezi după aparențe sau după stilul de viață al celuilalt, nu ajungi să cunoști o persoană decât după ce discuți și te apropii de ea.

Discuție:

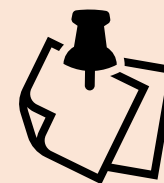
Ce v-a influențat în alegerea vecinilor?

Ce stereotipuri ai intrat în joc și care sunt motivele existenței acestor stereotipuri?

Ce nu v-a plăcut la vecinii voștri? Oamenii în sine sau comportamentele lor?

Cum s/au simțit cei neglijanți sau dați la o parte?

Acum, că ați aflat ce personaj reprezentați, v-ați alege ca vecin de compartiment pentru călătoria de o săptămână?

Stereotipurile de gen sunt preconcepții care oferă arbitrar genurilor caracteristici și roluri definite prin și limitate la genul pe care îl reprezintă.

Stereotipurile de gen sunt norme de gen vătămătoare care dictează ce rol ar trebui să joace o femeie, respectiv un bărbat, în societate, cum ar trebui să arate, cum ar trebui să se poarte.

Normele de gen apar în copilărie; de exemplu, băieții sunt încurajați să fie mai aventuroși, mai îndrăzneți, sunt învățați să își apere dreptatea și să nu arate emoții. Fetelor li se spune să "aibă grijă", să fie reținute, ascultătoare, să le preocupe felul în care arată dacă vor "să se mărite bine". Fetele primesc în dar păpuși de care au grijă, acest lucru pregătindu-le pentru a deveni mame, iar băieții primesc mașini sau seturi mecanice creative care îi vor ajuta, mai târziu, să manipuleze uneltele și utilajele.

Proiect derulat de:

Fetele și femeile sunt, cel mai adesea, victimele stereotipurilor de gen atât acasă, cât și la muncă și în locurile publice (când conduc mașina, dacă intră în politică, în comunitățile științifice sau chiar atunci când merg, pur și simplu, pe stradă. Inclusiv înjurăturile au de-a face, mai ales cu "mama".

De la bărbați, societatea cere să fie "de succes": să aibă o mașină bună, să câștige suficient, să poată cumpăra o casă și întreține o familie, să nu fie bolnăvicioși. Aceasta face ca bărbații să fie mai des afectați de boli cardiovasculare, sinucideri, mortalitate prematură. În estul Europei, speranța medie de viață a bărbatului este mai scurtă decât a femeii, în Europa fiind o diferență semnificativă, de aproape 10 ani.

În societate, femeia se ocupă de casă, are grijă de copiii și de bătrânii familiei, de școală, de educație, de sănătate, iar bărbații de afaceri, politică, știință și meșteșuguri.

De asemenea, dacă un bărbat are mai multe partenere, este considerat "cuceritor"; dacă o femeie are mai mulți parteneri, este considerată "de moravuri ușoare".

Stereotipurile de gen sunt primul pas către prejudecăți, care duc la discriminare și, la oprimare.

Proiect derulat de:

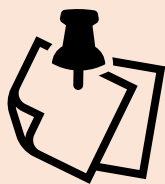
IV. Cele trei categorii de personaje ce contribuie la perpetuarea violenței în școală/bullying

Normele sociale și de gen, precum și metanormele uneori la baza perpetuării violenței în școală. Un fenomen adesea întâlnit în școlile zilelor noastre este fenomenul de bullying, o situație de o agresivitate aparte mai ales din cauza faptului că este repetitivă, intenționată și are la bază un dezechilibru de putere între agresor și victimă.

Bullying-ul este un comportament ostil/ de excludere, de umilire și de luare în derâdere a cuiva. Deseori un copil este tachinat, batjocorit de către colegi, care îl etichetează într-un anumit fel. Uneori aceste tachinări se pot transforma în agresii fizice (îmbrânceli, bătăi sau atacuri mult mai violente), cu pericole reale pentru integritatea fizică a copilului.

Deși bullying-ul pare a se petrece între doi protagoniști, victima și agresorul, adevărul este că în ecuație intră și un al treilea personaj, colectiv de această dată: martorul.

Aplicație

Împărțiți grupul în trei și oferiți fiecărui grup o coală de flipchart. Primul grup va avea de completat pe flipchart profilul agresorului: cum este el, ce îl determină să acționeze în acest mod, al doilea grup va completa profilul victimei: cum este aceasta și ce o determină să se comporte în acest mod, iar cel de-al treilea grup va descrie profilul martorului: cum este el și ce îl determină să se comporte în acest mod.

Fenomenul *bullying*^[1] este mult mai prezent în mediul școlar decât s-ar putea crede. Acesta se regăsește, în multiple forme și diverse locuri: pe coridoarele școlii, în curte, pe străzi și, din păcate, și în sălile de clasă. Nedepistat la timp, *bullying*-ul poate lăsa traume și poate cauza repercusiuni ireversibile asupra gradului de adaptabilitate a copilului în societate. Conform precizărilor psihologului suedez-norvegian Dan Olweus, au fost identificate **trei forme de comportament de tip *bullying***:

- ✓ *fizic*: lovire, împingere, pocnire, ciupire, constrângerea celui alt elev prin contact fizic;
- ✓ *verbal*: amenințări, tachinare, insulte, bătaie de joc, șantaj, poreclire, răspândirea zvonurilor și a minciunilor;
- ✓ *emoțional sau psihologic*: excluderea intenționată a cuiva dintr-un grup sau dintr-o activitate, manipulare, ridiculizare.

Comportamentele de *bullying* îmbracă adesea, dar nu întotdeauna, diferite forme în funcție de gen. În cazul în care elevul care agrează este băiat, profilul acestuia poate avea următoarele caracteristici:

- ✓ Are nevoie să se simtă puternic și să dețină controlul;
- ✓ Alege victimele dintre cei cărora nu le place conflictul;
- ✓ Obține satisfacție din a provoca suferință victimelor;
- ✓ Își motivează acțiunile, plângându-se sau justificându-se că a fost provocat.

Tacticile cele mai des folosite de băieți sunt: poreclirea, bătaie, luptele, depozitarea de bunuri (bani, obiecte personale), distrugerea bunurilor victimei, îmbrâncirea, lovirea, inițierea de atacuri repetate asupra victimei.

Profilul fetelor care manifestă comportamente de *bullying* se evidențiază prin: manipulare, rănirea sentimentelor, respingere subtilă și marginalizarea victimei.

Tacticile cele mai des folosite de către fete sunt: utilizarea poreclelor, izolarea victimei ("Nu vorbiți cu ea!"), răspândirea bârfelor și a zvonurilor, cyberbullying.

Tipologiile celor trei protagoniști

Agresorul poate fi "răul-răilor", "spaima-spaimelor" sau poate fi doar colegul sarcastic care râde tot timpul de cineva pentru a face deliciul adeptilor. El are un tipar comportamental ferm, persuasiv, caracterizat prin comportamente repetate și intenționate care generează suferință fizică și/sau psihică victimei și care îndeplinește trei (sau mai multe) dintre următoarele criterii:

1. *vrea să fie cel mai cool* răbindu-i, intimidându-i sau jignindu-i pe cei din jurul său;
2. *este temperamental*, inflexibil, încrezător și nu îi place să accepte regulile;
3. de cele mai multe ori *nu are empatie* și chiar se bucură că produce durere celorlalți;
4. *dorește să domine* și să-i controleze pe ceilalți, exagerează în situații obișnuite;
5. *abuzează de putere* pentru a-i răni pe ceilalți, deliberat și în mod repetat;
6. *vrea să obțină diverse tipuri de avantaje*.

Martorii pot fi banda feroce din școală de care se tem toți, de la elevi, la profesori, personal auxiliar și direcțiune sau pot fi doar unu, doi copii speriați care nu îndrăznesc să nu se amuze de glumele celui "haios" din teama de a nu fi ei următoarea victimă. De regulă:

1. *ei asistă la fenomenul bullying* dar decid să nu intervină, de cele mai multe ori din frica de a nu deveni chiar ei victime;
2. *ei sunt cei care instigă agresorul* să abuzeze victima;
3. *ei sunt cei care acceptă bullying-ul în mod pasiv*, privind și nefăcând nimic;
4. de foarte multe ori *formează audiența agresorului* care dorește să obțină atenție și popularitate;
5. *ei încurajează* continuarea comportamentului agresiv.

Proiect derulat de:

Victima (persoana agresată) poate fi copilul cel slăbuț, cu o situație atât de delicată acasă încât nimeni nu-l sprijină niciodată (și agresorul știe asta), sau poate fi doar un elev bun, care își vede de învățătură, ori copilul cel mai inimos, care ar împărți și ultima fărâmbă de sendviș din ghiozdan cu oricine îi iese în cale sau orice alt copil/adolescent. Câteva dintre semnele comportamentale ar trebui să transmită un semnal de alarmă apropiaților (familia, prietenii, profesorii):

1. *îi este teamă* să meargă la școală;
2. *se simte rău* dimineața;
3. ajunge acasă cu *lovituri, vânătăi, tăieturi sau alte răni* pe care nu poate să le explice;
4. *își modifică traseul către școală*;
5. *are dificultăți cu temele de casă* și are note mai mici decât de obicei;
6. *are schimbări emoționale sau comportamentale* (liniștit, retras, sau dimpotrivă, iritat, agitat);
7. *minte*;
8. *are toleranță scăzută la frustrare*;
9. *are coșmaruri sau alte tulburări de somn*;
10. vine acasă cu *obiectele personale distruse*;
11. *cere constant* mai mulți bani de buzunar, mai multe sandwich-uri la pachet sau mai multe creioane colorate în penar;
12. *devine neliniștit* când este întrebat ce se întâmplă;
13. „*pierde*” frecvent obiecte personale;
14. pleacă la școală mai devreme sau mai târziu decât ora obișnuită;

O categorie la fel de importantă, dar deseori scăpată din vedere este și cea a **martorilor pasivi**. Sunt cei care urăsc atât de tare conflictul și penibilul, încât fug și întorc capul ori de câte ori văd ceva care le creează un disconfort. Sau cei care consideră că sunt prea slabi și prea insignifianți pentru a interveni. Sau cei care, intervenind, tulbură și mai mult apele și dau apă la moară și mai tare agresorului și adepților lui (Olweus, 2001). Rareori apar persoane care susțin victima, luând o poziție clară și opunându-se agresorului „Ceea ce este cel mai grav, în acest context, rezidă în realitatea că toate cele patru personaje sunt angrenate într-un mediu conflictual și nimeni nu scapă neafectat din toată povestea asta. În categoria martorilor îi putem identifica pe cei care privesc și care „nu fac nimic” („se adună ca hienele, nimeni nu ajută victima, niciodată”), pe cei care anunță și pe cei care încurajează agresorul („dă-i mai tare să îi curgă sângele din nas”). Rareori agresorul este singur într-un incident, el este însoțit sau încurajat de pe margine de un grup de susținători. De multe ori, chiar bodyguarzii sunt martori pasivi la bătăile dintre elevi, ei neintervenind. Părinții condamnă și pasivitatea cadrelor

Proiect derulat de:

didactice. Chiar și copiii tac, pentru că altfel ar fi percepuți ca fiind pârâcioși, turnători, de aceea ei nu pot să apară în fața clasei și să spună.”

Forme ale Bullying-ului

Bullying-ul verbal are loc atunci când o persoană utilizează limbajul verbal pentru a își exercita puterea asupra altei persoane sau asupra unui grup. Spre deosebire de forma fizică, acesta este mai dificil de stopat. De obicei, acest tip de *bullying* are loc acolo unde nu sunt adulți să intervină. Forma verbală poate fi destul de dăunătoare și efectele asupra victimei sunt de lungă durată. **Cuvintele în sine au putere!** Chiar dacă efectele imediate ale *bullying*-ului fizic sunt evidente, efectele *bullying*-ului verbal pot fi mult mai periculoase și pot afecta imaginea de sine și stima de sine a copiilor pentru o perioadă îndelungată. Aceasta poate duce la depresie, anxietate sau la alte probleme psihologice. În cazuri extreme, au fost semnalate tentative de suicid ca urmare a bullying-ului verbal.

Bullying-ul relațional/social – este o formă frecvent întâlnită printre tineri, în special printre fete și se manifestă prin tendința de a răni pe cineva sau de a destabiliza poziția socială a cuiva în fața grupului. *Bullying*-ul relațional poate fi folosit de către agresori ca un instrument, atât pentru a-și îmbunătăți propria situație socială, cât și pentru a-i controla pe ceilalți. Spre deosebire de hărțuirea fizică care este evidentă, agresiunea relațională nu este evidentă și poate continua mult timp fără să fie observată.

Bullying-ul cibernetic implică utilizarea mediilor electronice (Internet, telefoane, email-uri, Facebook și alte rețele sociale, programe de mesaje text/chat, ex. WhatsApp, platforme foto și video și pagini de internet), pentru a răni o altă persoană. Acestea pot include mesaje de intimidare, insulte, hărțuire sexuală sau ridiculizare și umilire. În contrast cu *bullying*-ul tradițional, o trăsătură comună a acestora este anonimatul agresorilor cibernetic.

Cyber grooming este un alt fenomen al erei digitale cu consecințe îngrijorătoare și înseamnă folosirea Internetului pentru inițierea de contacte (virtuale), hărțuire sexuală și posibil abuzul sexual al copiilor și al tinerilor (Unabhängiger Beauftragter für Fragen des sexuellen Kindesmissbrauchs, 2015). De asemenea, din ce în ce mai des își face prezența în mediul online **sextingul**, un tip de bullying în care agresorul trimite mesaje cu conotație sexuală victimei (SMS-uri, fotografii sau filmulețe erotice). **Deși subiect tabu, această formă de bullying este tot mai prezentă și, deci, se impune o abordare serioasă a acestei probleme**

Proiect derulat de:

V. Consecințele GBV

Pe lângă consecințele evidente pe care le are orice formă de violență practică asupra cuiva (lipsa de energie, aripile frânte, scăderea stimei de sine), cel mai trist este că victima violenței de gen ajunge să își asume acest rol inferior de gen și să îl considere normal. "Așa a fost de când lumea", "Eu nu merit pentru că...", "Așa ceva nu se poate, pentru că nu sunt..." sunt tot atâtea pretexte de a nu ieși din norma de gen și de a rămâne în paradigma vremurilor și a locului în care te-ai născut. Ce este și mai rău, este faptul că aceste norme de gen care împart lumea în superior-inferior pe baza unui criteriu arbitrar sunt transmise mai departe generațiilor următoare, care, adesea, le preiau fără judecată critică.

Aplicație

Rugați participanții să ia o coală de hârtie și să scrie următoarele două fraze:

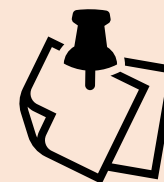
Eu sunt fată și pot să.....

Dacă aș fi fost băiat, aș fi putut să.....

respectiv

Eu sunt băiat și pot să.....

Dacă aș fi fost fată, aș fi putut să.....

Prin aceste exercițiu simplu, bine condus, pentru a nu permite derapajul în glume proaste, aveți posibilitatea să explorați normele de gen asimilate și internalizate de copii. Chiar dacă participanții sunt tentați să facă glume, acest lucru este o bună ocazie să aduceți în discuție faptul că adesea nu ne luăm în serios unii pe alții și recurgem la glume pentru a "ne scoate" dintr-o situație delicată, la care nu avem răspuns sau la care nu suntem dispuși să meditam.

Resurse:

- Dumitru, A. Petrea, C., Pagu, D., Chiroiu, G. - *Bullying-ul – recunoaște și fă o schimbare* – București, 2020
- Studiul sociologic „Bullyingul în mediul școlar”, București, 2016;

Proiect derulat de:

Sesiunea 5 – Pași pentru schimbarea normelor sociale și de gen vătămătoare

Obiective:

- explorarea normelor de gen care ne afectează viața de zi cu zi
- diferențierea normelor cu efecte pozitive de cele vătămătoare.
- exercițiu de acceptare a punctului de vedere al celuilalt

Durata: 1 h 30 min

Materiale necesare: videoproiector, slide-uri Powerpoint, mingi, post-it-uri (sau badge-uri)

Descrierea modului:

- I. Stabilirea unui acord de normă (regulile grupului)
- II. Identificarea și contracararea normelor sociale și de gen dăunătoare
- III. Acord și dezacord: explorarea normelor din jurul violenței împotriva copiilor
- IV. Elaborarea și implementarea unui plan de acțiune pentru o școală sigură

Proiect derulat de:

Ce putem face pentru a schimba normele sociale și de gen în școala noastră? Cum putem determina schimbarea normei sociale? Este bine de știut că schimbarea normelor sociale poate dura mult timp, deci este important să fim realiști cu privire la ceea ce putem realiza împreună cu tinerii. De aceea, ideal ar fi să ne concentrăm asupra unui grup specific, cum ar fi școala, unde tinerii care lucrează cu profesorii ar putea avea o influență mai mare.

Care sunt cele mai bune modalități de a schimba normele?

Dacă vrem să prevenim violența împotriva tinerilor în școală, trebuie să consolidăm normele sociale pozitive și să conlucrăm pentru a schimba normele sociale care acceptă sau susțin violența de gen. Aceasta înseamnă că trebuie să schimbăm modul în care gândim și vorbim despre motivul pentru care se manifestă violența împotriva tinerilor și să ne concentrăm asupra prevenirii acesteia.

De exemplu, mulți dintre noi considerăm că este ok să bați un copil atunci când te înfurie. Cel mai adesea (lucru reieșit și din cercetarea făcută printre tinerii din școli în proiectul ACTIV), aceștia sunt de părere că victima "o merita".

De asemenea, ni se pare ok să ne comportăm urât cu o persoană pe care o percepem ca inferioară (mai prost îmbrăcată, care stă într-un cartier mai modest sau care nu are sendviș la școală, ci mănâncă doar un covrig).

„Normele sociale au impact asupra modului în care gândim, vorbim și acționăm” (Klinka & Likienbach, 2019, 2). Este important să înțelegem acest aspect dacă dorim să încercăm să modificăm normele sociale.

Știm că schimbarea normelor sociale poate fi dificilă, deoarece implică schimbarea modului în care gândim (atât ca indivizi, cât și ca grupuri). De asemenea, este important să ne concentrăm pe punctele forte și pe comportamentele pozitive mai degrabă decât pe comportamentele negative (Rogers, 2019).

Proiect derulat de:

Stabilirea unui acord cadru comun

Dacă dorim să schimbăm o normă socială, trebuie să urmăm mai mulți pași (adaptat din Lilleston et al., 2017):

1. Gândește-te la norma socială pe care dorești să o modifici și încearcă să o schimbi direct:

- **Unele norme pot fi transformate direct.** De exemplu, să presupunem că elevii au tendința de a ignora intimidarea, cred că mulți oameni îi intimidează pe alții și că alții consideră că este ok. Informarea oamenilor despre ceea ce fac sau nu colegii lor (de exemplu, majoritatea tinerilor din școala noastră nu au intimidat niciodată un alt tânăr) ori gândesc sau nu gândesc (de exemplu, majoritatea tinerilor consideră că intimidarea este un act ofensator și nu ok). Prin oferirea informațiilor care contracarează ceea ce oamenii cred că sunt adevărate cu privire la o problemă, putem schimba convingerile adoptate la nivel social.

- **Utilizarea persoanelor cu influență sau a celor care au un impact asupra modului în care oamenii gândesc.** Acești oameni pot propune idei noi într-un grup care ar putea fi preluate de grup și, atunci când suficiente persoane adoptă ideea, acela este momentul când schimbarea normelor sociale poate surveni. Colaborează cu persoane de influență pentru a promova mesaje despre cât de multă violență există și câte persoane sunt afectate și cât de des nu se recurge la violență și răspândește mesajul.

Faceți lobby. Creează coduri de conduită și afișează-le în incinta școlii; desenează pe pereți mesaje cu genul de comportament pe care vrei să îl încurajezi; creează spații sigure în școală, unde oamenii îi pot vedea pe ceilalți tratând oamenii respect, fără violență; organizează exerciții de formare a unei perspective prin care cereți oamenilor să își imagineze că au parte de experiențele altor oameni.

- O modalitate de a face acest lucru este să te axezi asupra **schimbării așteptărilor sociale**, fă publică schimbarea și creează noi norme de comportament (Alexander-Scott & Bell, 2021).

- **Fă tot posibilul să ajungi la inimile și să influențezi gândirea oamenilor** oferindu-le informații sănătoase și făcând apel la simțul lor de dreptate.

Proiect derulat de:

2. Lucrează la schimbarea atitudinilor și a convingerilor pentru a schimba norma socială pe care dorești să o modifice.

În această strategie, bazată pe modele de sănătate, încercăm să schimbăm atitudinile și convingerile prin informarea oamenilor despre efectele adverse ale unui anumit comportament și beneficiile evitării acestui comportament. De exemplu, dacă oamenii sunt învățați că a consuma mâncarea procesată în fiecare zi nu este un obicei sănătos, s-ar putea să-și schimbe atitudinea și comportamentul în ceea ce privește acest consum.

Dacă suficienți oameni dintr-un grup social își schimbă atitudinea față de un comportament (consumul de mâncare procesată), atunci norma va începe, de asemenea,

să se schimbe. Acționează de jos în sus, implicând copii și tineri din întreaga școală, cât și profesori și personalul administrativ și din conducere, coordonând activitățile ori de câte ori este posibil.

3. Încearcă să schimbi comportamentele oamenilor pentru a schimba norma socială.

În acest caz, folosim „intervenții structurale” pentru a schimba comportamentele oamenilor sau pentru a crea un cadru unde sunt mai mult sau mai puțin ușor de realizat.

De exemplu, dacă scumpești mâncarea nesănătoasă, nu mai este atât de accesibilă. Sau dacă schimbi o politică școlară cu privire la bullyingul pe internet, devine mai greu pentru tineri să se hărțuiască reciproc fără a fi trași la răspundere la școală.

Putem privi acest lucru în 2 moduri: putem introduce măsuri pentru a îngreuna lucrurile sau pentru a pedepsi acțiunile negative și/sau putem veni cu măsuri care susțin sau recompensează comportamentul pozitiv. De exemplu, o politică ar putea avea repercusiuni asupra bullyingului online și o altă politică ar putea oferi resurse și oportunități elevilor de a beneficia de cursuri de formare anti-bullying.

Odată ce oamenii consideră că schimbarea este în interesul lor, au informații din surse credibile și pot gândi din perspectiva schimbării, au mai multe șanse să simtă (atât individual, cât și colectiv) că schimbarea este în interesul lor (Read-Hamilton & Marsh, 2016). Colaborarea generează energie și motivație, iar oamenii pot identifica apoi alternative viabile și le pot urmări împreună (Read-Hamilton & Marsh, 2016).

Proiect derulat de:

4. Creează spații pro sociale sau pozitive.

Normele sociale influențează comportamentul. Acestea pot fi pozitive sau negative. Respectăm normele pentru că dorim să câștigăm favoarea semenilor noștri sau ne temem de ce vor crede ei dacă nu o facem. Normele sociale apar din mai multe motive și în multe feluri, dar sunt legate de cine are putere și influență, de convingerile unei culturi despre gen și cultură și convingeri factice (Cislaghi & Heise, 2018). Spațiul este important și orice schimbare trebuie să corespundă spațiului (Jewkes, et al., 2019).

- Susține spațiile sigure care încurajează influențe sociale pozitive și răspunsuri intergeneraționale care combat violența de la egal la egal.
- Creează un spațiu sigur în care oamenii să se simtă primiți și să nu fie excluși,

marginalizați sau abuzați. Creează un spațiu în care oamenii să fie întâmpinați, îmbrățișați, recunoscuți și apreciați.

5. Axează-te asupra a ce funcționează pentru a schimba un comportament

Berger (2020) sugerează că determinarea oamenilor să se schimbe funcționează cel mai bine dacă nu forțezi nota, ci mai degrabă dacă aloci timp pentru a înțelege perspectiva lor și ceea ce îi împiedică să se schimbe. Delimitarea barierelor este esențială. Oferă opțiuni și creează contexte în care simt că pot alege și dețin control; împărtășește impactul sau costul menținerii statu-quo-ului. Așteaptă-te la pași foarte mici și începe mai ușor, cu mai puțină incertitudine. Odată ce oamenii consideră în mod colectiv că schimbarea este în interesul lor și au acces la informații din surse credibile, cât și posibilitatea de a medita asupra implicațiilor sale, sunt mai predispuși să simtă în mod colectiv și individual că schimbarea este în interesul lor, identifică alternative viabile și urmărește-le activ (Read-Hamilton & Marsh, 2016).

Proiect derulat de:

Exemple de acțiuni pe care le poți efectua în școala ta

Îndrumați tinerii să se implice în acțiuni pe care doresc să le vadă în școlile lor. Deși aceste acțiuni sau strategii ar trebui să fie desfășurate la inițiativa tinerilor, este bine să ai pregătite câteva exemple la care să faci referire. Iată câteva sugestii rezultate din cercetare:

- Delimitarea zonelor fără violență. Organizează campanii pentru eliminarea pedepselor corporale în spațiile publice
- Creează spații sigure în școală pentru ca tinerii să vorbească și să își împărtășească experiențele.
- Utilizează mecanisme de raportare, inclusiv opțiuni de raportare anonime.

Cum putem elabora un mesaj bun pentru schimbare? (adaptat din Girls Advocacy Alliance, 2018)

Fă apel la minte, inimă și mână. Invită persoanele să se gândească la:

- INIMĂ: De ce să-mi pese? Ce este important aici?
- MINTE: Ce poate fi schimbat? Folosește exemple inspiratoare și idei sugestive pentru acțiunile posibile
- MÂNĂ: Ce pot face oamenii? Ce anume le ceri?

Mesajele cu impact puternic sunt **simple, furnizează o soluție, sunt practice și fezabile.**

Colaborare

Prin susținerea proceselor intergeneraționale, și anume procesele care necesită colaborarea copiilor, tinerilor și adulților pentru a anihila și a contesta normele și comportamentele negative sociale și de gen și a încuraja un comportament mai favorabil, acestea pot fi mai eficiente.

Resurse suplimentare:

Pentru mai multe informații despre cum să înțelegi normele sociale și să concepi programe care susțin schimbarea normelor, te rugăm să consulți următorul ghid:

- Alexander-Scott, M. Bell, E. J. H. (2016). Shifting Social Norms To Tackle Violence Against Women And Girls (Vawg). DFID Guida. https://www.oecd.org/dac/gender-development/VAWG_HELPDESK_DFID_GUIDANCE_NOTE_SOCIAL_NORMS_JAN_2016.pdf

Proiect derulat de:

I. Stabilirea unui acord de normă (regulile grupului)

De multe ori, ne dorim schimbarea, cu condiția ca ea să înceapă de la ceilalți. Și, deși sintagmele "schimbarea începe cu tine" și "fii schimbarea pe care vrei să o vezi în lume" au făcut carieră în ultimii ani, rareori punem în practică acest lucru deoarece "cu o floare nu se face primăvară". Cu alte cuvinte, fiecare ne gândim că degeaba ne schimbăm noi dacă ceilalți nu o fac. Așadar, pentru a induce o schimbare într-o comunitate (școală) este necesar ca ea să pornească și să fie susținută din mai multe părți.

Aplicație:

Încrucișați-vă brațele pe piept (sau așezați-vă picior peste picior) astfel încât să vă simțiți confortabil. Bucurați-vă un moment de noul confort obținut. Apoi încercați să schimbați sensul: să puneți celălalt braț sau picior deasupra. Este la fel de confortabil?

Unii dintre noi reușesc să facă această schimbare fără probleme. Alții, deși pot să o facă, simt disconfort să stea în a doua poziție. Iar cea de-a treia parte chiar nu reușesc să încrucișeze brațele în noua poziție. Iată așadar cât este de greu de schimbat un obicei atât de mărunț. Firește, dacă repetăm câteva zile la rând acest exercițiu vom constata că ne este din ce în ce mai ușor să facem schimbarea. După câteva repetiții, ne va fi la fel de confortabil să stăm în ambele poziții. Însă fără exercițiu și fără efortul de a menține schimbarea, vom recădea iute în vechile obiceiuri.

Proiect derulat de:

Apoi începeți exercițiul cu regulile de grup:

Partea I

1. Invitați participanții în jurul unei coli de flipchart.
2. Dacă tinerii nu s-au mai întâlnit înainte, creați cadrul pentru prezentări.
3. Explicați-le tinerilor că obiectivul grupului dvs. este de a studia normele sociale care sunt legate de violența împotriva tinerilor în școală și lucrați împreună pentru a crea o strategie sau un proiect care să le facă școala mai sigură.
4. Specificați-le cât de des vă veți întâlni, stabiliți o oră convenabilă pentru întâlniri.
5. Subliniați tinerilor că unele dintre discuțiile pe care le veți purta ar putea fi dificile și delicate și că atât tu, cât și alții sunteți disponibili pentru a-i sprijini, dacă au nevoie să vorbească mai mult despre sentimentele lor. Distribuiți numere de telefon și alte date de contact pentru persoanele care pot furniza asistență (de exemplu, consilierul școlar, profesorul de educație civică etc).

Partea a II-a: Regulile grupului

6. Inițiați o discuție de grup. Invitați tinerii să împărtășească câteva norme sociale și de gen comune pe care le văd în școala lor. De exemplu, fetele folosesc baia fetelor, iar băieții folosesc baia băieților sau elevii ridică mâna dacă doresc să adreseze o întrebare sau să împărtășească un gând în clasă.

Explicați faptul că aceasta este așteptarea sau norma și întrebați tinerii ce consideră ei că fac din aceasta o normă socială? Ce cred ei că s-ar întâmpla dacă ar acționa împotriva acestei norme? De ce cred ei că normele sunt importante? Și când pot fi normele provocatoare?

7. Invitați participanții să împărtășească normele sociale și de gen importante pentru ca grupul lor să se simtă în siguranță, susținut și capabil să se implice și să își împărtășească ideile. Această activitate îi va ajuta pe participanți să înceapă să enumere normele sociale și va ajuta, de asemenea, facilitatorii să stabilească cu participanții care sunt normele sociale și care nu.

Proiect derulat de:

8. Dacă tinerilor le este greu să vină cu exemple, prezentați-le câteva exemple (de exemplu, cu toții avem idei valoroase de împărtășit, ascultă activ, nu râde de ideile celuilalt, setează telefoanele mobile pe modul silențios în timpul întâlnirilor, respectă timpul și ideile celuilalt, nu divulga informații în afara grupului care nu trebuie făcute de cunoscut, distrează-te!)

9. Lăsați tinerii să scrie aceste reguli, eventual să le dubleze prin desene, pe coala de flipchart utilizând markere colorate.

10. Dacă toți participanții sunt de acord, invitați participanții să semneze pe rând acordul.

11. Afișați Regulile grupului (sau Acordul de normă) în locul de întâlnire al grupului.

Acest poster poate fi completat ulterior, în măsura în care toți participanții care au semnat convin să mai adauge o regulă.

Pentru reîntărirea regulilor, sau atunci când se încalcă o regulă (de exemplu sună un telefon mobil sau copiii râd de ideile celuilalt), opriți activitatea pe care o faceți și rugați copiii să vină în cerc, în picioare, în centrul sălii. Recitiți regulile rugând copiii să facă o săritură cu ambele picioare spre centrul cercului dacă sunt de acord cu regula respectivă. Dacă pentru o regulă dintre cele citite se constată că există mai mulți copii care nu sar, poate e momentul să se renunțe la acea regulă sau ea să fie schimbată.

Proiect derulat de:

II. Identificarea normelor sociale și de gen vătămătoare

Pentru a face o evaluare a normelor sociale și a vedea care dintre ele susțin comportamentele violente, este important să știm dacă oamenii manifestă acel comportament fiindcă ei cred că așa fac și ceilalți (acesta este comportamentul tipic) sau pentru că ei cred că asta se așteaptă ceilalți de la ei (așa se cuvine). Astfel, pentru a identifica și a măsura normele sociale trebuie să pui întrebări diferite și să faci măsurători diferite față de cele pentru măsurarea atitudinilor și comportamentelor individuale, lucru posibil doar prin îmbunătățirea strategiilor și a metodologiilor de cercetare existente. Când măsurăm normele sociale, scopul este acela de a descoperi care sunt credințele cu privire la comportamentul celorlalți, indiferent dacă aceste credințe sunt corecte. Pentru a vedea dacă un comportament este manifestat ca urmare a normelor de gen, puteți pune următoarele întrebări:

- A cui părere contează pentru grupul-țintă? respectiv care este grupul de referință?
- Comportamentul este perceput ca tipic în grupul de referință?
- Comportamentul este perceput ca fiind potrivit în grupul de referință? (Mackie et al., 2014)

De asemenea, trebuie introduse întrebări specifice pentru normele sociale:

- există consecințe (sanțiuni sociale) ce apar din cauza nerespectării acestui comportament?
- Majoritatea oamenilor ar face acest comportament chiar dacă ceilalți nu ar fi de acord (norma socială vs. norma morală).

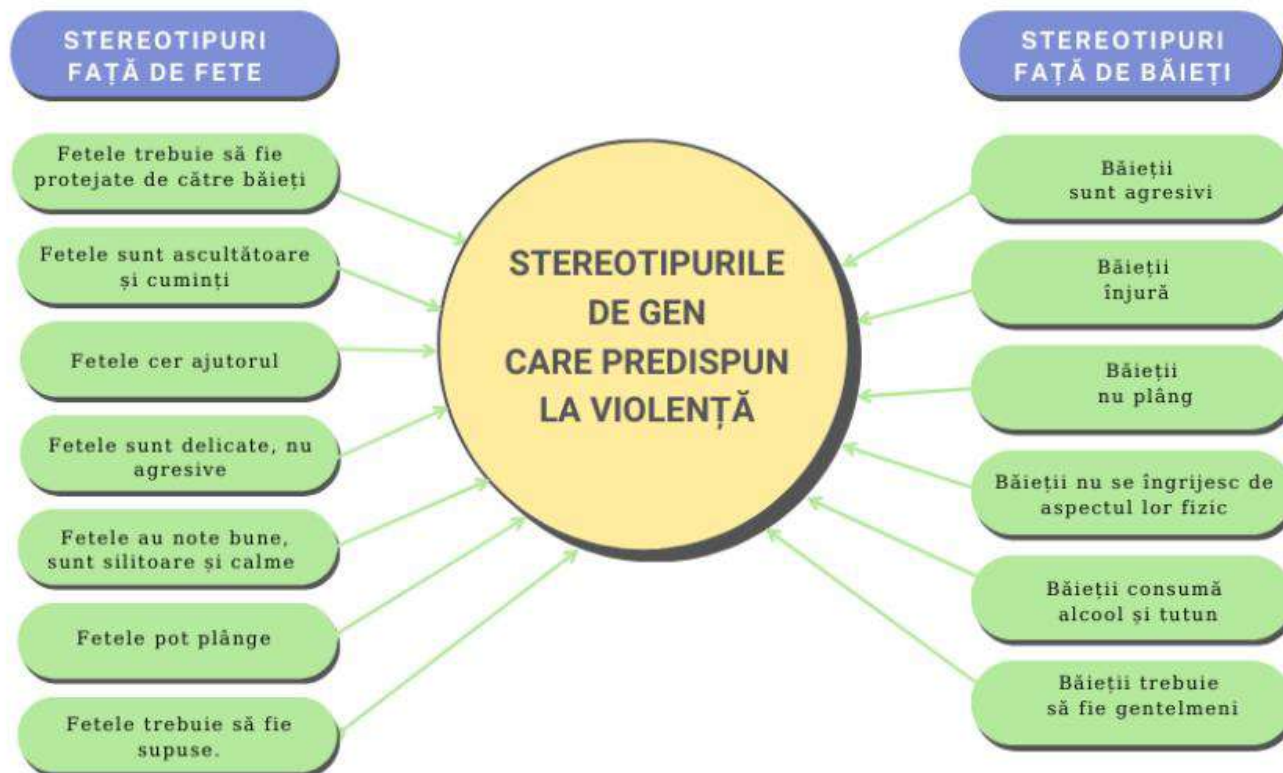
În figura de mai jos aveți câteva exemple de norme de gen vătămătoare reieșite din cercetarea desfășurată în școli în decursul acestui proiect:

Proiect derulat de:

Violența bazată pe gen în școlile din România, Moldova și Ucraina.

Raport de cercetare 2022

ACTIV: ACȚionează Împotriva Violentei!
Proiect derulat de Terre des hommes România, Moldova și Ucraina

Proiect derulat de:

E timpul pentru reflecție:

Este dificil să stabilim cât de frecvent experimentează tinerii violența. De asemenea, este important să ne amintim că societățile pot și se schimbă. Discutați cu grupul despre modul în care îi face să se simtă atunci când discută despre violența din școala lor. Dacă simțiți că energia grupului scade, organizați o activitate antrenantă pentru a reîmprospăta starea de spirit a grupului.

III. Acord și dezacord: Explorarea normelor de gen și sociale dăunătoare

Dacă normele se referă la ceea ce este acceptat sau normal, ce înseamnă elaborarea normelor despre violența împotriva tinerilor?

Chiar și comportamentele negative precum violența împotriva tinerilor pot fi considerate normale. Acesta este motivul pentru care este atât de important să lucrăm la ceea ce este considerat acceptabil și să încercăm să influențăm ceea ce oamenii cred că este acceptabil. Dorința de apartenență la grup este foarte mare pentru om și acest fapt ne încurajează să respectăm normele sociale sau să acționăm așa cum credem că alții vor să acționăm (Petit, V., & Zalk, T. N. 2019).

Cum putem influența violența împotriva tinerilor, în special în școli?

Schimbarea comportamentului poate fi o provocare, necesită timp și răbdare și pot exista efecte adverse. Activitatea de a schimba normele sociale care promovează violența împotriva tinerilor ar trebui efectuată concomitent cu **sprijinirea victimelor, schimbarea politicilor și schimbarea atitudinilor** cu privire la violență. „Normele sociale sunt reguli neoficiale care structurează comportamentul în moduri care permit indivizilor să obțină beneficiile apartenenței la grup” (Ensminger & Knight, 1997). Cu alte cuvinte, trebuie schimbată acțiunea colectivă, deoarece intervențiile sunt cele mai eficiente atunci când au acest scop și când răspund la valori, convingeri, comportamente și norme în cadrul comunității.

Proiect derulat de:

Cercetătorii au evidențiat câteva domenii importante pe care trebuie să le acopere atunci când lucrează la schimbarea normelor sociale. Acestea includ:

- **Înțelegerea contextului local**, inclusiv normele, comportamentele, convingerile și atitudinile față de violență, gen și tineri. Cu cât este mai specific, cu atât mai bine, de exemplu, caracterizarea comportamentelor și normelor care apar în anumite locuri și stabilirea persoanelor care sunt cel mai afectate.
- **Înțelegerea a ceea ce cred oamenii că reprezintă acte de violență împotriva tinerilor** și corectarea acestor credințe dacă ele sunt incorecte.
- **Identificarea normelor specifice pe care dorești să le modifice**, de exemplu, faptul că tinerii nu raportează violența experimentată sau că băieții trebuie să își exercite puterea asupra celorlalți; sau acționează ca și când violența este normală și inevitabilă.
- **Prezentarea informațiilor despre efectele violenței**. Uneori, relatarea situațiilor despre modul în care oamenii sunt răniți de comportamentul altora poate determina un comportament diferit.
- **Admiterea faptului că există o problemă**. Înainte ca un grup de persoane să schimbe normele cu privire la o problemă, trebuie să cunoască mai multe despre motivul pentru care continuarea manifestării comportamentului este dăunătoare. De exemplu, mai puțini oameni fumează în prezent, în restaurante, deoarece nu mai este o normă socială să facă acest lucru.
- În timp ce încercați să schimbați normele sociale, **încercați, de asemenea, să schimbați convingerile despre violența împotriva copiilor**. Acestea sunt două procese diferite și schimbările nu vor surveni în același ritm, dar încercarea de a le schimba pe ambele va determina, cel mai probabil, modificarea ambelor.
- **Perceperea atitudinilor actuale** cu privire la diverse aspecte ale violenței și denumirea a ceea ce ai dori să vezi în schimb. De exemplu, poți observa că mulți oameni au atitudinea că raportarea violenței denotă slăbiciune, dar în schimb evidențiezi că raportarea violenței demonstrează grijă.
- **Creșterea gradului de conștientizare și menținerea unor mesaje simple**.
- **Cereți celor din jur să aplice exerciții de perspectivă** - atunci când li se cere să încerce să-și imagineze cum ar fi să experimenteze experiența altcuiva (dezvoltarea empatiei).

Proiect derulat de:

Cum să te raportezi la tineri ca parteneri în schimbarea normelor sociale?

Tinerii sunt cel mai puternic influențați de colegii lor, așadar tinerii au un rol important de jucat în stabilirea tipurilor de comportament pe care dorim să le vedem în jurul nostru (WHO & JMU, 2009).

Care ar fi câteva strategii simple pentru schimbarea normelor sociale?

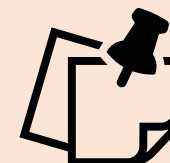
Iată câteva strategii simple pentru a aborda schimbarea normelor sociale și de gen:

- **Faceți vizibil (afișați în permanență) comportamentul bun sau comportamentul pe care doriți să-l vedeți.** Colaborarea cu oameni care au influență în a arăta un comportament „bun” este foarte utilă **Imaginați-vă împreună alte moduri în care ar putea sta lucrurile.** De exemplu, imaginați-vă cum ar arăta o școală fără bullying? Imaginația noastră poate avea efecte uimitoare!
- **Lucrați împreună cu un grup pentru a demonstra cum poate arăta schimbarea.** Inspirați oamenii dorința de a vi se alătura. Evidențiați schimbarea atunci când are loc și sărbătoriți împreună.

E timpul pentru reflecție:

Discutați cu tinerii care sunt cele mai importante părți ale normelor sociale, de exemplu:

1. Ce norme sociale stau la baza unui comportament specific?
2. Care sunt cele mai influente grupuri de referință pentru o anumită normă socială?
3. Ce sancțiuni sociale sunt anticipate pentru abaterea de la normă? (CARE, 2017,pag.6).

Întrebați tinerii **ce** anume mențin normele. De exemplu, întrebați-i ce tipuri de presupuneri fac oamenii, de exemplu, presupun ei că:

- Fetele sau băieții acționează într-un anumit mod?
- Tinerii nu au puterea să schimbe nimic?
- Oamenii dintr-o anumită rasă, religie sau cultură cred sau acționează într-un anumit mod?
- Violența este eficientă?
- Nu există modalități de a influența violența? Poate fi contestată vreuna dintre aceste ipoteze?

Proiect derulat de:

Resurse suplimentare

Pentru a studia în continuare modul în care funcționează normele sociale și ce sunt acestea, analizează următoarele ghiduri:

- Bicchieri, C. (n.d.). De ce fac oamenii ceea ce fac? Un manual de norme sociale pentru Vietnam, Indonezia și Filipine.
<https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1011&context=pennsong>
- Petit, V. și Zalk, T. N. (2019). Toată lumea vrea să aparțină: un ghid practic pentru abordarea și punerea în practică a normelor sociale în programarea schimbării comportamentului. UNICEF.
<https://www.unicef.org/mena/media/4716/file/MENA-C4DReport-May2019.pdf.pdf>

Proiect derulat de:

Aplicații:

I. Stabilirea unei modalități de schimbare a Normelor

Obiectiv: Explorarea strategiilor pentru a schimba normele sociale și de gen dăunătoare.

Materiale: Coli de hârtie panou și markere. Opțional: peruci, costume.

1. Explicați tinerilor că astăzi veți analiza câteva strategii de schimbare a normelor sociale.
2. Amintiți-le tinerilor că schimbarea normelor sociale necesită timp și este complicată. Poate fi util să ne gândim cum putem încuraja oamenii să-și schimbe comportamentul, ceea ce poate duce la schimbarea normelor sociale.
3. Identificați, împreună cu tinerii, o normă socială specifică pe care dorești să o schimbi. Scrieți respectiva normă socială pe o coală de flipchart.
4. Analizați împreună câteva strategii utile pentru a schimba normele sociale dăunătoare și oferiți-le ca sfaturi tinerilor:
(Adaptat din CARE, 2020):
 - a. **Imaginează-ți ceva diferit:** Imaginându-ți ceva nou, și anume noi norme care te ghidează, putem ajuta la schimbarea normelor existente. Vizualizarea efectului final este un instrument puternic.
 - b. **Manifestă un comportament pozitiv:** A acționa sau a te comporta într-un mod nou transmite un mesaj puternic celorlalți.
 - c. **Găsește-ți adepți, oameni care pot accepta o nouă normă și să acționeze conform acesteia:** găsește-ți aliații care te pot susține în promovarea unei noi norme.
 - d. **Colaborează cu influenceri:** găsește persoanele pe care ceilalți elevi le privesc cu admirație sau care le influențează comportamentul și încearcă să îi determini să colaboreze cu tine.
 - e. **Gândește-te la aliații tăi:** Cine sunt ei? Cum poți lua legătura cu ei? Ce le poți cere? Acesta ar putea fi un profesor sau un membru al comunității care te susține, care dispune de resurse sau care îți pot asigura asistență.
 - f. **Apelează la minte și la suflet :** Uneori oamenii nu știu de ce o normă este dăunătoare. Pe aceștia îi poți ajuta explicându-le modul în care se simte cel agresat sau lovit sau punându-i în poziția respectivă printr-un joc de rol. Aceasta i-ar putea ajuta să se schimbe.

Proiect derulat de:

g. **Creează un spațiu sigur:** Atunci când dispui de un spațiu sigur unde poți vorbi și unde poți aborda problemele legate de violență în școala ta te ajută să te simți apărat.

h. **Inspiră-i pe ceilalți:** Elaborați împreună cu grupul de copii mesaje care să inspire, despre modul în care lucrurile ar putea fi diferite. Astfel poți capta imaginația celor care nu participă nemijlocit la activitățile grupului.

i. **Folosește mesaje pozitive care fac referire la viitor:** Mesajele au un impact mai mare atunci când sunt pozitive, mai degrabă decât cele negative. De asemenea, este minunat să încurajezi oamenii să se gândească la viitor și la ce posibilități există pentru a face lumea și mediul în care trăiesc mai bun.

5. Împărțiți tinerii în grupuri mici și cereți-le să selecteze una dintre aceste strategii. Rugați-i să organizeze o scenetă scurtă pentru a demonstra cum ar putea folosi această strategie pentru a aborda norma socială dăunătoare identificată de grup. (oferiți tinerilor peruci și costume, dacă sunt disponibile.)

6. Acordați tinerilor 15-20 de minute pentru a discuta și pregăti sceneta pentru grup.

7. Cereți grupurilor mici să prezinte sceneta grupului mai mare.

8. Odată ce prezentările sunt efectuate, lucrați în grup pentru a scrie câteva dintre cele mai bune idei sau strategii pe o coală de hârtie a panoului așezat în partea din față a camerei.

Proiect derulat de:

II. Crearea unui spațiu sigur

Obiectiv: Descrierea potențialelor spații sigure (din punct de vedere fizic, emoțional, psihologic, social și spiritual) din școala noastră.

Materiale: Coli de hârtie panou, markere, obiecte reciclate aleatorii într-un număr egal pentru 5 grupuri (de ex., Rolă de hârtie igienică, plastilină, cupe, farfurie de hârtie, recipiente, bețișoare, autocolante), șnur (61 cm pentru fiecare grup), lipici (x5), foarfece (x5), scotch (30 cm pentru fiecare grup)

1. Întrebați tinerii: care sunt măsurile pe care le pot lua în propriile săli de clasă și școală pentru a crea un spațiu mai sigur?
2. Împărțiți tinerii în grupuri de 4 până la 5 persoane.
3. Furnizați fiecărui grup 7 - 10 articole reciclabile, foarfece, șnururi, lipici și scotch.
4. Informați fiecare grup că dispune de 20 de minute pentru a construi o structură care să reprezinte o clasă sigură cu materialele lor. Rugați-i să dea o denumire clasei lor. Atenție ca, în momentul în care o denumesc, aceasta să fie o denumire valorizantă, cu conotație pozitivă.
5. Invitați-i să mediteze la „Care sunt elementele esențiale necesare pentru o sală de clasă sigură? Cum previn și cum reacționează la violență tinerii și adulții din clasă? Care sunt resursele disponibile (de exemplu, cutia de sfaturi pentru protecția copilului; lista locurilor sigure de raportat și a persoanelor cărora să te adresezi)”
6. După 20 de minute, cereți fiecărui grup ca timp de 3 - 5 minute să noteze câteva dintre cele mai importante părți ale structurii lor pe o coală de flipchart.
7. După 5 minute, invitați grupurile să adune și, fiecare grup, să facă turul galeriei, vizitând fiecare dintre structurile de clasă create și să discute despre ele.
8. Odată ce grupurile au vizitat toate structurile, invitați-i într-un cerc, folosind următoarea discuție ca punct de referință.

Proiect derulat de:

- A. Care sunt câteva idei pe care le-ați vizualizat și pe care ați dori să le vedeți aplicate în sălile de clasă?
 - B. Care au fost unele asemănări între clase? Diferențe?
 - C. Ce putem face pentru ca aceste săli de clasă sigure să devină realitate? Ce resurse avem deja pentru ca acest fapt să devină real?
 - D. Cui din școala noastră și în afara școlii noastre am putea cere ajutor?
9. Informați tinerii că, atunci când vă veți întruni data viitoare, veți întocmi un Plan de acțiune pentru o școală sigură, așa că încurajează-i să continue să se gândească la ce măsuri ar dori să fie implementate.

Proiect derulat de:

IV. Elaborarea și implementarea unui Plan de acțiune pentru o școală sigură

(adaptat din Currie, et al., 2019)

Deși această activitate este destinată tinerilor, este esențial ca și alte persoane din școală (de exemplu profesori, director, comitete de profesori - părinți, personalul de conducere și alții) să fie active și în consolidarea siguranței în școală prin schimbarea normelor sociale. Pentru ca schimbarea să fie posibilă, este nevoie ca toată lumea să fie implicată.

Aplicație:

Ca prim demers în crearea unei școli mai sigure, este important ca tinerii să înțeleagă că nu sunt singuri în inițiativa lor și că se pot baza pe toți factorii din școală.

Împărțiți grupul în 3-4 subgrupuri și dați fiecărui subgrup câte un rol. Ei vor lucra în grup, apoi vor raporta rezultatul în tabelul următor:

	Acțiuni care permit sau încurajează VG în școala noastră	Ce ar fi de făcut pentru a le diminua	Factori ce pot afecta implementarea unei politici anti-violență în școală
Elevii			
Profesorii			
Direcțiunea			
Comunitatea			

Proiect derulat de:

După ce tinerii au înțeles că schimbarea unei norme implică acțiuni specifice din partea tuturor celor implicați, precum și înlăturarea barierelor existente, puteți trece la pasul următor:

Obiectiv: Dezvoltarea unui plan de acțiune pentru o școală sigură împreună cu tinerii, care să abordeze normele sociale dăunătoare și să contribuie la crearea unei școli sigure pentru tineri.

Materiale: Coli de hârtii panou, scotch, markere colorate, creioane și acuarele

Timp necesar: 1,5 ore

Partea A: Hărți mentale

1. Urează bun venit tuturor.
2. Invită participanții să stea în cerc.
3. Afișează ideile din ultimele activități pe perete, inclusiv norma dăunătoare pe care tinerii doresc să o abordeze și norme pozitive de consolidat. Postează hărțile cu viziuni și pe perete. Invită participanții să recitească informațiile și să privească imaginile de pe hărți și panou pentru a se familiariza cu ideile lor.
4. Explică-le că urmează să concepeți o hartă mentală. O hartă mentală este un instrument menit să ajute orice persoană să se gândească mai profund la acțiunile pe care vrei să le întreprindă. O vom folosi pentru a analiza acțiunile pe care dorim să le realizăm pentru a ne pune în aplicare viziunile și pentru a aborda norma socială dăunătoare pentru a crea școli sigure, de susținere.
5. Explică faptul că grupul va folosi o hartă mentală pentru a identifica acțiunile pe care doresc să le întreprindă și pentru a analiza cum să le pună în aplicare.
6. Împarte tinerii în grupuri de 4-5 persoane și oferă fiecărui grup o bucată de hârtie mare.
7. Invită fiecare grup ca timp de cinci minute să discute cum doresc să acționeze. Gândiți-vă la hărțile voastre și la activitatea la care ați participat pentru a crea săli de clasă/școli mai sigure. Care viziune ai dori să o transformi în realitate?

Proiect derulat de:

8. Fiecare grup își poate scrie viziunea în centrul paginii.

9. Ulterior, afișează următoarele întrebări pe perete:

- Care sunt resursele de care ai nevoie pentru a transforma această viziune în realitate?
- Cine va trebui să lucreze cu tine? Să te susțină?
- Ce puncte forte ai deja pe care te poți baza?
- Cine ți se va alătura în acțiunea desfășurată și când?
- Ce tipuri de activități putem folosi?
- Pentru ce provocări potențiale trebuie să te pregătești?

10. Invită fiecare grup să utilizeze Harta Mentală și întrebări, adăugând idei noi.

11. După 15 minute, invită grupurile să-și așeze hărțile mentale pe podea sub forma unei benzi desenate.

12. Roagă grupurile să se plimbe și să citească ideile celorlalte grupuri.

13. Invită grupurile să pună întrebări și să afle mai multe despre celelalte hărți mentale.

14. După 5 minute, vor adăuga mai multe părți hărții lor mentale pentru a se asigura că sunt incluse toate ideile.

15. După 5 minute, invită grupurile să prezinte harta mentală grupului mai mare în 2-3 minute.

Partea B: Planul de acțiune pentru o școală sigură

16. Informează-i că, pe baza hărților mentale ale grupurilor mici, veți crea împreună un Plan de acțiune pentru o școală sigură. Dacă există 1-2 idei care i s-au părut grupului interesante, vorbiți despre modul în care le puteți combina pentru Planul de acțiune pentru o școală sigură, încorporând alte idei extraordinare din alte hărți mentale. Dacă există câteva idei diferite și întregul grup este încrezător că poate lucra la mai multe planuri de acțiune, te rugăm să continui. Alternativ, ați putea discuta despre cum puteți finaliza un plan de acțiune și apoi să treceți la următorul.

Reține că schimbarea normelor necesită timp și poate fi nevoie de mai multe proiecte sau strategii.

Proiect derulat de:

17. În partea din față a camerei, scrie următoarele subrubrici și discută cu tinerii ce vor să facă. Dacă există, include următoarele informații:

Denumirea planului de acțiune pentru o școală sigură:

Denumirea grupului:

Datele de inițiere/finalizare: Când doriți să începeți și să terminați Planul de acțiune pentru o școală?

Locul: Unde ar fi implementat Planul de acțiune pentru o școală sigură?

Viziune/Scop: De ce vrei să faci asta? Definește viziunea sau scopul.

Normă (norme) provocatoare: Ce norme sociale dăunătoare abordează acest plan? Scrie norma pe care ai selectat-o pentru a o modifica.

Norme pozitive: Care sunt normele pozitive pe care te poți baza?

Plan gradual: Care sunt pașii presupuși de acest Plan de acțiune și și ce fel de program ar fi urmat? Întocmește un plan gradual, inclusiv persoanele responsabile pentru fiecare pas și programul aferent fiecărui pas.

Resurse: Care vor fi resursele de care veți avea nevoie? Ia în calcul toate aspectele (de exemplu, persoane, fonduri, materiale) de care vei avea nevoie pentru această activitate.

Buget: Care este bugetul de care dispui? Există un buget asociat cu planul tău? Există resurse în acest sens?

Markeri de progres: Care sunt modificările pe termen scurt pe care dorești să le obții ca rezultat al planului tău? Gândește-te la ce s-ar aștepta, ce s-ar bucura și ar dori să vadă ca rezultat al acțiunii săvârșite. Analizează aspecte precum numărul de persoane, tipul de schimbare personală sau la nivel de școală etc.

18. Finalizează activitatea felicitându-i pe toți pentru planul lor și urându-le succes pe măsură ce îl pun în aplicare.

19. Invită-i să afișeze planul într-un loc sigur (de exemplu, dacă e sigur, pe peretele clasei/clubului), astfel încât să poată îl poată verifica în mod regulat.

Proiect derulat de:

Mențiune: Sprijinirea tinerilor pentru coordonarea și implementarea planurilor de acțiune poate necesita timp. În mod ideal, tinerii pot prelua conducerea, cu sprijinul adulților atunci când este nevoie. După cum s-a menționat, tinerii ar putea dori să lucreze la mai multe planuri de acțiune și va depinde de tine să stabilești cel mai bun mod de a coordona aceste demersuri.

Idei pentru a duce mai departe viziunea printr-o acțiune creativă (adaptat din Equitas, n.d.):

Artă: graffiti, teatru, muzică, poezie

AV (Audio vizual): film, filme celulare, fotografii, podcast

Tipărituri: broșuri, postere, reviste online

Digital: bloguri, vloguri, rețele de comunicare socială, jocuri video

Evenimente: turnee sportive, forum pentru tineri, grătar comunitar, expoziție foto, conferințe

Ateliere de lucru: instruiți, sesiuni de predare, partajarea abilităților

Campanii: petiții, campanii media, sondaje

Mentorat: modele de comportament, mentori pentru tineri, programe de mentorat intergenerațional

Alianțe: reunirea aliaților, rețele, întâlniri cu actori cheie.

[11](#) SHIFTING SOCIAL NORMS TO TACKLE VIOLENCE AGAINST WOMEN AND GIRLS (VAWG) | JANUARY 2016

Proiect derulat de:

Sesiunea 6 – O școală prietenoasă elevilor

Obiective:

- să identifice condiții pentru o școală prietenoasă;
- să dezvolte competența de a discuta și de a coopera cu toți actorii;
- să promoveze cooperarea și responsabilitatea.

Durata: 1 h 30 min

Materiale necesare: videoproiector, slide-uri Powerpoint, fișe-resursă

Descrierea modului:

- I. Identifică o școală prietenoasă
- II. Realizează legăturile: Regulile jocului
- III. Indexul de incluziune

Proiect derulat de:

Materiale necesare: Desene reprezentative cu un anumite elemente de școală prietenoasă, foaie de hârtie A4 și creion la fiecare grup pentru note, 4 coli mari de hârtie (A3) sau flipchart (câte o foaie la fiecare grup pentru a-și nota „rezumatele”), 3 markere (roșu, verde și albastru) pentru fiecare grup, 4 ghemuri de fir (culori diferite pentru fiecare grup), bandă adezivă (bandă scotch) pentru fiecare grup, foarfece, o copie a regulilor jocului per grup, laptop / tabletă, acces la internet.

I. Identifică o școală prietenoasă

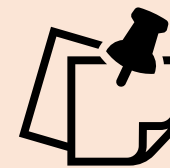
Partea I: (1 oră și 30 min.)

Pas cu pas:

Activitatea 1: „Identifică o școală prietenoasă”

Pregătire:

E nevoie de selectat 3-4 imagini ce ar reflecta elementele unei școli prietenoase pentru elevi. Aceste imagini pot fi proiectate, sau oferite în format hârtie. Exemple de imagini sunt reflectate în fișa resursă 1.

Instrucțiune:

1. Propuneți participanților să analizeze timp de câteva minute (2-3 min.) imaginea oferită și să identifice elementele unei școli prietenoase.

Proiect derulat de:

Sugestii pentru facilitatori:

- imaginile pentru analiză sunt oferite pe rând;
- dacă numărul participanților este mai mare, atunci se formează echipe a câte 3-4 persoane și se oferă aceeași imagine pentru analiză. Timp de 5 minute este analizată imaginea în echipe mici, apoi se inițiază discuții în grup mare.

2. Inițiați discuții, încurajând participanții să-și exprime opiniile, emoțiile, percepțiile cu referire la școala prietenoasă reflectate în imagine.

Reflecții:

- Ce observați în această imagine?
- Ce simțiți când vedeți imaginea?
- Ce elemente ale unei școli prietenoase sunt ilustrate?
- Ce asigură o școală prietenoasă?
- Ce elemente sunt lipsă din această imagine?
- Ce elemente sunt de prisos în imagine?

Sugestii pentru facilitatori:

Dacă este timp și participanții au posibilitatea să acceseze diferite imagini (internet, reviste etc.) ați putea continua activitatea, încurajând participanții să propună o imagine cu referire la o școală prietenoasă pentru elevi.

Proiect derulat de:

Debrifarea activității:

- Cum a fost să identificați elementele unei școli prietenoase?
- Ce ați observat în timpul exercițiului?
- Ce v-a ajutat?
- Ce obstacole ați întâlnit?
- Care este funcția/ rolul unei școli prietenoase pentru elevi?
- Ce lucruri pozitive se întâmplă deja în școală?
- Ce lucruri ar fi bine de îmbunătățit în școală?

4. La sfârșitul activității, prezentați informații referitor la o școală prietenoasă: condițiile, standardele, politica de protecție a copilului, plan de acțiuni la nivel de școală (fișa resursă 2).

Proiect derulat de:

II. Realizează legăturile: Regulile jocului

Activitatea 2: „Realizarea legăturilor”

Pregătire:

Din fiecare ghem tăiați 6 bucăți de fir cu lungimea de 1,5 m (24 bucăți în total; 6 bucăți de fiecare culoare, câte un set pe grup).

Instrucțiune:

1. Inițiați discuție: „Cine face parte într-o școală prietenoasă?”. Împreună cu participanții identificați 4 categorii de actori (de exemplu: consiliul elevilor, copiii, adulți (cadre didactice, părinți), conducerea școlii).
 2. Explicați scopul exercițiului – crearea „diagramei” conexiunilor dintre cei patru participanți într-o școală prietenoasă – școală democratică.
- Notă: Termenul „democratic” indică faptul că managementul școlii se bazează pe valorile drepturilor omului, pe capacitatea /împuternicirea și implicarea elevilor, a personalului și a altor factori interesați în toate deciziile importante legate de școală.
3. Formați patru echipe egale, reprezentând cei patru „participanți” într-o școală democratică: conducerea școlii, consiliul elevilor, adulții, copiii.
 4. Oferiți fiecărui grup câte o coală de hârtie A4 și un creion pentru luarea notelor. Apoi invitați-i să realizeze brainstorming timp de 5 minute pentru a descrie rolul pe care „reprezentantul” său îl joacă într-o școală democratică, adică care sunt funcțiile sale principale. La sfârșitul discuției ar fi bine să fie de acord asupra celor mai importante cinci funcții.
 5. La etapa următoare, participanții vor pregăti „ideile”. Oferiți fiecărui grup câte o foaie mare de hârtie (coală de hârtie A3 sau flipchart) și rugați participanții să scrie cu un marker roșu în partea de sus a foii „actorul” pe care îl reprezintă și mai jos cele mai importante cinci funcții ale acestui actor.

Proiect derulat de:

6. În grup mare, fiecare echipă prezintă lucru în echipă. De data aceasta ei trebuie să stabilească de ce au nevoie ceilalți, pentru a-și îndeplini propriile funcții. Dacă se dorește, ei pot aduce modificări „ideilor” lor în funcție de răspunsurile date.

Sugestii pentru facilitator:

Utilizarea firelor de patru culori (o culoare corespunde fiecărui „actor”) ajută la îmbunătățirea schemei și facilitează trasarea conexiunilor, de exemplu, toate cerințele copiilor vor fi scrise cu galben, iar cererile adulților – cu negru (la punctul 5 din instrucțiuni). De îndată ce grupurile și-au întocmit listele de funcții, nu le discutați prea mult în adunarea generală. Folosiți mai degrabă acest timp pentru a explica următorul pas de lucru în grupurile mici. Amintiți-le grupurilor că pot nota funcțiile altor grupuri pentru ei înșiși.

Dacă participanții întâmpină dificultăți în identificarea funcțiilor actorilor, cereți-le să se gândească la ceea ce face „actorul” lor și care ar fi pierderile în cadrul școlii dacă nu ar exista! Iată câteva exemple pentru a ajuta echipele în această sarcină:

- Conducerea școlii poartă responsabilitate pentru realizarea standardelor educaționale de stat, protecția drepturilor elevilor și a personalului angajat, precum și pentru securitatea vieții și sănătății lor în timpul aflării în incintă.
- Consiliul elevilor este o structură reprezentativă a elevilor la nivel instituțional, implicată în identificarea și soluționarea problemelor care îi privesc, în parteneriat cu echipa managerială, cadrele didactice și părinții, în beneficiul elevilor și al comunității.
- Adulții au dreptul la cunoașterea, împărtășirea și promovarea idealului educațional, acceptă principiile fundamentale ale educației, politica educațională a statului; au dreptul și obligația de a colabora cu Instituția în vederea realizării finalităților educaționale. - Elevii exersează rolul de buni cetățeni, dar și rolul de persoane care au o anumită autoritate în implementarea normelor și promovarea lor în cadrul școlii.

(La punctul 6) Atenționați participanții să se gândească la cerințe, astfel încât să fie realiste și acceptabile pentru ceilalți „actori”. Din motiv că alții va trebui să își asume responsabilitatea pentru îndeplinirea lor, așa că nu ar trebui făcute cereri nedrepte sau excesive.

Proiect derulat de:

7. Apoi participanții revin în echipele lor, primind markere verzi. Acordați-le 15 minute pentru a afla ce așteptări au de la ceilalți „actori” pentru a-și îndeplini propriile funcții. Cu câteva minute înainte de expirarea timpului, cereți grupurilor să acorde prioritate celor mai importante două cerințe a fiecărui „actor” și să le noteze cu marker verde cu titluri separate.
 8. Distribuiți participanților - Regulile jocului (fișa resursă 3), asigurați-vă că toți participanții copiii înțeleg ce să facă. Apoi cereți echipelor să-și răspândească mesajele în mijlocul camerei într-un pătrat, la aproximativ 1 metru distanță (vezi diagrama). Grupurile ocupă locuri la colțurile foilor lor.
 9. Oferiți fiecărei echipe: 6 bucăți de fir, o rolă de bandă adezivă și un marker albastru.
 10. Când încep rundele de negocieri, oferiți zece minute per rundă. Amintiți-le participanților că scopul lor este de a stabili relația dintre diferiții „actori”. De îndată ce este acceptată cerința, două coli de hârtie ar trebui să fie conectate cu o bucată de fir și bandă adezivă, ceea ce va însemna că partea respectivă își asumă responsabilitatea.
- La punctul 10, negocierea nu ar trebui percepută ca o „concurență” și nu ar trebui să i se acorde prea mult timp. Subliniați că echipele trebuie să perceapă această acțiune ca pe o colaborare, pentru a crea o școală în care „actorii” lucrează împreună pentru bunăstarea tuturor. În consecință, acordurile trebuie încheiate relativ rapid. Explicați că echipele trebuie să fie de acord cu cererile rezonabile și să le respingă pe cele nerezonabile, lăsând problemele controversate pentru viitor.
- Dacă trebuie să ajutați grupul să înțeleagă cerințele și responsabilitățile „actorilor”, puteți cita exemplul relației dintre conducerea școlii și copii: conducerea școlii trebuie să asigure securitatea copiilor în cadrul instituției și copiii trebuie să relateze cazuri suspecte de violență/bullying.
11. Treceți la evaluare și analiză în timp ce participanții stau încă în jurul diagramei.

Debriefarea activității

Rugați participanții să privească rețeaua pe care au creat-o și să mediteze asupra exercițiului:

- A fost dificil să vă imaginați funcțiile conducerii școlii, consiliului elevilor, adulților și elevilor?
- Au existat dezacorduri în cadrul echipelor cu privire la acceptabilitatea sau inadmisibilitatea anumitor cerințe?
- Care dintre revendicările voastre au fost respinse de alte echipe? De ce? Ar fi cu adevărat problematice?
- Care dintre cerințele care anterior păreau inacceptabile au fost acceptate ca urmare a exercițiului? Cum vă simțiți acum?

Proiect derulat de:

- În urma exercițiului ați aflat ceva nou despre o școală democratică pe care nu o cunoșteți până acum? Au existat surprize?
- Care sunt cele mai importante responsabilități pe care le aveți în viața voastră de zi cu zi?
- Care este rolul diferiților „actori” în asigurarea condițiilor pentru o școală prietenoasă?

12. La final, oferiți informația privind reguli și politici în cultura școlii (fișa resursă 4).

Proiect derulat de:

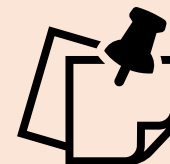
III. Indexul de incluziune

Partea II: (1 oră și 30 min.)

Activitatea 1: „Indexul pentru școala mea”

Instrucțiune:

1. Reamintiți participanților ce reprezintă / structura Index-ului pentru o școală incluzivă și care este utilitatea acestuia (fișa resursă 5).
2. Formați 3 echipe și le oferiți exemplu de întrebări ce pot fi utilizate pentru fiecare indicator (fișa resursă 6). Fiecare echipă va analiza o singură dimensiune / 2 subdimensiune din perspectiva asigurării unui mediu sigur pentru fiecare elev și prevenirea oricărei forme de violență în școală:
 - echipa 1: crearea culturilor incluzive
 - echipa 2: crearea politicilor incluzive
 - echipa 3: desfășurarea practicilor incluzive

Fiecare echipă timp de 60 min. va identifica următoarele aspecte:

- selectarea indicatorilor relevanți pentru un mediu incluziv ce va preveni violența
- stabilirea unui set de întrebări per fiecare indicator
- identificarea modalității de evaluare (chestionar, focus-grup etc.)
- persoanele care vor participa la procesul de evaluare
- perioada
- persoanele responsabile

și vor completa fișa resursă 7.

Proiect derulat de:

Sugestii pentru facilitatori:

Pentru facilitarea lucrului în echipă, ar fi bine fiecare echipă să lucreze direct la un laptop și să fie acces la internet pentru a lucra în documente on-drive.

3. Fiecare echipă va prezenta rezultatele lucrului în echipă și se va oferi feedback.

Temă pentru acasă:

1. fiecare instituție va revizui documentul-draft inițiat în cadrul activităților;
2. fiecare instituție va elabora instrumente de evaluare a indicatorilor specifice per fiecare actor (elevi, părinți, cadre didactice / tehnice, comunitate, consiliul elevilor).

Proiect derulat de:

FIȘE RESURSE

Fișa resursă 1: Imagini „Școală prietenoasă”¹²

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

Fișa resursă 2: Școală prietenoasă

Ce este o școală prietenoasă?

Școala prietenoasă = școală incluzivă, care oferă fiecărui copil un mediu sănătos și protector, asigură condiții eficiente pentru învățare, și oferă oportunitate copiilor, familiilor acestora, comunității să se implice.

De ce este nevoie de o școală prietenoasă?

O școală prietenoasă asigură bunăstarea=starea de bine a copilului. Starea de bine este strâns legată de învățare și motivație. Nimeni nu poate fi bun în ceea ce face dacă nu se simte bine, în siguranță. Acest lucru se referă și la școală, ținând cont că copiii petrec o bună parte din timp la școală.

La fel, stare de bine este în corelare cu reușita școlară a copiilor. Cu cât calitatea relațiilor pe care le au copii cu semenii, adulții și condițiile pentru învățare sunt bune, cu atât copiii vor avea reușite bune la învățătură și un comportament non-violent.

Cum trebuie să fie o școală prietenoasă?

Copiii își petrec o bună parte din timp la școală, prin urmare, mediul școlar trebuie să fie un loc esențial pentru asigurarea stării de bine a copilului. Astfel, să fie un mediu:

- deschis, cald, prietenos și recompensează învățarea;
- ce promovează mai mult cooperarea și mai puțin competiția;
- ce oferă susținere și facilitează comunicarea deschisă;
- ce încurajează activitățile creative;
- ce dezvoltă proceduri și regulamente ce asigură un mediu sigur, fără violență.

Proiect derulat de:

Cum ar fi bine să funcționeze o școală prietenoasă?

Conform Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, din perspectiva școlii prietenoase copilului (Ordinul ME nr. 970 din 11.10.2013, Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului), instituția de învățământ:

- colaborează cu APL pentru asigurarea sănătății, siguranței și protecției;
- dezvoltă parteneriate comunitare în vederea protecției integrității fizice și psihice a fiecărui copil;
- folosește, în funcție de nevoi, resursele existente în comunitate.
-

În scopul respectării drepturilor copilului la educație, un rol important revine asigurării securității și siguranței copilului. În acest context, în scopul prevenirii și asistenței copiilor în situații de violență, se solicită colaborarea cadrelor didactice cu părinții elevilor sau, după caz, cu tutorii/reprezentanții lor legali, cu autoritatea publică locală și cu celelalte instituții cu atribuții legale în acest sens.

Ce e nevoie să întreprindă instituția de învățământ pentru asigurarea securității copiilor?

Instituția de învățământ să funcționează în baza următoarelor documente:

- **Regulament de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ** (în continuare – *Regulament*), act care trebuie să includă prevederi privind inadmisibilitatea violenței și discriminării în relațiile dintre toți participanții la procesul educațional, drepturile și responsabilitățile lor, precum și dispozițiile privind asigurarea protecției elevilor față de orice formă de violență și acțiunile inacceptabile în raport cu copiii. Includerea în Regulament a prevederilor referitoare la prevenirea și intervenția în situațiile de violență va contribui la responsabilizare și la o înțelegere mai bună a rolurilor și obligațiilor tuturor membrilor comunității școlare³.
- **Politica de protecție a copilului**⁴ (în continuare - *PPC*), aprobată la nivel de instituție, ce stabilește clar angajamentul școlii în prevenirea, identificarea timpurie și intervenția în cazurile de violență, inclusiv de bullying ca formă a violenței, precum și obligația de a raporta și referi astfel de cazuri. PPC trebuie să ofere îndrumări clare personalului instituției, părinților, elevilor, precum și altor adulți care lucrează sau intră în contact cu copiii cu privire la violență, formele și tipurile ei și să descrie strategiile de bază ale școlii pentru a face față oricăror manifestări ale violenței. De asemenea, PPC reglementează comportamentul așteptat în tratarea problemelor de protecție a copilului, asigurându-se astfel ca problemele și recomandările privind protecția copilului să fie

Proiect derulat de:

tratate în mod sensibil, profesional, susținând nevoile copilului. Personalul instituției, părinții, elevii, precum și alți adulți care lucrează sau intră în contact cu copii, trebuie să fie familiarizați cu acest angajament.

- **Cod de conduită** ar trebui să descrie comportamentele pozitive așteptate de la comunitatea școlară. Codul de conduită se aplică tuturor, stabilește standarde pentru comportament și prevede un set de conduite pozitive așteptate. Regulile de comportament pentru elevi sunt elaborate cu participarea lor. De asemenea, în Codul de Conduită sunt indicate acțiunile care vor fi întreprinse față de cei care le încalcă. Aceste acțiuni poartă, de regulă, un caracter explicativ, educativ. Codul de Conduită va conține și procedura - cui și cum pot sesiza elevii cazurile reale sau presupuse de violență și de la cine pot solicita ajutor în soluționarea situațiilor de violență.

Proiect derulat de:

Fișa resursă 3: Regulile jocului

1. Scopul exercițiului este ca fiecare „actor” să accepte cererile de la fiecare dintre ceilalți „actori”.
2. Negocierile se fac între perechile de „actori” în trei runde după cum urmează:
 - Runda 1: elevii și adulții negociază, iar conducerea școlii - cu consiliul elevilor .
 - Runda 2: elevii și consiliul elevilor negociază, iar conducerea școlii - cu adulții .
 - Runda 3: elevii cu conducerea școlii negociază, iar adulții - cu consiliul elevilor.
3. În fiecare rundă perechile decid cine inițiază negocierile și le prezintă pe rând.
4. Atunci când fac o cerere, fiecare echipă trebuie să declare cererea în mod clar și concis. Ei ar trebui, de asemenea, să explice ce implică ea și de ce înaintează această cerere specială, adică de ce este important să le permită să își îndeplinească propria lor funcție.
5. Atunci când decide acceptarea sau neacceptarea cererii, echipa trebuie să hotărască dacă cererea este corectă și dacă ar fi în măsură să o realizeze.
6. Dacă cererea este acceptată, atunci perechile folosesc unul dintre firele „ solicitantului” și îl lipesc între cele două „Foi de înregistrare” pentru a semnifica acordul încheiat. Grupul care acceptă ar trebui să facă o scurtă notă asupra echipei care a înaintat cererea. Pe „Foaie de înregistrare” se notează cu un stilou albastru pentru a le reaminti responsabilitățile ce au acceptat să le îndeplinească.
7. Dacă al doilea grup respinge cererea, firul de lână este pus deoparte.
8. Repetați negocierile, până când toate cererile vor fi discutate.
9. În fiecare rundă procesul se repetă până când vor exista conexiuni între toți cei patru „actori”. La sfârșitul procesului se va obține o hartă pentru a reprezenta relațiile dintre diferiți actori într-o democrație. Fiecare dintre actori va avea o „foaie de înregistrare” cu o listă a funcțiilor sale scrisă cu pix roșu, o listă a cererilor celorlalți „actori” scrisă în verde și o listă de acțiuni pe care au fost de acord să le întreprindă pentru a satisface cerințele celorlalți „actori”, scrisă cu albastru. Cererile și acțiunile sunt reprezentate de fire colorate.

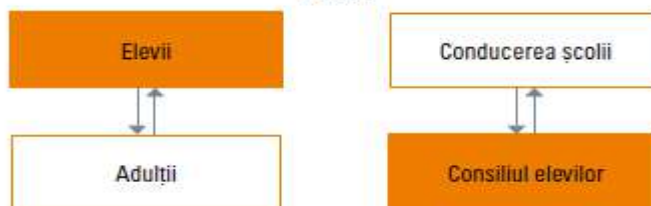
Proiect derulat de:

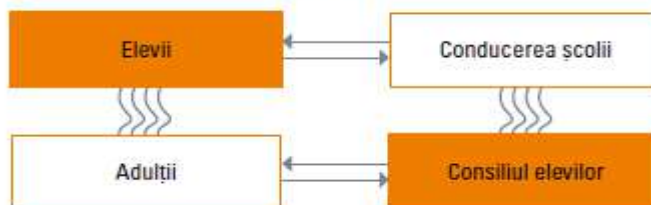
Poziția inițială pentru începerea negocierii

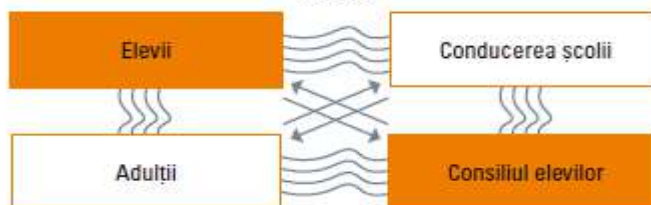
Runda 1

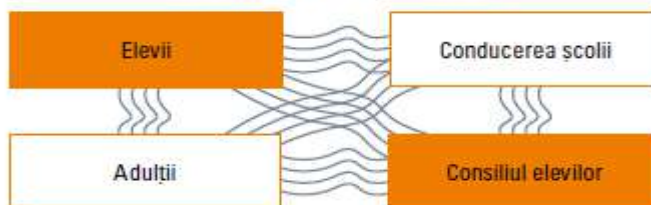
Runda 2

Runda 3

La final vor fi următoarele legături

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

Fișa resursă 4: Reguli și politici în cultura școlii

La nivel de instituție de învățământ poate fi:

I. elaborată și o **Cartă a drepturilor elevului** care să includă lucruri pozitive pe care elevii le pot aștepta la școală.

Exemplu de Carta drepturilor elevului:

Fiecare elev din [școală] are dreptul:

- să studieze într-un loc sigur și prietenos;
- să fie tratat cu respect;
- să primească ajutor și sprijin din partea adulților...

Carta trebuie să fie scurtă și ușor de reținut, astfel încât să fie utilă în viața școlară de zi cu zi. Sau fiecare instituție de învățământ ar putea să-și asume un angajament, să stabilească și să declare o viziune clară care să descrie modul în care se așteaptă ca elevii să se comporte reciproc și consecințele pentru încălcarea regulilor. Toată lumea ar trebui să cunoască cum în mod personal poate ajuta școala să atingă acest obiectiv comun.

Exemplu de angajament:

[Denumirea școlii] este dedicată succesului fiecărui elev în procesul de învățare într-un mediu grijuliu, receptiv și sigur, fără discriminări, violență și bullying. Școala noastră lucrează pentru a se asigura că toți elevii au oportunitatea și sprijinul de a-și dezvolta potențialul maxim și de a împărtăși o legătură personală și semnificativă cu oamenii din comunitatea școlară.

III. utilizarea **Indexului incluziunii școlare**⁵, ce este o resursă pentru susținerea dezvoltării incluzive în școli. Este un document comprehensiv care poate ajuta orice persoană sau organizație în identificarea pașilor necesari dezvoltării gradului de incluzivitate al unei școli.

Proiect derulat de:

Integrarea regulilor și politicilor în cultura școlii

Pe măsură ce sunt dezvoltate sau actualizate reguli și politici școlare, trebuie elaborat și un plan pentru a le menține relevante și semnificative pentru elevii și personalul școlii, în acest sens:

- asigurați-vă că regulile și politicile școlare sunt conforme cu cadrul normativ național;
- implicați personalul școlii, părinții și elevii atunci când elaborați reguli sau politici. Acordarea unui rol elevilor îi poate ajuta să își stabilească propriul climat de respect și responsabilitate. Implicarea părinților poate întări aceste mesaje acasă;
- instruiți personalul școlii cu privire la aplicarea regulilor și politicilor școlare. Oferiți-le instrumentele necesare pentru a răspunde violenței în mod consecvent și adecvat;
- incorporați reguli și politici în interacțiunile școlare de zi cu zi. Profesorii și elevii pot discuta regulile la orele de clasă. Elevii se pot informa reciproc. Directorul poate susține anual un discurs despre „starea școlii”, despre misiunea școlii în prevenirea, identificarea timpurie și intervenția în cazurile de violență.
- dezvoltarea regulilor și politicilor instituționale privind prevenirea, identificarea și intervenția în cazurile de violență început cu o autoevaluare. Procedând astfel, veți identifica ceea ce se face deja în instituție și, respectiv, vă va ajuta să plasați prioritar acțiunile cheie și să identificați atât modul în care acestea vor fi realizate, cât și de către cine și când, luând în considerare resursele și contextul local.

Proiect derulat de:

Fișa resursă 5: Indexul incluziunii școlare⁶

Indexul, elaborat de către Centrul de Studii pentru Educație Incluzivă din Marea Britania, este o resursă utilă pentru dezvoltarea unei școli incluzive /prietenoase pentru toți copiii. În acest Index sunt prezentate trei dimensiuni ce reprezintă orientare de bază și criterii de evaluare a nivelului de dezvoltare a școlii incluzive:

Dimensiunea A. Crearea culturilor incluzive

Dimensiunea dată dezvoltă valori incluzive (concepții, atitudini, tradiții, obiceiuri etc.) ce sunt împărtășite de întreaga comunitate școlară. Ceea ce contribuie la crearea unei comunități sigure, primitoare, colaboratoare, stimulantă, în care fiecare este prețuit ca fiind capabil de performanțe valoroase. Ea dezvoltă valori incluzive împărtășite explicit de personal, elevi, pedagogi și părinți/persoane care îngrijesc copiii. Principiile și valorile culturale școlare incluzive ghidează deciziile cu privire la politicile și practicile de zi cu zi de la clasă, astfel încât dezvoltarea școlară devine un proces continuu.

Dimensiunea B. Crearea politicilor incluzive

Această dimensiune oferă siguranța că incluziunea se regăsește în toate planurile școlii. Politicile încurajează participarea elevilor și a personalului din momentul în care aceștia intră în școală, ajung la toți elevii din localitate și minimizează presiunile de excluziune. Toate politicile presupun strategii clare pentru schimbare. Politica incluziunii se sprijină pe acele activități care cresc capacitatea școlii de a răspunde diversității elevilor.

Dimensiunea C. Desfășurarea practicilor incluzive

Această dimensiune dezvoltă practicile școlare care reflectă culturile incluzive și politicile școlii. Practici înseamnă lecții care răspund diversității elevilor. Participarea tuturor elevilor se face prin încurajarea lor să se implice activ în toate aspectele ce țin de educație, prin valorizarea propriilor lor cunoștințe și experiențe din afara școlii. Personalul identifică resurse materiale și umane, implicând elevi, părinți/aparținători și resurse ale comunității care pot fi mobilizate pentru a susține învățarea și participarea.

Fiecare din cele trei dimensiuni este structurată pe două secțiuni, care, la rândul lor, conțin seturi de indicatori, cunoscuți în mediul educațional drept indicatori ai incluziunii.

Proiect derulat de:

Structura Indexului:

Dimensiunea A. Crearea culturilor incluzive

A.1 Consolidarea comunității

- A.1.1. Fiecare se simte bine primit în școală.
- A.1.2. Elevii se ajută unul pe altul.
- A.1.3. Membrii personalului colaborează.
- A.1.4. Personalul și elevii se respectă unii pe ceilalți
- A.1.5. Există un parteneriat între personal și părinți/aparținători.
- A.1.6. Personalul didactic și pedagogii muncesc bine împreună.
- A.1.7. Toate comunitățile locale sunt implicate în școală.

Dimensiunea B. Crearea politicilor incluzive

B.1 Dezvoltarea practicilor specifice școlii pentru toți

- B.1.1. Modalitățile de angajare și de promovare a personalului sunt corecte.
- B.1.2. Toți noii angajați sunt ajutați să-și găsească locul în școală.
- B.1.3. Școala îi acceptă pe toți elevii din circumscripția sa.
- B.1.4. Școala se preocupă să organizeze condiții de accesibilitate tuturor persoanelor.
- B.1.5. Toți elevii noi sunt ajutați să-și găsească locul în școală.
- B.1.6. Școala se preocupă să organizeze grupuri de predare-învățare astfel încât toți elevii să se simtă valorizați.

Dimensiunea C. Desfășurarea practicilor incluzive

C.1 Dirijarea învățării

- C.1.1. Predarea este planificată ținând cont de procesul de învățare al tuturor elevilor.
- C.1.2. Lecțiile încurajează participarea tuturor elevilor.
- C.1.3. Lecțiile stimulează înțelegerea și acceptarea diferențelor.
- C.1.4. Elevii sunt implicați activ în propriul lor proces de învățare.
- C.1.5. Elevii învață prin cooperare.
- C.1.6. Evaluarea contribuie la creșterea performanțelor elevilor.
- C.1.7. Disciplina în clasă se bazează pe respect reciproc.
- C.1.8. Profesorii planifică, predau și evaluează în parteneriat.
- C.1.9. Profesorii de sprijin susțin învățarea și participarea tuturor elevilor.
- C.1.10. Tema de casă contribuie la succesul procesului învățării tuturor.
- C.1.11. Toți elevii participă la activitățile organizate în afara clasei.

Proiect derulat de:

A.2 Stabilirea valorilor incluzive

- A.2.1. Așteptările sunt mari pentru toți elevii.
A.2.2. Personalul didactic, pedagogii, elevii și părinții/apartinătorii împărtășesc filozofia incluziunii.
A.2.3. Elevii sunt prețuiți în mod egal.
A.2.4. Personalul și elevii se respectă atât pentru calitatea de ființe umane, cât și pentru rolul îndeplinit în școală.
A.2.5. Personalul caută să înlăture barierele în învățare și participare în toate aspectele ce țin de școală.
A.2.6. Școala se străduiește să reducă toate formele de discriminare.

B.2 Organizarea suportului pentru diversitate

- B.2.1. Toate formele de sprijin sunt coordonate.
B.2.2. Activitățile de perfecționare a personalului ajută cadrele didactice să răspundă diversității nevoilor elevilor.
B.2.3. Atitudinile și măsurile privind copiii cu „nevoi educaționale speciale” sunt incluzive.
B.2.4. Se folosesc toate instrumentele legale pentru a reduce barierele în învățare și participare ale tuturor elevilor.
B.2.5. Se acordă sprijin elevilor care au altă limbă maternă decât limba română.
B.2.6. În sprijinul oferit copilului sunt coordonate aspectele de comportament, de adaptare curriculară și de sprijin în procesul învățării.
B.2.7. Presiunile pentru excludere din motive disciplinare sunt scăzute.
B.2.8. Barierele în învățare sunt reduse.
B.2.9. Violența verbală este redusă la minimum.

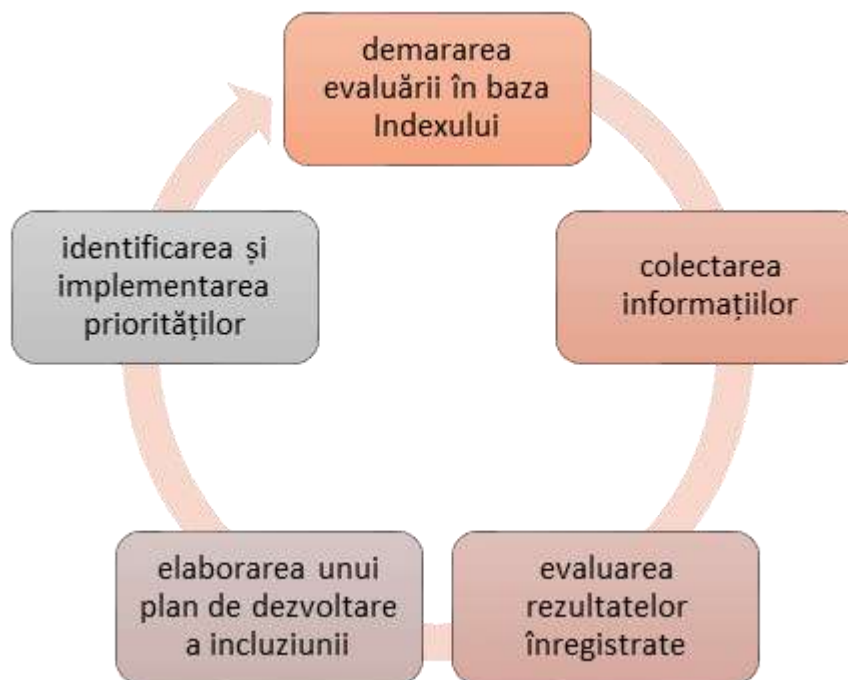
C.2 Mobilizarea resurselor

- C.2.1. Diferențele dintre elevi sunt folosite ca resurse pentru predare și învățare.
C.2.2. Experiența de viață a personalului este pusă în valoare la maxim.
C.2.3. Personalul antrenează diverse resurse pentru a susține învățarea și participarea elevilor.
C.2.4. Resursele comunității sunt cunoscute și se recurge la ele.
C.2.5. Resursele școlii sunt distribuite corect, astfel încât să susțină incluziunea.

Proiect derulat de:

Dimensiunile și indicatorii incluziunii pot fi și sunt aplicați cu succes în procesul de evaluare și autoevaluare a gradului de dezvoltare a incluziunii într-o instituție educațională. Procesul respectiv este considerat unul ciclic și se realizează prin parcurgerea a cinci etape de bază:

Indexul poate fi aplicat integral sau parțial, perioada deoarece acesta nu este o alternativă care să urmărească creșterea performanțelor școlare, ci, mai degrabă, un set de orientări destinate să sprijine comunitățile școlare și membrii acestora (conducători, cadre didactice, copii, părinți) în eforturile lor de a dezvolta o comunitate școlară incluzivă.

Conform indicatorilor, poate fi elaborat un set de instrumente (chestionare, focus grup etc.) pentru evaluarea climatului școlar, evaluarea implementării planului, revizuirea planului. În continuare sunt prezentate exemple de întrebări pentru fiecare indicator⁷.

Proiect derulat de:

Fișa resursă 6: Model de evaluarea indicatorilor⁸

Indicator	Dimensiune	Întrebări	Întrebări suplimentare / comentarii
Dimensiunea A: Crearea culturilor incluzive			
A.1 Consolidarea comunității	A.1.1. Fiecare se simte bine primit în școală	- Este primul contact pe care îl au oamenii cu școala prietenos și primitor? - Este școala primitoare față de toți elevii, inclusiv față de cei cu dizabilități, itineranți, refugiați și solicitanți de azil? - Este școala primitoare pentru toți părinții/apartinătorii și pentru alți membrii ai comunității? - Este informația despre școală accesibilă tuturor, indiferent de limba maternă sau dizabilitate, de exemplu: tradusă, scrisă în limbajul Braille, înregistrată sau tipărită, dacă e necesar? - Sunt interpreți în limbajul semnelor sau în alte limbi materne disponibili atunci când este necesar? - Reiese limpede din broșura și informațiile date candidaților pentru un loc de muncă în școală faptul că în practica educațională din școală sunt acceptați toți elevii, provenind din medii foarte diferite? - Se regăsesc toți membrii comunității școlare în simbolurile afișate în școală? - Sărbătorește școala culturile locale și comunitățile prin simboluri și expoziții? - Există ceremonii pentru primirea noilor elevi și a noilor profesori, sau pentru a marca plecarea lor? - Simt elevii că aparțin claselor din care fac parte? - Simt elevii, părinții/apartinătorii, profesorii, cadrele didactice și membrii comunității că aparțin școlii?	

Proiect derulat de:

	A.1.2. Elevii se ajută unul pe altul	- Solicită și oferă elevii ajutor unii altora, atunci când e nevoie? - Sunt valorizate rezultatele muncii de colaborare și performanțele individuale ale elevilor (prin expoziții, premieri etc.)? - Raportează elevii unui membru al personalului, atunci când ei sau altcineva are nevoie de ajutor? - Sunt prietenii cu rol de susținere încurajate activ? - Cooperarea dintre elevi este mai mare decât concurența? - Evită elevii limbajul rasist, sexist, homofobic și discriminarea pe baza dizabilității? - Înțeleg elevii că ceea ce se așteaptă de la ei poate să fie diferit, în funcție de caracteristicile lor individuale? - Apreciază elevii performanțele celor care au un nivel de plecare diferit de al lor? - Simt elevii că disputele dintre ei sunt rezolvate corect și eficient? - Pot elevii să îndeplinească rolul de avocat al celor pe care ei îi consideră că sunt tratați incorect?	
	A.1.3. Membrii personalului colaborează	- Se comportă angajații respectuos unii cu alții, indiferent de rolurile îndeplinite în școală? - Se comportă angajații respectuos unii cu alții, indiferent de gen? - Se comportă angajații respectuos unii cu alții, indiferent de clasa socială sau originea etnică? - Este întregul personalul invitat la întâlnirile cu angajații? - Participă toți angajații la întâlniri? - Există o largă participare la întâlniri? - Sunt implicați toți profesorii și profesorii de sprijin în planificarea și revizuirea curriculum-ului? - Este munca în echipă a angajaților un model pentru colaborarea elevilor? - Știu angajații la cine să apeleze dacă au probleme? - Se simt angajații confortabil să vorbească despre problemele lor la muncă? - Sunt încurajați suplinitorii să se implice activ în viața școlii?	

Proiect derulat de:

		- Sunt implicați toți angajații în fixarea priorităților de dezvoltare școlară? - Au angajații sentimentul proprietății privind planul de dezvoltare școlară?	
	A.1.4. Personalul și elevii se respectă unii pe ceilalți	- Se adresează personalul în mod respectuos tuturor elevilor, folosind numele preferate de ei și cu pronunția corectă? - Respectă elevii întregul personal, indiferent de statut? - Sunt întrebați elevii despre cum se pot îmbunătăți activitățile școlare? - Oglindesc opiniile elevilor în mod diferențiat ceea ce se întâmplă în școală? - Au elevii oportunitatea de a discuta problemele școlii? - Ajută elevii personalul, atunci când li se cere? - Observă elevii că este nevoie de ajutorul lor și îl oferă când e necesar? - Au grijă personalul și elevii de mediul fizic al școlii? - Știu elevii la cine să apeleze atunci când au o problemă? - Au elevii încredere că problemele lor sunt rezolvate concret?	
	A.1.5. Există un parteneriat între personal și părinți/apartinători	- Se respectă părinții/apartinătorii și personalul unii pe alții? - Simt părinții/apartinătorii că există o bună comunicare cu personalul? - Sunt părinții/apartinătorii bine informați cu privire la politicile și practicile școlare? - Sunt părinții/apartinătorii conștienți de prioritățile din planul de dezvoltare școlară? - Le este dată tuturor părinților/apartinătorilor posibilitatea de a se implica în luarea unor decizii cu privire la școală? - Se cunosc cazuri de părinți/apartinători care au anumite temeri de a veni la școală și de a întâlni profesori și se face ceva pentru depășirea acestor temeri? - Există o varietate de oportunități pentru ca părinții/apartinătorii să se implice în școală?	

Proiect derulat de:

		- Există o varietate de ocazii în care părinții/apartenenții pot să discute progresul și preocupările pentru copiii lor? - Sunt apreciate în mod egal contribuțiile pe care părinții/apartenenții le fac școlii? - Apreciază personalul cunoștințele pe care părinții/apartenenții le au despre copiii lor? - Încurajează personalul implicarea părinților/apartenenților în procesul de învățare al copiilor lor? - Le este clar părinților/apartenenților ce trebuie să facă pentru a susține învățarea copiilor acasă? - Simt toți părinții/apartenenții că la școală copiii lor sunt valorizați? - Simt toți părinții/apartenenții că preocupările lor sunt luate în serios de către școală?	
	A.1.6. Personalul didactic și pedagogii muncesc bine împreună	- Înțelege personalul rolurile și responsabilitățile pedagogilor? - Înțeleg pedagogii structura organizațională a școlii și responsabilitățile personalului? - Sunt profesorii de sprijin acceptați pe deplin, pot ei contribui în orice moment la munca din școală? - Sunt cunoscute și prețuite deprinderile și cunoștințele profesorilor de sprijin? - Reflectă compoziția consiliului de administrație comunitățile locale ale școlii? - Sunt profesorii de sprijin informați pe deplin cu privire la politicile școlare? - Sunt profesorii de sprijin mulțumiți de modul în care ei pot contribui la activitățile din școală? - Simt profesorii de sprijin că propria contribuție este prețuită, indiferent de statutul lor? - Au profesorii de sprijin aceleași oportunități de calificare la locul de muncă pe care le are personalul? - Împărtășesc profesorii din școală și profesorii de sprijin aceeași abordare privind elevii cu „nevoi educaționale speciale”?	

Proiect derulat de:

		- Au angajații și profesorii de sprijin aceeași perspectivă cu privire la identificarea elevilor care trec prin situații dificile și a modului în care ei trebuie ajutați?	
	A.1.7. Toate comunitățile locale sunt implicate în școală	- Implică școala în activitățile sale comunitățile locale, cum ar fi persoanele în vârstă și varietatea grupurilor etnice? - Este școala implicată în activitățile din comunitatea locală? - Folosesc membrii comunității locale facilități precum biblioteca, localul școlii și cantina, împreună cu angajații și elevii? - Participă comunitatea la activitățile din școală în mod egal, indiferent de clasă socială, religie sau origine etnică? - Sunt toate grupurile comunității locale văzute ca o resursă pentru școală? - Sunt angajații și profesorii de sprijin interesați de opiniile membrilor comunității locale cu privire la școală? - Influențează opiniile membrilor comunității locale politica școlară? - Are școala o imagine pozitivă în comunitatea locală? - Incurajează școala angajarea unor persoane din rândul comunității locale pe locuri de muncă în școală?	
A.2 Stabilirea valorilor incluzive	A.2.1. Așteptările sunt mari pentru toți elevii	- Simte fiecare elev că urmează o școală în care sunt posibile cele mai mari performanțe? - Sunt toți elevii încurajați să aibă aspirații înalte de învățare? - Sunt toți elevii tratați ca și când nu ar exista nici o diferență între performanțele lor? - Reușesc angajații să evite să îi vadă pe elevii după clișee fixe (numai pe baza performanțelor lor prezente)? - Sunt toți elevii încurajați să fie mândri de performanțele lor? - Sunt toți elevii încurajați să aprecieze performanțele celorlalți? - Este personalul pregătit să întâmpine opiniile negative ale elevilor care sunt nerăbdători și entuziaști sau care au performanțe mari la ore? - Este personalul pregătit să întâmpine opiniile negative ale elevilor care găsesc lecțiile dificile?	

Proiect derulat de:

		- Este personalul pregătit să întâmpine etichetările nefavorabile ale celor cu performanțe scăzute? - Există vreo încercare de abordare a elevilor care au teama de eșec? - Evită personalul să facă legătura între potențialul unui elev și cel al fraților săi sau al altor elevi?	
	A.2.2. Personalul didactic, pedagogii, elevii și părinții / aparținătorii împărtășesc filozofia incluziunii	- Este consolidarea comunității școlare privită ca fiind la fel de importantă ca ridicarea performanțelor școlare? - Este susținerea colaborării privită ca fiind la fel de importantă ca încurajarea independenței? - Există un acord între cadrele didactice pentru valorizarea diferențelor și pe depășirea concepției bazate pe o singură „normalitate”? - Este diversitatea văzută ca o resursă în susținerea învățării, iar nu ca o problemă? - Există un acord între cadrele didactice să facă eforturi pentru scăderea inegalităților dintre elevi față de oportunitățile școlare? - Există un acord între cadrele didactice de a accepta elevi din comunitățile locale, indiferent de background, performanță și dizabilitate? - Sunt atitudinile cu privire la limitele incluziunii și la elevii cu severe dizabilități analizate? - Există o înțelegere comună că incluziunea presupune creșterea participării și a accesului în școală? - Este excluziunea înțeleasă ca fiind un proces ce se petrece atât în sălile profesionale, cât și în clase și pe terenurile de joacă și care poate genera separarea de școală? - Își asumă cadrele didactice responsabilitatea de a face școala mai incluzivă?	

Proiect derulat de:

	A.2.3. Elevii sunt prețuiți în mod egal	- Sunt diferitele limbi materne și etnii văzute ca fiind capabile să aducă o contribuție pozitivă în viața școlii? - Sunt accentele regionale și dialectele percepute ca având potențialul de a îmbogăți școala și societatea? - Sunt diferențele familiale recunoscute și apreciate? - Sunt părinții/apartinătorii priviți ca fiind în egală măsură valoroși pentru școală, indiferent de statutul lor de angajat? - Sunt elevii și angajații cu dizabilități la fel de bine primiți în școală ca cei fără dizabilități? - Sunt elevii cu performanțe ridicate și cei cu performanțe scăzute tratați în mod egal? - Este munca tuturor elevilor vizibilă în clasă și în școală? - Include raportarea performanțelor în interiorul și în afara școlii pe toți elevii? - Părăsesc toți elevii gimnaziul cu o diplomă recunoscută pe plan național? - Se acordă același suport și importanță, performanțelor băieților și fetelor?	
	A.2.4. Personalul și elevii se respectă atât pentru calitatea de ființe umane, cât și pentru rolul îndeplinit în școală	- Este fiecare elev cunoscut îndeaproape de unii membri ai personalului? - Simt elevii că profesorii îi plac? - Sunt toți membrii școlii priviți atât ca persoane care învață de la alții, cât și ca persoane care îi învață pe alții? - Se simte personalul prețuit și susținut? - Se acordă recunoașterea potrivită unor evenimente precum nașterea, moartea și boala unor membri ai comunității școlare? - Este recunoscut faptul că toți membrii comunității au o cultură sau culturi – nu doar membrii majorității sau cei ai unora dintre minorităților etnice? - Sunt elevii (și profesorii) susținuți dacă se simt la un moment dat răniți, deprimăți sau nervoși?	

Proiect derulat de:

		- Se acceptă faptul că personalul poate exprima la un moment dat sentimente negative cu privire la anumiți elevi, care să constituie o modalitate de a le depăși? - Evită personalul etichetarea anumitor elevi? - Sunt facilitățile de bază precum toaletele, dușurile și dulapurile bine întreținute? - Este intimitatea elevilor respectată la cabinele de duș, la vestiarul de sport și la bazinul de înot?	
	A.2.5. Personalul caută să înlăture barierele în învățare și participare în toate aspectele ce țin de școală	- Înțelege personalul că poate să urmărească barierele în învățare și participare întâlnite de către elevi? - Sunt barierele în învățare și participare înțelese ca depinzând de relațiile dintre elevi și mediul școlar? - Este mediul de învățare și predare înțeles ca incluzând relațiile dintre elevi și personal, clădirile, culturile, politicile, curricula și abordările de predare? - Reușește să evite personalul să vadă barierele în învățare și participare ca fiind rezultatul dizabilităților elevilor? - Înțeleg elevii și profesorii că măsurile și practicile educaționale trebuie să reflecte diversitatea elevilor din școală? - Sunt recunoscute și contracarate barierele generate de diferențele dintre cultura școlară și cea de acasă? - Este recunoscut faptul că fiecare se poate confrunta cu bariere în învățare și participare? - Evită personalul etichetarea elevilor în funcție de abilitățile acestora? - Este înțeles modul în care etichetarea elevilor ca „având nevoi educaționale speciale”, poate conduce la segregare școlară? - Reușește personalul să evite să opună elevii din învățământul de masă celor care au „nevoi speciale”?	

Proiect derulat de:

	A.2.6. Școala se străduiește să reducă toate formele de discriminare	- Se recunoaște existența discriminării instituționale și a nevoii de a minimaliza toate formele acesteia? - Înțeleg personalul și elevii că originile discriminării se regăsesc în intoleranță și indiferență? - Se acordă atenție presiunilor de excludere a elevilor aparținând minorităților etnice și modului în care intoleranța la indiferență poate fi interpretată ca rasism? - Este recunoscut în școală că fiecare cultură și religie cuprinde o varietate de perspective are dreptul la respect? - Reușește personalul să evite să aprecieze performanțele școlare ale elevilor din punctul de vedere al clișeele etnice sau sociale (de exemplu în funcție de tipul de păr sau de culoarea pielii)? - Există respect pentru profesori și elevi indiferent de vârsta acestora? - Sunt băieții și fetele din școală susținuți în mod egal? - Evită personalul și elevii stereotipurile de gen atunci când se discută orientarea elevilor spre carieră, sau când se pune problema participării copiilor la diferite activități științifice sau tehnice, sau a celor de tip gospodăresc (împărțirea răcoritoarelor)? - Reușește personalul să evite să prețuiască mai mult interesele copiilor aparținând clasei de mijloc, decât ale celor aparținând clasei mai sărace? - Este orientarea homosexuală acceptată de către școală ca parte a diversității umane? - Înțelege personalul că deficiența apare atunci când persoanele cu dizabilități se confruntă cu atitudini negative și bariere instituționale? - Sunt regândite atitudinile stereotipe cu privire la imaginea și perfecțiunea corporală? - Este recunoscut faptul că simpla cunoaștere a dizabilităților are doar o contribuție limitată în planificarea educației pentru elevi?	
--	--	--	--

Proiect derulat de:

		- Încearcă personalul să contracareze atitudinile stereotipe față de persoanele cu dizabilități atunci când acestea sunt văzute, de exemplu, ca obiecte ale milei de către personaje eroice? - Este excluderea elevilor cu dizabilități severe înțeleasă ca o reflectare a limitelor școlii în acceptarea incluziunii?	
Dimensiunea B Crearea politicilor incluzive			
B.1 Dezvoltarea practicilor specifice școlii pentru toți	B.1.1. Modalitățile de angajare și de promovare a personalului sunt corecte	- Sunt oportunitățile pentru promovare deschise tuturor persoanelor eligibile din interiorul și din afara școlii? - Reflectă modurile de promovare din școală un echilibru al genurilor și al originii etnice? - Reflectă compoziția personalului din școală pe cea a comunității din zona în care se află școala? - Există o strategie clară pentru înlăturarea barierelor în angajarea personalului cu dizabilități? - Sunt favorizate pentru posturile cu statut înalt anumite secțiuni ale comunității în mod disproporționat? - Este acceptarea diversității elevilor un criteriu esențial pentru angajare? - Sunt găsite posibilități de suplinire pentru personalul care lipsește?	

Proiect derulat de:

	B.1.2. Toți noii angajați sunt ajutați să-și găsească locul în școală	- Recunoaște școala dificultățile pe care personalul nou angajat le are la un nou loc de muncă și eventual într-o nouă localitate? - Îi ajută cadrele didactice cu vechime mai mare pe cele mai noi, ca să nu se simtă „out-sideri”? - Are fiecare nou membru al personalului un mentor sincer interesat în a-l ajuta să se stabilească în școală? - Ajută școala persoanele nou angajate să simtă că experiența și cunoștințele lor sunt prețuite? - Există oportunități pentru întregul personal, inclusiv cel nou angajat, să împărtășească din experiența și cunoștințele lor? - Li se oferă noilor angajați informațiile de bază despre școală? - Sunt întrebați noii angajați dacă au nevoie de informații suplimentare și sunt astfel de informații oferite? - Sunt observațiile despre școală ale noilor angajați căutate și prețuite pentru prospețimea pe care o aduc?	
	B.1.3. Școala îi acceptă pe toți elevii din circumscripția sa	- Sunt toți elevii din circumscripție încurajați să urmeze școala, indiferent de performanțele și dizabilitățile lor? - Este includerea tuturor elevilor școlari din comunitate o politică școlară explicită? - Caută școala să depășească barierele de participare școlară a variatelor grupuri etnice din localitate? - Sunt copiii și tinerii itineranți, care vizitează zona, bine primiți în școală? - Sunt elevii din localitate înscriși în școli speciale încurajați activ să urmeze școala de masă? - Este calitatea de membru al școlii egală, necondiționat, pentru toți elevii? - Există o creștere a proporției elevilor cu nevoi speciale din localitate înscriși în școală? - Există o creștere a diversității elevilor din localitate înscriși în școală?	
	B.1.4. Școala se preocupă să	- Sunt nevoile persoanelor cu dizabilități vizuale, auditive, motorii luate în considerare pentru a face clădirea mai accesibilă?	

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

	organizeze condiții de accesibilitate tuturor persoanelor	- Este școala preocupată de accesibilitatea spațiilor școlii, inclusiv clasele, coridoarele, toaletele, grădinile, terenurile de joacă, cantina și expozițiile? - Sunt consultate organizațiile persoanelor cu dizabilități cu privire la accesibilitatea școlii? - Face parte accesibilizarea școlii pentru persoanele cu dizabilități din planul de îmbunătățire a clădirii? - Școala acordă atenție drepturilor persoanelor cu dizabilități așa cum sunt ele definite de tratatele internaționale (de ex., tratatul de la Salamanca)? - Se referă măsurile privind accesibilizarea școlii la personalul cu dizabilități, pedagogi, părinți/apartinători și alți membri ai comunității, precum și la elevi? - Fac parte proiectele de îmbunătățire a accesibilității clădirii școlii din planul de dezvoltare strategică?	
	B.1.5. Toți elevii noi sunt ajutați să-și găsească locul în școală	- Are școala un program pentru familiarizarea elevilor cu școala? - Există un program destinat facilitării acomodării elevilor și a părinților lor nou sosiți în școală? - Există informații disponibile pentru părinți/apartinători cu privire la sistemul național și local de învățământ, precum și cu privire la școală? - Ține cont programul destinat facilitării acomodării elevilor de diferențele dintre ei în ceea ce privește performanțele școlare și limba maternă? - Sunt elevii noi puși în contact cu elevii cu mai multă experiență atunci când aceștia intră pentru prima dată în școală? - Se iau măsuri pentru a afla în ce grad noii elevi se simt bine la școală? - Există vreo formă de sprijin pentru elevii care au dificultăți în a memora orientarea în școală, mai ales cât ei sunt nou-veniți? - Le este clar elevilor la cine să apeleze dacă au dificultăți?	

Proiect derulat de:

		- Când elevii trebuie să se transfere de la o școală la alta, colaborează personalul din cele două școli, pentru a facilita schimbarea? - Se iau măsuri pentru a familiariza elevii cu școala, înainte ca ei să se transfere de la grădiniță la școala primară, sau de la aceasta la școala gimnazială?	
	B.1.6. Școala se preocupă să organizeze grupuri de predare-învățare astfel încât toți elevii să se simtă valorizați	- Sunt specializările (catedrele) tratate corect în ceea ce privește repartizarea folosirii facilităților, a localizării sălilor, a alocării personalului și a materialelor? - Apreciază personalul oportunitățile create pentru elevi în a predă și de a organiza învățarea în grupe? - În planificarea grupurilor de predare, sunt relațiile de prietenie și prezența celor care vorbesc aceeași limbă maternă suficient respectate? - Există vreo încercare de a depăși tipul de organizare a grupurilor de predare în funcție de nivelul de performanță sau de dizabilitate a copiilor? - Când elevii sunt distribuiți în grupe în funcție de nivelul de performanță, sunt anticipate efectele negative ale nemulțumirii celor aflați în grupurile specifice pozițiilor inferioare? - Este utilizat modul de așezare a elevilor în clase în scopul promovării coeziunii sociale între băieți și fete, precum și între grupurile etnice din școală? - Sunt atente școlile de masă la obligația lor legală de a accepta educarea împreună a elevilor care au și a acelor care nu au dificultăți în învățare? - Evită școlile includerea unui număr mare de copii care necesită un curriculum alternativ, de frica performanțelor reduse la testele naționale? - Evită școlile să reducă din curriculum (scoaterea obligativității unei limbi străine, de exemplu) pentru elevii care studiază în limba maternă, limba română fiind obligatorie?	

Proiect derulat de:

		- Când există posibilitatea de a alege, li se permite tuturor elevilor să facă propriile lor alegeri?	
B.2 Organizarea suportului pentru diversitate	B.2.1. Toate formele de sprijin sunt coordonate	- Sunt măsurile coordonate în cadrul unei strategii cu scopul de a crește capacitatea școlii de a răspunde la diversitate? - Se acordă importanță coordonării sprijinului – de exemplu prin repartizarea acestei responsabilități unui membru cu experiență al corpului profesoral? - Sunt măsurile de sprijin direcționate către prevenirea barierelor în calea procesului de învățare și de participare a elevilor? - Există o politică clară de sprijinire a incluziunii pentru toți cei care susțin procesul didactic din interiorul școlii? - Există o politică clară de sprijinire a incluziunii prin servicii de suport din exteriorul școlii, care să contribuie la dezvoltarea atitudinilor incluzive în comunitate? - Este personalul conștient de existența unor servicii variate menite să susțină educația și participarea copiilor la școală? - Există o coordonare a tuturor inițiativelor, precum a celor referitoare la sănătate, sau a celor destinate elevilor cu performanțe ridicate, astfel încât acestea să susțină dezvoltarea școlii în direcția idealului școlii pentru toți? - Sunt solicitați cei care oferă suport să-și coordoneze eforturile lor cu alte inițiative similare? - Sunt măsurile de suport ghidate de ceea ce este mai bine pentru elevi și nu de menținerea autorității profesionale?	

Proiect derulat de:

	B.2.2. Activitățile de perfecționare a personalului ajută cadrele didactice să răspundă diversității nevoilor elevilor	- Se referă activitățile de planificare curriculară la participarea elevilor cu experiențe, performanțe sau dizabilități diferite? - Se adresează activitățile de planificare curriculară reducerii barierelor în învățare și participare? - Vin activitățile de perfecționare a personalului în întâmpinarea muncii efective de la clasă? - Lucrează cadrul didactic și profesorul de sprijin periodic împreună în clasă și fac ei evaluări comune pentru a se face reciproc înțeleși? - Se asistă profesorii reciproc la lecții, pentru a reflecta asupra perspectivelor elevilor? - Beneficiază personalul de training-uri pentru planificarea și managementul activităților de învățare prin colaborare? - Există oportunități comune pentru profesorii și psihopedagogii de sprijin de la clasă pentru a dezvolta forme mai eficiente de colaborare? - Există oportunități pentru personal și elevi să-și însușească tehnica învățării în grup? - Învăță profesorii și profesorii de sprijin despre cum se folosește tehnologia actuală pentru a sprijini procesul de învățare a copiilor cu dizabilități (de exemplu camera video, televiziunea, tehnica video, retroproiectorul, casetofonul, calculatoarul și internetul)? - Caută cadrele didactice modalități de a preveni nemulțumirile elevilor lor prin creșterea implicării lor în planificarea programei școlare? - Sunt șanse reale de egalizare a educației pentru cei cu dizabilități? - Are posibilitatea personalul să învețe modalități de contracarare a violenței în limbaj, inclusiv rasismul, sexismul și homofobia? - Preiau cadrele didactice și psihopedagogii responsabilitatea evaluării propriilor nevoi de învățare?	
--	--	--	--

Proiect derulat de:

	B.2.3. Atitudinile și măsurile privind copiii cu „nevoi educaționale speciale” sunt incluzive	- Există vreo încercare de a minimaliza catalogarea studenților ca având „nevoi educaționale speciale”? - Reușește școala să evite ca un număr disproporționat de mare de băieți să fie catalogați ca având „nevoi educaționale speciale”? - Reușește școala să evite ca un număr disproporționat de mare de copii ce aparțin unui grup etnic minoritar să fie catalogați ca având „nevoi educaționale speciale”? - A înlocuit școala denumirea de „coordonator pentru copii cu handicap” sau „pentru nevoile educaționale speciale”, cu cea de „coordonator pentru susținerea învățării”, sau de „coordonator pentru dezvoltarea capacității de învățare” sau „coordonator al incluziunii”? - Sunt văzuți elevii cu „nevoi educaționale speciale” ca persoane cu interese, cunoștințe și deprinderi variate, sau prin prisma clișeelelor unui grup omogen? - Sunt încercările de înlăturare a barierelor în învățare și participare ale unui elev văzute ca oportunități pentru îmbunătățirea experiențelor tuturor elevilor? - Este sprijinul psihopedagogic văzut ca un drept al celor care au nevoie de el, sau ca un serviciu opțional pentru școală? - Sunt detaliile referitoare la dreptul la activități de sprijin incluse în broșura școlii și făcute publice elevilor și părinților/apartinătorilor? - Atunci când e posibil, este suportul oferit spontan, fără o birocratizare exagerată? - Au politicile referitoare la „nevoile speciale” scopul de a crește capacitatea de învățare și participarea și de a minimaliza excluderea copiilor? - Există vreo încercare de a reduce numărul celor care se retrag din școală prin oferirea vreunei forme de suport în afara ajutorului oferit de profesorul de sprijin?	
--	---	--	--

Proiect derulat de:

	B.2.4. Se folosesc toate instrumentele legale pentru a reduce barierele în învățare și participare ale tuturor elevilor	- Se acordă sprijinul psihopedagogic conform actualei legislații a învățământului? - Oferă includerea copiilor cu dizabilități în școală posibilități reale de participare la educație, sau incluziunea este doar formală? - Este văzut sprijinul psihopedagogic pentru diversele categorii de grupuri cu dizabilități ca o alternativă la excludere? - Contribuie serviciile de suport extern la planificarea predării și învățării pentru a reduce barierele în învățare și participare? - Se pun în practică planurile educaționale individuale conform celor prevăzute de legislație? - Oferă planurile educaționale individuale accesul și susțin ele participarea indivizilor la un curriculum comun? - Îmbunătățesc planurile educaționale individuale activitățile de predare și învățare pentru toți elevii? - Când se folosesc formule precum „nevoi educaționale speciale”, se pune suficient accent pe capacitățile elevilor și posibilitățile lor de dezvoltare, sau mai mult pe identificarea dizabilităților? - Descriu formulele folosite (precum „nevoi educaționale speciale”) schimbările în predare și învățare necesare pentru a crește șansele educaționale ale tuturor copiilor? - Specifică folosirea formulelor corecte din punct de vedere politic, precum „copil cu nevoi educaționale speciale” îndeajuns necesitatea suportului pentru a crește la maxim participarea la activitățile programei școlare și în comunități?	
	B.2.5. Se acordă sprijin elevilor care au altă limbă maternă decât limba română	- Este considerat sprijinul pentru acești elevi o responsabilitate a personalului din școală? - Conduce sprijinul acordat acestor elevi la reducerea barierelor lor în învățare și participare, precum și la creșterea nivelului de educație a tuturor elevilor? - Se face distincția între „dificultatea de a învăța într-o limbă adițională” și „a avea dificultăți de învățare”? - Sunt așteptările privind performanța școlară identice pentru elevii care au și pentru cei care nu au limba română ca limbă maternă?	

Proiect derulat de:

		- Sunt interpreți disponibili în limbajul semnelor sau în limbile materne pentru a oferi sprijin celor care au nevoie de traducere? - Este recunoscută originea dintr-o țară sau o cultură străină ca o posibilă barieră în învățare și participare? - Pentru cei de la punctul vi, există forme de ajutor din partea cuiva care împărtășește aceeași origine culturală cu elevii? - Ține seama suportul pentru acești elevi de barierele lor în învățare în toate aspectele predării, ale curriculei și ale organizării școlilor?	
	B.2.6. În sprijinul oferit copilului sunt coordonate aspectele de comportament, de adaptare curriculară și de sprijin în procesul învățării	- Este creșterea capacității de învățare și de participare a elevilor scopul principal al personalului? - Există strategii de îmbunătățire a comportamentului din clasă și de pe terenul de joacă? - În sprijinul acordat elevilor pentru îmbunătățirea comportamentului lor din clasă, se reflectează la nevoia ridicării nivelului predării și învățării tuturor elevilor? - Țin seama încercările de îmbunătățire a comportamentului de barierele în învățare și participare existente în politicile, culturile și practicile școlare? - Au prilejul cadrele didactice și profesorii de sprijin să reducă nemulțumirile elevilor? - Încearcă școala să ridice nivelul stimei de sine pentru cei care au un sentiment scăzut al propriei valori? - Sunt folosite cunoștințele părinților/apartenențelor pentru a reduce nemulțumirile elevilor? - Contribuie elevii la reducerea nemulțumirilor lor și ale celorlalți din școală? - Sunt susținuți copiii proveniți din instituțiile de ocrotire publică în scopul creșterii performanțelor lor școlare?	

Proiect derulat de:

		- Sunt susținuți copiii aflați în instituțiile de ocrotire publică în scopul continuării studiilor lor? - În susținerea copiilor aflați în instituțiile de ocrotire publică, sunt încurajate legăturile dintre școală și aparținători? - Țin seama politicile de susținere a comportamentului de situația elevilor care se simt izolați? - Sprijină școala formarea masculinității băieților și reducerea nemulțumirilor lor față de cum sunt ei văzuți de școală și comunitate? - Sprijină școala formarea feminității femeilor și reducerea nemulțumirilor lor față de cum sunt ele văzute de școală și comunitate?	
	B.2.7. Presiunile pentru excludere din motive disciplinare sunt scăzute	- Este văzută excluderea disciplinară ca o măsură care poate întrerupe procesul de susținere a educației elevului? - Au loc întâlniri cu personalul, elevii, părinții/aparținătorii și alții, prin care să se urmărească rezolvarea în mod flexibil a problemelor, înainte ca acestea să evolueze până să fie nevoie de excludere? - Sunt recunoscute legăturile dintre lipsa de apreciere a elevilor, nemulțumirile acestora, indisciplina și excludere? - Evită școala să creeze nemulțumiri în grupurile de elevi care au probleme de adaptare? - Se preocupă școala de sentimentele de nemulțumire atunci când ele apar în grupurile minoritare/etnice sau sociale? - Încearcă școala să reducă nivelul de conflict dintre grupurile etnice sau dintre clasele sociale? - Sunt răspunsurile la comportamentul elevilor legate mai mult de educația și reabilitarea lor, decât de pedepsirea lor? - Sunt elevii și alte persoane care au adus ofense comunității școlare tratați cu iertare/înțelegere? - Există planuri clare și pozitive pentru reintroducerea elevilor excluși din motive disciplinare?	

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

		- Există o politică de minimalizare a tuturor formelor de excludere disciplinară, fie ele temporare sau permanente, formale sau informale? - Este obiectivul reducerii la maximum a pedepsei prin excludere temporară, permanentă, formală și informală împărtășit de întregul personal? - Există dovezi clare privind motivele care conduc la decizii de excludere formală sau informală a elevilor? - Există rapoarte periodice înaintate conducerii, privind excluderile disciplinare? - Există o tendință de reducere a numărului excluderilor disciplinare formale și informale?	
	B.2.8. Barierele în învățare sunt reduse	- Sunt explorate toate barierele în calea participării copiilor și ale familiilor lor la culturile, politicile și practicile școlii? - Evită școala să folosească absențele nemotivate în scopul excluderii disciplinare? - Sunt absențele nemotivate ale elevilor tratate echitabil, indiferent de gen sau apartenența socio-culturală? - Sunt recunoscute relațiile dintre absenteismul nemotivat, violența de limbaj și lipsa susținerii prietenilor? - Reușește școala să răspundă situațiilor elevelor însărcinate în moduri care nu sunt bazate pe discriminare? - Susține școala activ revenirea și participarea elevilor care au suferit o pierdere grea ori o boală cronică cu absențe pe termen lung? - Există sfaturi clare cu privire la posibilitatea de a vizita o țară de origine, sau o țară străină? - Există îndrumări pentru elevii care au fost plecați pentru o perioadă mai îndelungată, în scopul integrării experiențelor lor în cadrul materialului discutat la lecții?	

Proiect derulat de:

		- Există posibilitatea îmbunătățirii cooperării dintre personal și părinți /aparținători pe parcursul absenței neagreate de școală a unui elev? - Există o strategie de coordonare a absențelor și activităților școlare între școala și alte organizații în cadrul cărora elevii își desfășoară activitatea (de exemplu, când copilul participă la competiții sportive, muzicale sau de alt gen)? - Există un sistem eficient de raportare a absențelor și de descoperire a motivelor acestora? - Există o evidență a absențelor de la diferitele ore? - Absențele de la anumite ore sunt văzute ca un motiv pentru a explora relațiile cu profesorii și cu ceea ce se predă? - Reflectă datele colectate de școală toate absențele nemotivate? - Are absenteismul nemotivat tendință de scădere?	
	B.2.9. Violența verbală este redusă la minimum	- Există în școală o înțelegere comună din partea profesorilor, părinților / /aparținătorilor, pedagogilor și elevilor privind definiția violenței verbale? - Este violența verbală văzută ca parte a tuturor relațiilor bazate pe putere? - Este violența verbală văzută ca ținând de jignirea verbală și emoțională precum și de abuzul fizic? - Este renunțarea la prietenie înțeleasă ca o cauză a violenței verbale? - Este violența verbală văzută în relația dintre angajați/profesori și elevi, între profesori și părinți/aparținători, precum și între elevi? - Sunt comentariile și comportamentele rasiste, sexiste, homofobe sau de discriminare a persoanelor cu dizabilități percepute ca aspecte ale violenței verbale? - Există o politică clară cu privire la violența de limbaj, care stabilește în detaliu ce comportamente sunt acceptabile și inacceptabile în școală? - Poate fi limbajul oficial al școlii înțeles de către personal, pedagogi, elevi și părinți/aparținători?	

Proiect derulat de:

		- Există persoane disponibile să ofere suport în cazul violențelor verbale dintre fete și a băieți? - Știu elevii la cine să apeleze atunci când sunt victime ale violenței verbale? - Există persoane în interiorul sau în afara școlii la care poate apela personalul în situațiile de violență verbală? - Sunt elevii implicați în proiectarea unor strategii de reducere și de prevenire a violenței verbale? - Se păstrează evidențe clare ale incidentelor bazate pe violența verbală? - Este violența verbală în scădere?	
Dimensiunea C Desfășurarea unor practici incluzive			
C.1 Dirijarea învățării	C.1.1. Predarea este planificată ținând cont de procesul de învățare al tuturor elevilor	- Este predarea planificată astfel încât să susțină învățarea și nu doar să prezinte curriculum-ul? - Reflectă materialele din curriculum proveniența socio-culturală, experiența și interesele tuturor elevilor? - Încep lecțiile de la o experiență comună, care poate fi dezvoltată într-o varietate de moduri? - Reflectă lecțiile o gamă largă de interese, atât pentru băieți, cât și pentru fete? - Facilitează lecțiile învățarea tuturor categoriilor de elevi? - Încurajează lecțiile formarea unei perspective asupra învățării ca proces continuu și nu ca unul alcătuit din sarcini independente? - Pot fi diferitele subiecte învățate în modalități organizate diferit, de exemplu prin curs intensiv de literatură sau de limbi străine? - Există interpreți pentru elevii ce au deficiențe de auz sau pentru cei pentru care limba română nu este limbă maternă? - Încearcă planificarea să reducă barierele în învățare și participare pentru toți elevii?	

Proiect derulat de:

		- Examinează profesorii posibilitățile de reducere a nevoii de sprijin individual pentru elevi? - Oferă lecțiile oportunități pentru activități de grup sau în perechi, precum și pentru muncă individuală sau cu întreaga clasă? - Sunt inițiate activități variate, precum prezentări orale și discuții, ascultare și citire, scriere, desenare, rezolvare de probleme, folosirea bibliotecii, a materialelor audio/video, activități practice și pe calculator? - Pot elevii participa la orele de educație fizică și de știință, îmbrăcați fiind în haine care corespund convingerilor lor religioase? - Este curriculum-ul adaptat pentru elevii implicați în activități competiționale sportive, artistice etc.? - Sunt lecțiile adaptate, dacă e necesar, astfel încât elevii cu dizabilități fizice sau senzoriale să își poată forma deprinderi și cunoștințe prin intermediul educației fizice, al orelor de tehnologie sau de atelier? - Recunoaște personalul nevoia alocării de timp suplimentar elevilor cu dizabilități, pentru folosirea echipamentului tehnic?	
	C.1.2. Lecțiile încurajează participarea tuturor elevilor	- Își asumă diriginții și profesorii responsabilitatea procesului de învățare a tuturor elevilor? - Există vreo încercare de a înțelege predarea și nevoia de sprijin din punctul de vedere al elevilor? - Se bazează lecțiile pe diferențele în cunoștințele și experiențele elevilor? - Se acordă atenție la lecții aspectelor emoționale, pe lângă cele intelectuale ale învățării? - Reușesc lecțiile să transmită un sentiment de entuziasm în învățare? - Este limba scrisă și vorbită folosită în clase accesibilă tuturor elevilor? - Este vocabularul tehnic de bază explicat și aplicat la lecții?	

Proiect derulat de:

		- Pot elevii să își păstreze munca în modalități variate: folosind desene, fotografii și înregistrări, precum și forme scrise? - Iau lecțiile în considerare limbajul și știința elevilor dobândită în afara școlii? - Încurajează lecțiile discuțiile dintre profesori și elevi, precum și pe cele între elevii înșiși? - Încurajează lecțiile dezvoltarea la elevi a unui limbaj care să faciliteze analiza și discutarea procesului de învățare? - Există oportunități pentru elevii pentru care limba română nu este limbă maternă să scrie și să vorbească în propria lor limbă? - Sunt elevii pentru care limba română nu este limbă maternă încurajați să își dezvolte și să folosească deprinderile de traducere din limba maternă în română? - Este invitarea unor adulți din comunitate folosită pentru a îmbogăți modul în care curricula și abordările de predare să servească învățarea și participarea tuturor elevilor? - Recunoaște personalul efortul fizic necesar rezolvării sarcinilor de către elevii cu dizabilități sau boli cronice și oboseala care poate rezulta? - Recunoaște personalul efortul mental implicat în citirea de pe buze, respectiv în folosirea aparatelor de vedere?	
	C.1.3. Lecțiile stimulează înțelegerea și acceptarea diferențelor	- Sunt elevii încurajați să exploreze și alte perspective decât cele proprii? - Sunt elevii încurajați să se implice în dialog cu persoane aparținând unor etnii diferite și având atitudini diferite? - Există oportunități pentru elevi de a învăța cu persoane care diferă de ei în ceea ce privește apartenența socio-culturală, etnia, deficiența și genul? - În timpul discuțiilor din clasă, demonstrează personalul că respectă și prețuiește opiniile diferite de ale majorității? - Sunt toate limbile materne considerate în egală măsură de valoroase?	

Proiect derulat de:

		- Duc activitățile de învățare la dezvoltarea unei mai bune înțelegeri a diferențelor de apartenență socio-culturală, etnică, de gen, dizabilitate, orientare sexuală și religie? - Li se vorbește elevilor despre varietatea influențelor culturale asupra educației școlare? - Au elevii oportunitatea de a comunica cu tineri și copii din zone diverse ca dezvoltare economică – mai sărace și mai bogate din țară și din străinătate? - Oferă curriculum-ul o înțelegere istorică a oprimării anumitor grupuri etnice? - Sunt elevii învățați să problematizeze stereotipurile culturale, de gen și etnice din programă și cele întâlnite în discuțiile de la clasă?	
	C.1.4. Elevii sunt implicați activ în propriul lor proces de învățare	- Sunt elevii încurajați să preia responsabilitatea propriei învățări? - Explică profesorii scopul unei lecții sau al unui grup de lecții? - Ajută organizarea sălii de clasă, expozițiile și alte resurse învățarea independentă? - Ajută sprijinul dat elevilor să persevereze în învățare, făcând legătura cu ceea ce elevii cunosc deja? - Sunt planurile curriculare împărtășite elevilor, în așa fel încât ei să poată alege un ritm de studiu mai rapid sau unul mai profund? - Sunt elevii învățați cum să cerceteze și cum să scrie despre un subiect? - Sunt elevii capabili să folosească independent biblioteca și alte resurse de tehnologie informațională? - Sunt elevii învățați cum să ia notițe din prelegeri și cărți și cum să-și organizeze munca? - Este evitată sarcina copiatului mecanic? - Sunt elevii învățați cum să își prezinte munca oral, în scris sau în alte forme, individuale sau de grup? - Sunt elevii încurajați să rezume ce au învățat, verbal și în scris? - Sunt elevii învățați cum să revizuiască materia pentru teste și examinări?	

Proiect derulat de:

		- Sunt elevii consultați cu privire la sprijinul de care au nevoie? - Sunt elevii consultați cu privire la calitatea lecțiilor? - Sunt elevii implicați în găsirea modurilor de a-și depăși propriile dificultăți de învățare, precum și pe cele ale colegilor lor? - Li se oferă elevilor posibilitatea de a alege între diferite activități? - Sunt cunoștințele și deprinderile dobândite independent de elevi puse în valoare în timpul orelor?	
	C.1.5. Elevii învață prin cooperare	- Văd elevii oferirea și primirea de ajutor, ca parte obișnuită a activității de la clasă? - Există reguli stabilite pentru elevi în ceea ce privește intervențiile lor verbale, ascultarea și solicitarea de clarificări unul de la celalalt și de la cadrul didactic? - Își împărtășesc elevii voluntar cunoștințele și deprinderile? - Refuză elevii în mod politicos ajutorul atunci când nu au nevoie de el? - Permit activitățile de grup elevilor să-și împartă sarcinile și să sintetizeze ceea ce au învățat? - Învață elevii cum să realizeze un raport comun, pe baza diferitelor contribuții ale membrilor grupului? - Când cineva din clasă are necazuri, îl ajută ceilalți să se calmeze, fără să îl întăre? - Recunosc elevii că fiecare dintre ei trebuie să aibă partea sa de succes? - Își împart elevii responsabilitatea de a ajuta pe unii dintre colegii lor să își depășească dificultățile întâmpinate la lecții? - Sunt elevii implicați în evaluarea învățării colegilor lor? - Sunt elevii implicați în a se ajuta unul pe altul în stabilirea propriilor lor scopuri educaționale?	

Proiect derulat de:

	C.1.6. Evaluarea contribuie la creșterea performanțelor elevilor	- Sunt toți profesorii implicați în evaluarea învățării? - Preiau profesorii responsabilitatea progresului tuturor elevilor din clasă? - Sunt elevii implicați în evaluarea și comentarea propriei învățări? - Sunt părinții/apartinătorii implicați în procesul de evaluare? - Reflectă fișele de performanță toate deprinderile, cunoștințele și experiența elevilor, precum și limbile lor materne, alte sisteme de comunicare (gestual, Braille), interesele, hobby-urile și eventuala lor experiență de muncă? - Sunt judecățile de valoare cu privire la elevi făcute într-un mod respectuos? - Se bazează evaluările pe o observație detaliată? - Este evaluarea direcționată înspre ceea ce e important în învățare? - Sunt evaluările (inclusiv cele naționale) folosite întotdeauna în mod formativ, pentru a stimula progresele elevilor în învățare? - Au evaluările o contribuție la modificarea planurilor și a practicilor de predare? - Există varietate moduri de evaluare a învățării, în funcție de diferențele de personalitate ale elevilor, de interesele și deprinderile lor? - Există posibilități de evaluare a învățării în grup? - Înțeleg elevii de ce și cum sunt evaluați? - Sunt elevii informați onest asupra consecințelor evaluării, de exemplu, atunci când intrarea la examinări se face pe diferite nivele? - Se referă feedback-ul dat elevilor la ceea ce au învățat, dar și la ce ar putea să facă în continuare? - Există o monitorizare a performanțelor diferitelor grupuri de elevi (băieți/fete/minorități etnice/elevi cu dizabilități), astfel încât orice dificultate să poată fi detectată și abordată?	
--	---	---	--

Proiect derulat de:

	C.1.7. Disciplina în clasă se bazează pe respect reciproc	- Încurajează modul de abordare a disciplinei auto-disciplina? - Se susțin profesorii între ei, dovedind fermitate, totodată evitând nervozitatea? - Își împărtășesc profesorii preocupările privind disciplina din clasă și pentru ași depăși nemulțumirile? - Sunt regulile din clasă explicite și consecvente? - Sunt elevii implicați în a ajuta la rezolvarea problemelor din clasă? - Sunt elevii implicați în formularea regulilor clasei? - Sunt elevii consultați în legătură cu îmbunătățirea atmosferei din clasă? - Sunt elevii consultați în legătură cu îmbunătățirea atenției în procesul de învățare? - Simt elevii că sunt tratați corect, indiferent de gen și de etnie? - Dacă este mai mult decât un adult în sală, își împart aceștia responsabilitatea pentru desfășurarea lecției? - Există proceduri clare, înțelese deopotrivă de către elevi și profesori, pentru a răspunde la problemele comportamentale extreme? - Este recunoscut de către toți profesorii și elevii că nu este corect ca băieții să beneficieze de o mai mare atenție din partea profesorilor, decât fetele?	
	C.1.8. Profesorii planifică, predau și evaluează în parteneriat	- Profesorii planifică în comun schemele de muncă pentru lecții și teme de casă? - Sunt activitățile de predare planificate în așa fel încât să se beneficieze pe deplin de toți adulții prezenți în clasă? - Se implică profesorii în activități comune de predare? - Este predarea în parteneriat folosită ca o oportunitate de a reflecta împreună la procesul de învățare al elevilor? - Sunt profesorii dispuși să primească comentarii din partea colegilor cu privire la, de exemplu, accesibilitatea limbajului lor de predare și la participarea elevilor la activități?	

Proiect derulat de:

		- Își modifică profesorii modul de predare ca răspuns la comentariile primite de la colegi? - Își împart diriginții și profesorii de sprijin munca cu elevii, cu grupurile lor și cu întreaga clasă? - Oferă profesorii și alte persoane din școală care muncesc împreună un model de colaborare pentru elevi? - Se implică profesorii împreună cu alte persoane în rezolvarea comună a unei probleme, atunci când progresul unui elev sau al unui grup este problematic? - Împarte personalul responsabilitatea asigurării participării tuturor elevilor la procesul învățării?	
	C.1.9. Profesorii de sprijin susțin învățarea și participarea tuturor elevilor	- Se implică profesorii de sprijin în planificarea și revizuirea programei școlare? - Sunt profesorii de sprijin atașați succesului unor anumiți elevi? - Sunt profesorii de sprijin preocupați să crească participarea tuturor elevilor? - Au profesorii de sprijin scopul de a-i face pe elevi independenți de ajutorul lor? - Încurajează profesorii de sprijin întrajutorarea elevilor care au dificultăți de învățare? - Sunt profesorii de sprijin atenți să evite intervențiile în relațiile dintre elevi? - Au profesorii de sprijin o fișă a postului care să reflecte limitele îndatoririlor lor de serviciu? - Sunt toți profesorii familiari cu limitele îndatoririlor de serviciu ale profesorilor de sprijin? - Este spațiul clasei astfel organizat încât profesorii de sprijin să poată lucra atât cu grupe de elevi cât și cu indivizii? - Sunt profesorii de sprijin plătiți pentru toate sarcinile pe care le fac, cum ar fi prezența la întâlniri, pregătirea materialelor didactice și a celor pentru training-uri? - Există un interes pentru a afla opiniilor profesorilor de sprijin privind activitățile lor prevăzute în fișa postului lor?	

Proiect derulat de:

		- Se recunoaște faptul că unii elevi cu dizabilități pot avea nevoie de un asistent personal, mai curând decât de un profesor de sprijin? - Sunt elevii cu dizabilități consultați cu privire la sprijinul de care au nevoie și la caracteristicile persoanei care să îl ofere? - Se recunoaște faptul că asistenții personali și profesorii de sprijin trebuie de multe ori să aibă un rol de convingere pentru unii elevi? - Există încercări de a recruta atât bărbați, cât și femei ca asistenți personali?	
	C.1.10. Tema de casă contribuie la succesul procesului învățării tuturor	- Are tema de casă întotdeauna un scop clar de învățare? - Este tema de casă în legătură cu deprinderile și cunoștințele tuturor elevilor? - Există posibilități de înregistrare a temei de casă într-o varietate de moduri? - Extinde tema de casa deprinderile și cunoștințele tuturor elevilor? - Se sprijină profesorii unii pe alții pentru a concepe teme de casă utile? - Li se oferă elevilor posibilitatea să clarifice suficient de bine cerințele din temă, înainte de sfârșitul orei? - Sunt cerințele de la tema de casă modificate, dacă discuțiile scot la iveală că acestea sunt nepotrivite sau fără semnificație pentru unii elevi? - Există posibilitatea ca elevii să își facă temele la școală, în timpul pauzei de masă sau după ore? - Este tema de casă integrată în planificarea curriculară a semestrului/anului? - Încurajează tema de casă elevii să preia responsabilitatea propriei învățări? - Se asigură cei care dau tema de casă că ea poate fi realizată fără ajutor din partea părinților/aparținătorilor? - Există oportunități pentru colaborarea elevilor în realizarea temei?	

Proiect derulat de:

		- Pot elevii să își aleagă tema, astfel încât ea să fie în legătură cu dezvoltarea, cunoștințele și interesele lor? - Pot elevii să folosească temele pentru dezvoltarea unor interese pe o perioadă mai lungă de timp?	
	C.1.11. Toți elevii participă la activitățile organizate în afara clasei	- Pot elevii să găsească în școală activități care să le placă? - Există posibilități de transport pentru a permite elevilor care locuiesc departe sau care au o mobilitate redusă, să participe la evenimentele de după ore? - Sunt elevii încurajați să participe în activități de muzică, teatru și sport? - Pot băieții și fetele să participe în grupe separate de gen, dacă există activități dominate de unul dintre genuri, precum clubul de informatică, cel de șah sau corul? - Există oportunități pentru organizarea unor activități speciale de grup numai pentru fete, sau numai pentru băieți, pentru eventualitatea în care activitățile mixte sunt interzise din motive religioase sau altele? - Sunt copiii și tinerii încurajați să nu monopolizeze spațiul de joacă, numai pentru fotbal, de exemplu? - Sunt elevii învățați un repertoriu variat de jocuri, care să includă copii cu diverse deprinderi? - Reflectă elevii aleși să-și reprezinte clasele, diversitatea elevilor din școală? - Sunt elevii aleși să reprezinte școala, reprezentativi pentru întreaga diversitate a elevilor din școală? - Sunt excursiile, inclusiv vizitele în străinătate accesibile tuturor elevilor din școală, indiferent de capacitatea și dizabilitatea lor?	

Proiect derulat de:

		- Au toți elevii posibilitatea de a lua parte la activitățile din afara școlii? - Au toți elevii posibilitatea de a lua parte la activități care susțin comunitățile locale, în beneficiul acestora? - Încurajează jocurile și orele de educație fizică preocuparea pentru sport și condiția fizică a tuturor? - Se practică în școală zile ale sportului, cu activități în care poate participa oricine, indiferent de nivelul capacităților sau de dizabilitate?	
C.2 Mobilizarea resurselor	C.2.1. Diferențele dintre elevi sunt folosite ca resurse pentru predare și învățare	- Sunt studenții încurajați să-și mobilizeze toate cunoștințele și experiențele, de exemplu despre diferite țări, regiuni, zone ale unor orașe sau despre istoria familiei? - Este capacitatea elevilor de a oferi suport emoțional recunoscută și utilizată cu sensibilitate? - Există situații în care elevii cu mai multe cunoștințe și deprinderi într-un domeniu, îi îndrumă pe cei care știu mai puțin? - Există posibilități pentru elevi de vârste diferite să se susțină unii pe alții? - Sunt unii dintre elevi selectați în calitate de îndrumători pentru alți elevi? - Este fiecare elev, independent de performanțe sau dizabilități, văzut ca persoană capabilă să aducă o contribuție importantă în procesul de învățare? - Este varietatea limbilor vorbite de elevi folosită ca parte integrantă a programei și ca o resursă lingvistică pentru orele de limbă? - Sunt elevii care au depășit o anumită problemă încurajați să-și transmită din experiențele lor celorlalți colegi, aflați în situații asemănătoare? - În rezolvarea de probleme sau proiecte, sunt solicitați să participe elevi cu dizabilități; sunt aceștia încurajați să depășească barierele în învățare și participare?	
	C.2.2. Experiența de viață a personalului este pusă în valoare la maxim	- Se cunosc și recunosc toate deprinderile și cunoștințele pe care le are personalul, nu doar cele înscrise în fișa postului? - Este personalul încurajat să-și folosească propriile experiențe și cunoștințe ca resurse pentru a stimula educația în școală? - Este personalul încurajat să acumuleze noi cunoștințe și deprinderi? - Este varietatea limbilor vorbite de personal folosită ca resursă pentru elevi? - Își oferă membrii școlii cu anumite experiențe ajutorul celorlalți?	

Proiect derulat de:

		- Sunt diferențele de cultură și de background ale personalului o sursă de inspirație pentru dezvoltarea curriculară și a predării? - Există oportunități formale și informale pentru ca personalul să discute anumite preocupări referitoare la elevi, recurgând unul la experiența celui alt? - Elaborează membrii personalului perspective alternative privind elevii cu anumite probleme de adaptare? - Învăță personalul din practicile instructive și din experiența altor școli? - Sunt cadrele didactice din școlile speciale invitate să-și împărtășească din experiența lor cadrelor didactice din învățământul de masă?
	C.2.3. Personalul antrenează diverse resurse pentru a susține învățarea și participarea elevilor	- Își pun cadrele didactice resursele în comun pentru a sprijini procesul educațional? - Cunosce cadrele didactice resursele care le sunt disponibile în susținerea lecțiilor și a altor activități întreprinse? - Poate biblioteca școlii sau alte biblioteci la care ajung copiii să sprijine activitățile lor de învățare independentă? - Este biblioteca astfel organizată încât să constituie o resursă inclusiv pentru copiii cu dizabilități? - Există o varietate de cărți de ficțiune și non-ficțiune, de literatură și știință pentru elevii care vorbesc alte limbi decât majoritatea? - Există materiale specifice programei analitice (din curriculum) adaptate pentru elevii cu dizabilități (de exemplu, tipărituri care au caractere mari, în Braille sau casete audio)? - Există o bibliotecă video bine organizată? - Sunt computerele integrate în predare? - Există un sistem de a face curricula educațională mai atractivă prin includerea unor programe educaționale TV, filme și CD-uri educaționale etc.? - Sunt e-mail-ul și internetul folosite eficient de către personal pentru a facilita învățarea și predarea și a ține legătura cu elevii? - Toți elevii au oportunitatea de a comunica la distanță pe hârtie, folosind telefonul sau e-mail-ul? - Este internetul folosit eficient de către elevi pentru a se pregăti în școală și acasă? - Există casete audio pentru sprijinirea învățării orale, care să explice conținutul programei școlare? - Sunt noile oportunități tehnice exploatate atunci când ele devin disponibile: de exemplu, programele de recunoaștere a vocii, ca suport pentru elevii cu dificultăți mari la scris?

Proiect derulat de:

		- Sunt fișele de lucru utilizate cu precauție, numai atunci când toți elevii le-au înțeles bine conținutul, pentru ca ele să lărgescă orizontul de învățare?		
	C.2.4. Resursele comunității sunt cunoscute și se recurge la ele	Există o evidență la zi a resurselor locale care pot susține procesul de predare-învățare? Acele resurse pot include: <table><tr><td> • muzee • galerii de artă • centre religioase locale • reprezentanți ai grupurilor și ai etnienicelor • asociațiilor din comunitate • parohii, consilii orășenești și județene • întreprinderi locale • spitale • cămine de vârstnici • serviciul de poliție • serviciul de pompieri • asociații de voluntari • centre și facilități sportive • parcuri </td><td> • regiile de apă și canalizare • politicieni • lideri ai minorităților • sindicate • biroul de informare pentru cetățeni • biblioteci • ferme din orașe și sate • autorități sătești • autoritățile de conservare a patrimoniului • gări, aeroporturi, autorități de transport • centre de studiu • colegii, universități. </td></tr></table> - Contribuie comunitățile locale la realizarea programei școlare? - Sunt părinții/apartinătorii și alți membri ai comunității folosiți ca resursă? - Sunt implicați adulți cu dizabilități în procesul de educație? - Se recurge la oamenii care muncesc în zonă ca să funcționeze ca mentori pentru ai susține pe elevii care au dificultăți? - Există resursele disponibile în locuințele familiilor, precum materiale de referință, menite să ofere suficiente informații elevilor pentru a face față cerințelor educative?	• muzee • galerii de artă • centre religioase locale • reprezentanți ai grupurilor și ai etnienicelor • asociațiilor din comunitate • parohii, consilii orășenești și județene • întreprinderi locale • spitale • cămine de vârstnici • serviciul de poliție • serviciul de pompieri • asociații de voluntari • centre și facilități sportive • parcuri	• regiile de apă și canalizare • politicieni • lideri ai minorităților • sindicate • biroul de informare pentru cetățeni • biblioteci • ferme din orașe și sate • autorități sătești • autoritățile de conservare a patrimoniului • gări, aeroporturi, autorități de transport • centre de studiu • colegii, universități.
• muzee • galerii de artă • centre religioase locale • reprezentanți ai grupurilor și ai etnienicelor • asociațiilor din comunitate • parohii, consilii orășenești și județene • întreprinderi locale • spitale • cămine de vârstnici • serviciul de poliție • serviciul de pompieri • asociații de voluntari • centre și facilități sportive • parcuri	• regiile de apă și canalizare • politicieni • lideri ai minorităților • sindicate • biroul de informare pentru cetățeni • biblioteci • ferme din orașe și sate • autorități sătești • autoritățile de conservare a patrimoniului • gări, aeroporturi, autorități de transport • centre de studiu • colegii, universități.			

Proiect derulat de:

	C.2.5. Resursele școlii sunt distribuite corect, astfel încât să susțină incluziunea	- Există un mod de distribuire deschis și echitabil al resurselor din școală? Este clar modul de alocare a resurselor destinate susținerii elevilor cu vârste și performanțe diferite? - Sunt resurse destinate să încurajeze învățarea independentă? - Este personalul școlii la curent cu resursele alocate școlii pentru a veni în sprijinul elevilor catalogați ca având „nevoi educaționale speciale”? - Sunt resursele destinate „nevoilor educaționale speciale”, utilizate pentru a răspunde întregii game a diversității nevoilor din școală? - Sunt resursele astfel alocate încât să prevină barierele din calea procesului de învățare/participare și să reducă catalogarea elevilor? - Revizuieste personalul periodic modul de alocare a resurselor, astfel încât ele să fie folosite în mod flexibil, pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale elevilor?

Proiect derulat de:

Fișa resursă 7: Model de planificare a evaluării școlii incluzive

Subdimensiune	Indicatorii	Întrebări	Participanții la procesul de evaluare	Perioada	Persoana responsabilă	Comentarii
Dimensiune:						

Proiect derulat de:

Sesiunea 7 – Prevenirea violenței în școală

Obiective:

- să consolideze cunoștințele cu privire la prevenirea violenței în școală;
- să înțeleagă rolul fiecărui actor în prevenirea violenței în școală;
- să identifice activități de prevenirea a violenței în școală.

Durata: 3 h

Materiale necesare: videoproiector, slide-uri Powerpoint, flipchart, markere, ghem de ață, foarfece, baloane, laptop, acces la internet

Descrierea modului:

- I. Protecția copilului
- II. Tipuri de activități menite să scadă violența în școală
- III. Plan de prevenire a violenței în școală
- IV. Provocarea schimbării

Proiect derulat de:

Partea I (1 oră 30 min.)

I. Protecția copilului

Activitatea 1: „Protecția copilului”

Instrucțiune:

1. Inițial formați 4 echipe, fiecare din ele va primi instrucțiune per echipă. Notă: fiecare echipă va primi instrucțiuni diferite și nu trebuie să cunoască ce au celelalte echipe.

2. Oferiți regulile exercițiului pentru fiecare echipă:

Echipa 1: Fiecare va umfla un balon și îl va lega de picior (sub genunchi). Și să nu vorbească cu nimeni.

Echipa 2: Când veți zice „Start!”, participanții fără să folosească obiecte ascuțite, trebuie să spargă baloanele. Și să nu vorbească cu nimeni.

Echipa 3: Când veți zice „Start”, participanții trebuie să protejeze baloanele, să nu fie sparte. Și să nu vorbească cu nimeni.

Echipa 4: Când veți zice „Start”, participanții trebuie să observe tot ce se întâmplă. Și să nu vorbească cu nimeni.

3. Când toate echipele sunt pregătite, se dă „Start” și fiecare echipă realizează instrucțiunea primită.

Sfaturi pentru facilitatori:

Pe parcursul exercițiului e nevoie să observați: reacțiile participanților, ce se întâmplă în sală.

Debrifarea activității:

- Cum vă simțiți? Ce ați simțit pe parcursul exercițiului?
- Ce s-a întâmplat?
- Ce ați observat?
- Ce gânduri aveți?
- Ce e nevoie de realizat pentru a proteja baloanele?

Proiect derulat de:

- Cine trebuie să se implice? Cum? Când? Unde? De ce este nevoie de implicarea fiecăruia?
- Cu ce se asociază acest exercițiu?
- Cum pot fi împuterniciți copiii/adulții pentru a preveni situații de violență în școală?

Sugestii pentru facilitatori:

- reflecții din perspectiva rolurilor care le-au jucat: încurajați fiecare participant să relateze ce a simțit/observat/gânduri din poziția rolului care l-a avut (supus violenței, ce manifestă violență, apărător sau martor). Ceea ce vor menționa participanții, este și ceea ce simt și copii în situații de violență.
- dacă este timp suficient și participanții doresc le propuneți să aplice strategia pentru „protecția baloanelor” în practică – se repetă exercițiul cu aceleași instrucțiuni, dar aplicând strategia discutată. La final, se analizează iarăși experiența lor: cum a fost? cum s-au simțit? au reușit să protejeze toate baloanele? a durat mai mult simularea? cum cred ce au reușit / ce n-au reușit? ce ar îmbunătăți? etc.

Activitatea 2. Discuție – prevenirea violenței în școală

Instrucțiune:

1. Inițiați discuții cu participanții cu privire la conceptul de prevenire / prevenirea violenței în școală.

Sugestii pentru facilitatori:

Ghidați discuțiile, ținând cont de următoarele aspecte: ce înseamnă pentru ei noțiunea de prevenire, dar prevenirea violenței în școală; cum cred de ce este nevoie să fie realizată prevenirea în școală; cum trebuie de realizat prevenirea (când? unde? cum? cine? care este rolul fiecăruia? etc.; când prevenirea în școală are succes / mai puțin succes; care sunt condițiile pentru a preveni violența în școală.

2. Prezentați informația cu privire conceptul de prevenire; condiții pentru a preveni violența în școală; rolul fiecărui actor; etc. (fișa resursă 1).

II. Tipuri de activități menite să scadă violența în școală

Activitatea 3. Tipuri de activități pentru prevenire violenței în școală

Instrucțiune:

1. Prezentați avantajele activităților psihosociale (copii / părinți / copii-părinți), structura, principii de realizare (*fișa resursă 2*).

Sugestii pentru facilitatori:

- după prezentarea informației despre activitățile psihosociale, împreună cu participanții analizați o activitate realizată anterior;
- în caz dacă este timp suficient, simulați o activitate cu copii sau copii – părinți și apoi realizați analiza activității.

2. Inițiați discuții despre campanii: ce este o campanie? din experiența lor când o campanie are un impact? pentru a preveni violența în școală cum poate fi organizată campania (ce fel de activități? perioada? persoane implicate? etc.)

Proiect derulat de:

Partea II (1 oră 30 min.)

III. Plan de prevenire a violenței în școală

Activitatea 3. Plan – prevenirea violenței în școală

Instrucțiune:

1. Formați 4 echipe și le oferiți foaie flipchart, markere. Timp de 30 minute fiecare echipă va identifica activități pentru prevenirea violenței per nivel:

- echipa 1: nivel de școală
- echipa 2: nivel de clasă
- echipa 3: nivel individual
- echipa 4: nivel de comunitate

Sugestie pentru facilitatori:

- încurajați participanții să se gândească la activități cât mai diverse / creative / realiste ce vor avea un impact mai mare;
- oferiți un model de plan (*fișa resursă 3*) sau decideți împreună cu participanții care ar fi modelul ținând cont de experiența lor;
- dacă este acces la internet, laptop încurajați participanții să completeze planul direct în word.

2. Fiecare echipă prezintă rezultatele lucrului în echipe și sunt analizate, după fiecare prezentare participanții sunt încurajați să ofere un feedback echipei. Și la final, împreună cu participanții creați un tablou integru cum poate funcționa o școală dacă vor fi realizate activitățile propuse și care ar fi responsabilitățile administrației școlii / cadrelor didactice.

Proiect derulat de:

IV. Provocarea schimbării

Activitatea 4: „Provocarea schimbării”¹

Instrucțiune:

1. Evidențiați importanța schimbării pornind de la fiecare în parte, de la un pas, la nivel personal, cu care, încet-încet, se pot schimba abordările nu doar în familie, dar și în societate.
2. Rugați participanții să formeze un cerc și invitați participanții să se gândească ce ar putea face începând de azi, de mâine, sau de săptămâna viitoare, cu privire la prevenirea violenței în școală.
3. Transmiteți ghemul unui participant, care va trece firul peste încheietura mâinii, făcând astfel o „brățară” din acesta, și va împărtăși grupului ce idee are, de optimizare a prevenirii violenței în școală (nivel de școală, clasă, individual, comunitate). Apoi va transmite ghemul altui participant care va face la fel.
4. Astfel se va crea o pânză, metaforă care semnifică importanța fiecărui pas, oricât de mic și nesemnificativ nu ar părea, dar dacă sunt mulți asemenea pași, și mulți oameni care fac asemenea pași, schimbarea în domeniu este posibilă, cu certitudine.
5. După ce toți participanții și-au expus planul de acțiuni, treceți pe la fiecare participant și tăiați firul de la mâna fiecăruia, va face un nod la brățara astfel formată, pentru a servi drept reper, amintind participanților să realizeze cât de curând ceea ce și-au propus.

Temă pentru acasă:

Fiecare instituție va elabora un plan-draft de acțiuni pentru prevenirea violenței în școală (perioada – un an de studiu).

Proiect derulat de:

Fișa resursă 1: Prevenirea violenței în școală

Prevenirea violenței implică efortul comun al tuturor actorilor implicați: copii, părinți, cadre didactice, autoritate tutelară – toată comunitate și implică un ansamblu de politici, măsuri și tehnici care vizează reducerea violenței. Prevenirea este considerată eficientă atunci când îl împuternicește pe copil și totodată îi oferă un mediu sigur, protectiv pentru dezvoltare. Cu toate acestea, nu există remedii universale pentru a preveni toate riscurile la care poate fi supus copilul, dar cel puțin programele de prevenție pot fi eficiente atunci când:

- sunt stabilite reguli clare în cadrul unei instituții, ceea ce creează siguranță atât pentru copii/părinți, cât și specialiști. Regulamentele bine definite oferă un indicator pentru stabilitate, îndeosebi când este nevoie de suport și protecție. Regulile sunt eficiente atunci când domeniile de responsabilitate sunt clar definite; există spații pentru discuții; este asigurată transparența atât în cadrul instituției, cât și în afara ei; contribuie la formarea abilităților sociale; monitorizare internă / externă.
- sunt orientate în primul rând pentru adulți, atât părinți, cât și specialiști, astfel va fi creat spațiu pentru a înțelege mai bine și a clarifica lucruri legate de creșterea și educarea copiilor. Numai adulți bine informați și motivați vor putea ajuta copiii care sunt în situații stresante.
- sunt realizate pentru o perioadă îndelungată. Activitățile de prevenție realizate sporadic și lipsite de consecvență sunt inefficiente. Copiii au nevoie de timp, spațiu și posibilități de a se înțelege, de a învăța cum să se controleze, cum să-și rezolve problemele etc.
- sunt desfășurate pe mai multe niveluri, copiii, părinții și specialiștii fiind abordați direct la nivel de întreagă instituție/comunitate. Este necesar de luat în considerare toate resursele existente la toate nivelurile: personal, instituție, comunitate.
- nu încep direct cu probleme, bazându-se pe critică și blamarea comportamentului, ci invers, este necesar a pune accentul pe aspectele pozitive ale vieții prosociale și avantajele acesteia.
- sunt instituții bine pregătite, având un concept de prevenție clar și care răspunde nevoilor copiilor.
- sunt desfășurate activități atât pentru copiii care inițiază violența, cât și pentru copii care sunt supuși violenței, publicul larg.

Cercetările și experiența sugerează că eforturile comprehensive care implică profesori și alți angajați ai școlii, elevi, părinți și membri ai comunității sunt mai eficiente decât abordările bazate pe activități doar în sălile de clasă. Un program comprehensiv include următoarele elemente de bază:

Proiect derulat de:

Intervenții la nivel de școală

- desfășurarea unei evaluări în cadrul școlii pentru a determina natura și amploarea violenței.
- crearea unui grup / comitet de coordonare pentru prevenirea violenței în școală (profesori, personal de conducere, psiholog școlar și alți angajați ai școlii) care este implicat în planificarea și monitorizarea activităților implementate în școală și care va analiza constatările evaluării, pentru a discuta despre violență și a planifica activitățile de prevenire în școală (ex.: elaborarea programului de prevenire a violenței în școală, plan de acțiuni etc.).
- organizarea unui eveniment de lansare a Programului de prevenire a violenței în școală.
- supravegherea sporită a zonelor care sunt „puncte fierbinți” (locurile în care există mulți copii și puțină supraveghere din partea adulților, în timpul sau după ore, terenuri de joacă, transport public, cartier sau pe Internet) pentru violență în școală.
- elaborarea de reguli clare la nivel de școală și consecințele pentru acțiunile de violență.
- dezvoltarea activităților de consolidare a comportamentului prosocial.
- implicarea părinților în activitățile școlare (ex., organizarea de ședințe a asociației părintește la care să fie abordat fenomenul violenței, ziua ușilor deschise în instituție, programe speciale de prevenire a violenței, încurajarea participării părinților la activități de planificare și evenimentele școlare etc.).

Activități în clasă

- organizarea în mod regulat a orelor, în timpul cărora elevii și profesorii se angajează în activități, discuții, jocuri de rol și activități artistice, legate de prevenirea și contracararea violenței și a altor forme de violență în rândul elevilor².

Intervenții individuale

- intervenția imediată a personalului școlii în toate cazurile de violență.
- implicarea părinților ai căror copii manifestă comportament violent și a celor supuși violenței, în funcție de situație, atunci când este necesar.
- implicarea psihologilor școlari sau a altor profesioniști, în dependență de caz.

Proiect derulat de:

Activități sociale / implicarea comunității locale

- promovarea Programului de prevenire a violenței și a altor forme de violență în școală în comunitatea locală (ex.: convocarea de întâlniri cu liderii comunității pentru a discuta despre programul școlii și problemele asociate cu violență, încurajând acoperirea mediatică locală a eforturilor școlii, angajarea elevilor în discuții despre programul școlii lor cu liderii comunității etc.).
- implicarea membrilor comunității în activitățile de prevenire a violenței în cadrul școlii (ex.: solicitarea de asistență din partea companiilor locale pentru a sprijini aspecte ale programului, implicarea membrilor comunității în evenimente organizate în școală etc.).
- implicarea membrilor comunității, a elevilor și a personalului școlii în acțiuni de combatere a violenței în cadrul comunității.

O abordare la nivel de școală pornește de la ideea că violența este o problemă socială sistemică și identificarea unei soluții este responsabilitatea colectivă a tuturor celor din școală. Prevenirea sistemică necesită schimbarea culturii întregii școli mai degrabă decât (în plus față de) concentrarea asupra comportamentului persoanelor sau grupurilor implicate în mod direct în situații de violență.

Această abordare necesită o conștientizare sporită a naturii problemei, o monitorizare sporită și răspunsuri sistematice și consecvente la situații de violență. De ex., elevilor li se cere să își creeze propriile reguli cu privire la situații de violență, li se oferă informații despre strategiile de abordare a violenței și oportunitățile de discuții în clasă despre experiențele lor. Profesorii și personalul școlii primesc instruire care include strategii de prevenire a violenței.

Intervențiile la nivel școlar nu dau rezultate atunci când profesorii și administrația școlii sunt reticenți să facă intervenții la scara întregii școli, deoarece fie consideră că nu există suficient timp și spațiu în curriculum, fie că dezvoltarea atitudinilor față de violență este, după opinia lor, responsabilitatea părinților. Cele mai reușite exemple de intervenții de succes la nivel de școală sunt acelea care se bucură de un sprijin larg din partea direcțiilor pentru educație, a profesorilor, administratorilor, părinților și elevilor.

Proiect derulat de:

Rolul actorilor implicați în prevenirea violenței:

Administrația școlii

- va evalua situația violenței în școala prin sondaje efectuate în rândul elevilor și al personalului.
- va supraveghea îndeaproape elevii în zonele în care există violență în școală.
- va desfășura adunări/ședințe la nivel școlar și formare profesională pentru cadrele didactice/personal auxiliar pentru a crește gradul de conștientizare privind violența, angajamentele școlii în prevenirea și contracararea unui astfel de comportament.
- va elabora și va face publice standarde clare de comportament, inclusiv reguli împotriva violenței pentru toți elevii și va aplica în mod consecvent și corect astfel de standarde.
- va încuraja participarea părinților prin activități care să încurajeze implicarea părinților în procesul educațional, activitățile și proiectele școlare.
- va stabili un sistem confidențial de raportare care să permită copiilor să aducă la cunoștință cazurile de victimizare și care să înregistreze situațiile de violență.
- va asigura ca școala să aibă toate politicile impuse de lege și procedurile de plângere și va aduce la cunoștință aceste proceduri părinților și elevilor.
- va primi și va asculta părinții care raportează comportamente de violență și va stabili proceduri prin care astfel de sesizări sunt investigate și soluționate rapid la nivelul școlii, pentru a evita perpetuarea agresiunii.
- va elabora strategii de recompensare a elevilor pentru un comportament pozitiv și incluziv.
- va oferi activități la nivel de școală și clasă, concepute pentru a construi respectul de sine prin evidențierea talentelor, hobby-urilor, intereselor și abilităților speciale ale tuturor elevilor și care favorizează înțelegerea reciprocă și aprecierea diferențelor la ceilalți.

Profesori

- identifică posibilele situații în care pot apărea situații de violență – de cele mai multe ori violența apare în general în locurile în care nivelul de supraveghere este limitat, precum băile, locul de joacă, coridoarele înguste, sălile de clasă de la ultimele etaje ale școlii sau mediul virtual. Sporirea supravegherii acestor medii va limita semnificativ frecvența actelor de agresiune.
- intervin imediat ce observă o situație de violență - intervenția constă atât în oprirea imediată a comportamentului, cât și raportarea acestui eveniment conducerii școlii.

Proiect derulat de:

- organizează ședințe/discuții individuale cu copilul care manifestă un comportament violent și copilul supus violenței în scopul de a afla mai multe despre cele întâmplate. Nu este recomandată organizarea unei întruniri cu ambele părți implicate, deoarece elevul agresat se poate simți stânjenit și intimidat de prezența copilului care a inițiat violența și va fi mai puțin motivat să denunțe evenimentul respectiv.

Toți profesorii și personalul școlii trebuie să anunțe copiii că le pasă și nu vor permite ca cineva să fie agresat. Luând măsuri imediate și identificând direct copilul care a inițiat violența, adulții susțin atât copilul supus violenței, cât și martorii.

- elaborează și prezintă elevilor un regulament al activității elevilor - regulamentul va include rubrici precum drepturile și obligațiile elevilor, regulile școlii, comportamentele așteptate și comportamentele nedorite sau interzise, consecințele acestora (recompensarea comportamentelor pozitive și măsurile pentru cele negative).
- implementează un sistem de raportare a cazurilor de violență - acest sistem presupune antrenarea profesorilor și a elevilor în depistarea semnalelor de apariție a actelor de violență și raportarea sau relatarea acestora către profesori sau directori. Raportarea cazurilor de violență va fi facilitată de factori precum: posibilitatea de a raporta cazurile de violență anonim, utilizarea unor grile de observare a fenomenului în timp sau ușurința cu care se poate prezenta un caz.
- organizează campanii de informare a elevilor cu privire la violență - aceste campanii au ca scop prevenirea comportamentelor negative și promovarea comportamentelor pozitive și se pot derula prin activități precum: organizarea de ore de dirigenție sau consiliere pe tema violenței și a efectelor sale, organizarea de dezbateri pe tema violenței, realizarea unui concurs de eseuri, discutarea unor cazuri de violență, precum și organizarea de sesiuni de brainstorming împreună cu clasa pentru a identifica posibile soluții pentru stoparea violenței. Oferiți elevilor oportunități de a vorbi despre violență și solicitați sprijinul lor în definirea violenței ca și comportament inacceptabil. Implicați elevii în stabilirea regulilor de clasă împotriva agresiunii. Astfel de reguli pot include angajamentul profesorului de a nu „privi în altă parte” atunci când apar situații de agresiune.
- oferă protecție copiilor supuși violenței ori de câte ori este necesar. O astfel de protecție poate include crearea unui sistem de prieteni prin care elevii să aibă un anumit prieten sau un prieten mai în vârstă în care au încredere și cu care împărtășesc informații despre programul clasei și planurile pentru ziua școlii.
- referă atât copii supuși violenței, cât și cei care manifestă un comportament violent la consiliere ori de câte ori este cazul.

Proiect derulat de:

În situații de bullying: evită încercările de a media o situație de agresiune. Diferența de putere dintre cei care sunt supuși bullying-ului și cei care agresează poate determina copilul supus bullying-ului să se simtă victimizat în continuare de acest proces sau să creadă că el este cumva de vină. Înfruntă copiii care manifestă un comportament de bullying în privat. Provocarea unui copil care inițiază bullying-ul în fața colegilor săi poate, de fapt, să-i sporească statutul și să ducă la o agresiune suplimentară.

- ascultă părinții care raportează situații de violență / bullying și analizează circumstanțele raportate, astfel încât să poată fi luate măsuri imediate și adecvate la nivel de școală.

Părinții

- observă semnele care indică implicarea copilului în situație de violență / bullying și discută cu copilul despre experiențele sale școlare și despre persoanele cu care are relații pozitive sau negative. În timpul discuțiilor, îi transmite copilului mesajul că-l sprijină necondiționat și că nu-l va blama pentru cele întâmplate. Evită să transmită mesaje copilului care este supus violenței / bullying-ului că ceva nu este în regulă cu el sau că merită un astfel de tratament.
- stabilește limite cu privire la utilizarea tehnologiei - această strategie presupune atât supravegherea activității copilului în mediul online, cât și educarea acestuia cu privire la utilizarea lui. Astfel, îi pot învăța pe copii cum să: protejeze datele personale (parola de acces la rețelele de socializare), pasivitatea constructivă (a ignora mesajele sau email-urile cu conținut jignitor sau amenințător), utilizarea responsabilă a timpului liber și a tehnologiei multimedia.
- Totodată, monitorizează și limitează accesul la aceste tehnologii cu scopul protejării copilului de informații periculoase prin strategii precum: utilizarea parolei de acces pentru calculator sau telefonul mobil, utilizarea filtrelor de restricționare a accesului la anumite pagini web, stabilirea unei perioade de timp în care copilul nu are voie să utilizeze aceste tehnologii.
- interacționează zilnic cu copilul - comunică liber și deschis, de ex. despre experiențele sale școlare sau extrașcolare.

Proiect derulat de:

- Interesul ar trebui exprimat prin formulări specifice și nu generale (în loc de „Cum a fost azi la școală?” putem întreba „Cum te-ai simțit azi la ore sau la pauză?”, „Ce ai învățat astăzi nou?”). Întrebările trebuie formulate într-o manieră care să comunice copilului deschidere și interes din partea părinților față de preocupările și experiențele sale.
- contactează școala, dacă copilul este implicat într-un conflict fie a fost supus violenței / bullying-ului, fie a manifestat un comportament de bullying / violent – acționează în colaborare cu personalul școlii, pentru a soluționa problema.
- sunt un model pozitiv pentru copil - nu este suficient să comunice copilului despre ceea ce presupune un comportament pozitiv sau negativ. Un copil nu-și va însuși un comportament pozitiv, așteptat, atunci când acesta va observa că proprii părinți nu pun în practică comportamentul respectiv sau se comportă, la rândul lor, nepotrivit (de ex., un elev este încurajat să practice sportul de un părinte cu stil de viață sedentar). Prin urmare, încercați să implementați, la rândul dvs., modele de comportament potrivite și pozitive pe plan social. Aceste comportamente includ: utilizarea responsabilă a tehnologiei, comunicarea asertivă, rezolvarea conflictelor pe cale amiabilă, păstrarea calmului în trafic sau în situații tensionate. Oferiți sprijin copilului, dar nu încurajați dependența de Dvs. Salvarea copilului de provocări sau asumarea personală a responsabilității atunci când lucrurile nu merg bine, nu va învăța copilul să fie independent. Cu cât un copil are mai multe alegeri de făcut, cu atât dezvoltă mai mult independența, iar independența poate contribui la încrederea în sine.
- asigură copilului experiențe sociale pozitive - acestea includ excursiile, implicarea în proiecte de voluntariat, realizarea unor activități plăcute sau crearea de noi relații de prietenie. Ajutarea propriului copil în identificarea intereselor și hobby-urilor sale și în implicarea în relații noi de prietenie poate contribui la minimizarea consecințelor bullying-ului pentru copilul ținta violenței/ bullying-ului sau la diminuarea frecvenței acestora pentru copilul care a inițiat violența / bullying-ul.
- evită să încurajeze copilul să fie agresiv sau să lovească înapoi. Mai degrabă, îl învață pe copil să fie asertiv. Copilul care inițiază violența caută adesea un indiciu că amenințările și intimidările sale funcționează. Lacrimile sau acceptarea pasivă nu fac decât să întărească comportamentul copilului care agresează. Un copil care nu răspunde așa cum dorește copilul care intimidează probabil nu va fi ales ținta bullying-ului / violenței. De exemplu, copiii pot fi învățați să răspundă agresivității cu umor și afirmații, mai degrabă decât cu acord.
- învață copilul și îi oferă suport să devină independent - acest lucru presupune învățarea de strategii de evitare sau de oferire de răspunsuri adecvate pentru comportamentele de bullying / violență. Strategiile potrivite de răspuns la bullying / violență sunt: evitarea situației sau a persoanei agresoare; exersarea comunicării asertive și a deprinderii

Proiect derulat de:

de a spune Nu; cererea de ajutor din partea colegilor, profesorilor sau a unui profesionist; învățarea unor tehnici de autoapărare. De asemenea, încearcă să învețe copilul să nu răspundă în situații de violență într-o manieră similară cu cea a copilului care inițiază violența.

- conflictul dintre copii, mai mult decât probabil, nu va fi soluționat peste noapte. Părinții petrec timp cu copiii, încurajându-i pe aceștia să-și dezvolte noi interese sau să-și consolideze talentele și abilitățile existente, care vor contribui la dezvoltarea și îmbunătățirea respectului de sine. De asemenea, copiii trebuie ajutați să dezvolte prietenii noi sau să le consolideze pe cele existente. Prietenii servesc adesea drept factor atenuativ la agresiune.

Elevii

Este posibil ca elevii să nu știe ce să facă atunci când observă că un coleg de clasă este supus bullying-ului / violenței sau când experimentează ei înșiși o astfel de victimizare. Discuțiile și activitățile din clasă pot ajuta elevii să dezvolte o varietate de competențe, acțiuni pe care le pot întreprinde atunci când asistă sau experimentează un comportament agresiv. De exemplu, în funcție de situație și de propriul nivel de confort, elevii pot:

- solicita ajutor imediat de la un adult;
- raporta incidentele de bullying / violență personalului școlii;
- vorbi și/sau oferi sprijin copilului supus violenței;
- exprima dezaprobarea comportamentului violent prin faptul că nu se alătură râsului, tachinării sau răspândirii zvonurilor sau bârfelor;
- încerca să dezamorseze situațiile-problemă fie singur, fie într-un grup, de exemplu, luând copilul care manifestă un comportament violent deoparte și rugându-l să înceteze, să se calmeze.

Comunitatea

Implicarea întregii comunități în prevenirea violenței contribuie la atingerea obiectivelor comune în vederea asigurării siguranței și protecției copiilor. Această abordare începe cu educația părinților și trece la implicarea comunității în școală. În cele din urmă, implicarea școlii în comunitate promite o posibilitate mai mare de schimbare. De exemplu, implicarea comunității ar putea fi inițiat cu:

- invitarea membrilor comunității (de ex.: sportivi, pompieri, medici, etc.) să participe la o activitate anti-bullying organizată în școală.

Proiect derulat de:

- Solicitați primarului și consiliului local să facă o declarație anti-bullying. O astfel de declarație distribuită în comunitate îi va antrena pe elevi la participarea civică.
- Chiar dacă campaniile de prevenire a bullying-ului nu trebuie să fie foarte costisitoare, societățile comerciale locale ar putea contribui la finanțarea unor evenimente anti-bullying.

Pentru elaborarea unui Plan / Program de prevenire a violenței în cadrul școlii, e nevoie de ținut cont de următoarele:

- *Colectați date*

Înainte de a dezvolta planuri sau activități specifice, este important să aflați cât mai multe cu privire la acțiunile/comportamentul de violență (toate tipurile) ce există în prezent în instituție. De asemenea, poate fi util să colectați informații despre experiențe pozitive deja existente sau resursele existente la nivel de instituție / comunitate ce ar fi utile pentru a preveni violența. Pentru a colecta date, școlile pot folosi sondaje, discuții în clasă, interviuri, convorbiri cu personalul școlii și observații structurate.

- *Implicați părinții / îngrijitorii*

Violența poate continua atunci când elevii părăsesc teritoriul școlii, se poate întâmpla în toate mediile. Este important să implicați părinții și să le oferiți resurse pentru a le ajuta la recunoașterea semnelor a violenței și prevenirea comportamentului agresiv și la promovarea relațiilor sănătoase.

- *Implicați elevii*

Deși elevii nu ar trebui niciodată lăsați să-și rezolve propriile probleme legate de bullying / violență, totuși este important să participe activ la contracararea acestui fenomen. Este necesar ca ei să înțeleagă că scopul și importanța acestor strategii este de a crea un mediu de învățare primitor, respectuos și sigur pentru toți.

- *Formulați o declarație școlară / un angajament pentru relații sănătoase și prevenirea violenței în școală*

O astfel de declarație creează o înțelegere comună între personal, părinți/îngrijitori și elevi și comunică o viziune și un angajament unic față de un mediu de învățare primitor, incluziv, respectuos și sigur.

- *Elaborați un plan de răspuns / intervenție în situații de violență*

Un plan eficient de răspuns/intervenție are 4 obiective:

Proiect derulat de:

- **Încurajează comunicarea** - adulții oferă un model pentru elevi, angajându-i în discuții despre situații de violență și încurajând elevii să caute ajutor de la un adult atunci când alte strategii nu funcționează.
- **Dezvoltă empatie** - adulții îi ajută pe elevi să recunoască și să interpreteze sentimentele și nevoile altora, să înțeleagă impactul comportamentului violent și să-i trateze pe ceilalți cu grijă și respect.
- **Promovează responsabilitatea** - adulții îi ajută pe elevi să își dezvolte capacitatea de a se opri și de a gândi înainte de a acționa, de a rezista presiunii colegilor și de a-și asuma responsabilitatea pentru propriul comportament, reparând prejudiciile pe care le cauzează altora.
- **Îmbunătățirea comportamentelor pozitive și a relațiilor sănătoase** - adulții predau, modelează și întăresc abilitățile pentru a se înțelege cu ceilalți.

Un plan de răspuns / intervenție poate include orientări și strategii pentru:

- urmărirea comportamentelor copiilor, situațiilor de violență;
- oferirea suportului elevilor care este supus violenței;
- oferirea suportului elevilor care manifestă un comportament violent / anti-social, răspunzând cu consecințe logice și predictibile care promovează comportamente pozitive și oferă oportunități de a înțelege impactul comportamentului lor;
- oferirea suportului elevilor care asistă la situații de violență.

- *Monitorizați implementarea*

Elaborarea unui plan de acțiune nu este suficientă, progresul trebuie evaluat pentru a vedea dacă obiectivele au fost atinse și pentru a orienta deciziile viitoare de management. Este important să se revizuiască periodic planul de acțiune, de preferință cel puțin trimestrial și să se verifice în mod oficial progresul anual. În acest moment, un nou plan de acțiune poate fi dezvoltat pentru a identifica pași noi.

Proiect derulat de:

Fișa resursă 2: Activități psihosociale

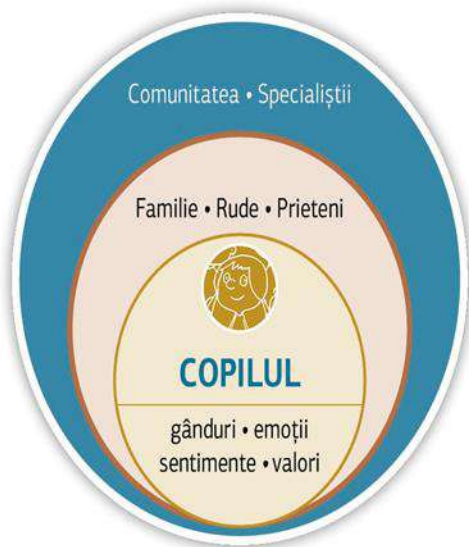
Pentru Terre des hommes care activează, în special, în domeniul protecției copilului, există o relație reciprocă între protecția, sănătatea copilului și sprijinul psihosocial. Lipsa de protecție poate cauza copilului suferințe la nivel psihosocial și viceversa: ca urmare a violenței un copil poate adopta un comportament de izolare sau de agresivitate.

Sprijinul psihosocial este considerat drept:

- o modalitate transversală de lucru;
- o modalitate de a aplica în practică intervențiile de calitate pentru starea de bine generală a copiilor.

Acest lucru cere de la persoanele responsabile pentru activități cu copiii competențe specifice la nivel de experiență, leadership, capacitate de a crea relații, ascultare activă, sens atribuit activității trăite prin feedback etc. Așadar, consolidarea capacităților în domeniul psihosocial este percepută de Tdh ca o: *„intervenție de bază, prioritară tuturor programelor elaborate în teren, care are drept scop consolidarea resurselor interne ale copiilor și ale mediului lor, pentru a le garanta o protecție mai bună”*.

I. Abordarea psihosocială în lucru cu copiii

Proiect derulat de:

„Psiho” se referă la psyche sau sufletul unei persoane. Acesta cuprinde lumea interioară a emoțiilor, gândurilor, dorințelor, credințelor și valorilor cât și felul în care ne percepem pe noi înșine și pe ceilalți.

„Social” se referă la relații și la mediul înconjurător al unui individ. Acesta cuprinde nu numai lumea materială dar și contextul social și cultural în care trăiesc oamenii, extinzându-se de la rețeaua complexă a relațiilor lor la comunitate și stat.

Lumea interioară (psiho) și cea exterioară (social) se influențează reciproc. „Psihosocial” se referă deci la bunăstarea indivizilor în raport cu mediul lor înconjurător. Unul dintre scopurile abordării psihosociale pentru copii care au trăit un eveniment dificil este acela de a întări sau de a reconstrui mecanismele de supraviețuire întrerupte de evenimentul în cauză. Copiii au fost protejați și însoțiți în dezvoltarea lor înainte de situațiile dificile, după care trebuie de intervenit și că ei au nevoie să fie susținuți în continuare. Nu trebuie de înlocuit metodele existente sau de impus unele noi pentru a ajuta copiii și mediul lor; în schimb, este necesar de susținut mediul să lucreze cu elementele psihologice și sociale ale persoanei pentru a-i permite să-și revină în contextul propriei sale culturi. Este ceea ce se numește o abordare psihosocială. Copiii au nevoie de:

- **Timp**

E nevoie cât mai mult de petrecut timpul cu copiii și de oferit posibilitate să se sprijine mai mult pe adulți timp de câteva luni după eveniment traumatizat.

- **Afecțiune**

Afecțiunea fizică este cu atât mai importantă pentru copii după un traumatism (din partea părinților, a membrilor familiei sau a altor adulți de încredere).

- **Joc**

Spațiul emoțional și fizic al jocului este unul dintre primele elemente din viața unui copil care este întrerupt după un eveniment dificil. Este important să se pună la dispoziție locuri sigure și organizate pentru copii astfel încât să se poată juca de îndată ce e posibil. Jocul îi ajută pe copii să dea un sens celor trăite.

- **Cuvânt**

Copiii au nevoie să fie încurajați să vorbească adulților și să vorbească între ei despre ceea ce au experimentat. Aceasta îi ajută să confirme ceea ce cred că au trăit și le reduce teama.

Proiect derulat de:

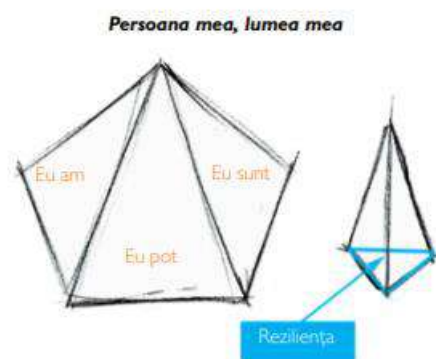
- **Încurajare**

Copiii au nevoie să fie încurajați, arătându-le că sunt importanți pentru adulți și le fie oferite reacții emoționale normale.

- **Rutină**

Copiii au nevoie de o rutină „pozitivă” cât mai mult timp posibil. Când totul a fost dat peste cap, rutina este foarte liniștitor și îi ajută pe copii să se simtă în siguranță datorită unei constante în viața lor.

Resursele interne și externe a copilului

EU AM LEGĂTURI

Eu (re)construiesc relații, încrederea în mine și în alții, sentimentul de apartenență și de recunoaștere. Eu mă accept și mă simt iubit de părinți, familie, prieteni, profesori, comunitate etc.

EU POT ÎNTREPRINDE ACȚIUNI

Eu (re)încep activitățile într-un spațiu securizant pentru reedificarea încrederii și competențelor mele, pentru a veni cu inițiative. Mă simt competent pentru a participa la activități școlare, la lucru, pentru a-mi realiza obligațiunile cotidiene.

Proiect derulat de:

EU SUNT UNIC

Port în suflet valorile și convingerile culturii și familiei mele, care îmi conturează identitatea și care dau sens vieții mele. Fac planuri, mă dezvolt ca personalitate, confer valoare la tot ce mă înconjoară, pentru a-mi consolida stima de sine, încrederea și simțul responsabilității.

Datorită relațiilor...

Am: părinți, familie, prieteni, profesori, vecini, comunitate etc.
Construiesc: încredere, dragoste, identitate, simț al apartenenței

Mă construiesc datorită relațiilor!

Datorită activităților...

Pot: să învăț, muncesc, realizez activități cotidiene

Construiesc: competență, încredere, inițiativă

Mă construiesc datorită activităților!

Datorită convingerii...

Am: valori, credințe, cultură

Construiesc: stimă de sine, scop în viață, responsabilitate

Mă construiesc datorită convingerii!

Proiect derulat de:

II. Metoda de învățare prin participare

„Spune-mi și voi uita, arată-mi și poate îmi voi aminti, implică-mă și voi înțelege”.

Metoda de învățare participativă permite participanților să elaboreze o teorie, pornind de la o experiență practică. Scopul este realizarea schimbărilor la nivel de atitudini și competențe, ce ar permite adulților care lucrează cu copiii să experimenteze și să învețe cum să-i asiste în dezvoltarea lor, cum să-i susțină în consolidarea propriilor resurse. Pentru a realiza anumite schimbări interne, folosim o metodă specifică care este inspirată din teoriile de învățare prin participare. Schema de mai jos reprezintă o variantă simplificată a conceptului elaborat de Kolb:

Proiect derulat de:

În lucrul cu copiii, facilitatorii pot sau să nu aplice această metodă. Ei pot organiza în mod spontan jocul sau activitatea creativă, urmărind, în special, aspectul lor distractiv și agreabil. Totodată, facilitatorul decide dacă pune sau nu accentul pe aptitudini concrete, pentru a dezvolta la copil deprinderi de viață. În acest caz el va desfășura activitatea în trei etape, pentru a favoriza învățarea și schimbarea comportamentului într-o anumită perioadă de timp:

1. Prima experimentare concretă (practică).

După ce oferiți instrucțiunile (scurte și clare), copiii descoperă și experimentează un joc nou, o activitate nouă.

2. Pauză pentru a discuta și a da feedback (analiza activităților desfășurate și sinteza ameliorărilor ce vor fi propuse).

La un moment dat, facilitatorul oprește jocul, adună copiii și-i întreabă dacă se confruntă cu dificultăți (de înțelegere, tehnice, relaționale), dacă au sugestii etc. Apoi întreabă copiii cum ar putea fi ameliorate anumite lucruri. Este momentul pentru a face schimb de impresii și emoții și a prezenta propuneri concrete, menite să contribuie la ameliorarea activității. Facilitatorul concentrează atenția copiilor asupra unui sau două momente importante, care corespund obiectivelor psihosociale propuse (de exemplu: responsabilitatea personală, o mai bună comunicare etc.).

3. A doua experimentare activă (aplicare și ameliorare).

Copiii experimentează jocul pentru a doua oară, dar o fac deja în mod conștient, deoarece au fost atenționați asupra unor elemente importante. În acest moment are loc procesul de învățare și de îmbunătățire a calității jocului sau activității. Verbalizarea experienței contribuie la implicarea raționalului (capul) în experiența chinestezică (corpul) și emoțională (inima), ceea ce duce la o îmbunătățire, la nivel de conștientizare, a acțiunilor și comportamentelor.

Acest ciclu poate fi reluat în repetate rânduri, programând mai multe pauze pentru a face feedback, până la momentul realizării obiectivelor formulate, adică până la momentul manifestării schimbărilor dorite la nivel de comportamente. Repetarea uneia și aceleiași activități (sau jocului) este unul din principiile învățării. Copiii nu se vor plictisi, dacă jocurile vor fi adaptate nivelului lor și obiectivele propuse spre realizare vor fi clare.

Notă: Această metodă exclude participarea facilitatorului la jocuri împreună cu copiii. Pentru a face un feedback pertinent și competent, facilitatorul trebuie să rămână în afara jocului, să păstreze distanța necesară, să observe desfășurarea jocului și comportamentele copiilor. Participarea la joc împreună cu copiii va crea alt tip de relații cu grupul, însă emoțiile vor împiedica observarea lucrurilor de la distanță și aprecierea lor în relație cu cele ce se petrec acum și aici.

Proiect derulat de:

Atelierul de formare pentru adulți propune metoda de învățare prin participare în felul următor:

1. În cadrul unui exercițiu practic, participanților le sunt propuse situații concrete;
2. Urmează schimbul de opinii și discuții în comun.
3. Participanții își formează cunoștințe teoretice în baza experienței practice.
4. În final, momentele teoretice sunt aplicate într-un exercițiu practic.

Metoda de învățare solicită o implicare activă din partea participanților (adulților sau copiilor). Datorită facilitării activității, persoana care învață beneficiază de ciclul de învățare complet, cu toate etapele incluse. Atât implicarea la nivel mental, corporal și emoțional, cât și reflecția și discuția, desfășurate după experimentare, contribuie la mobilizarea participanților spre descoperiri și comportamente noi.

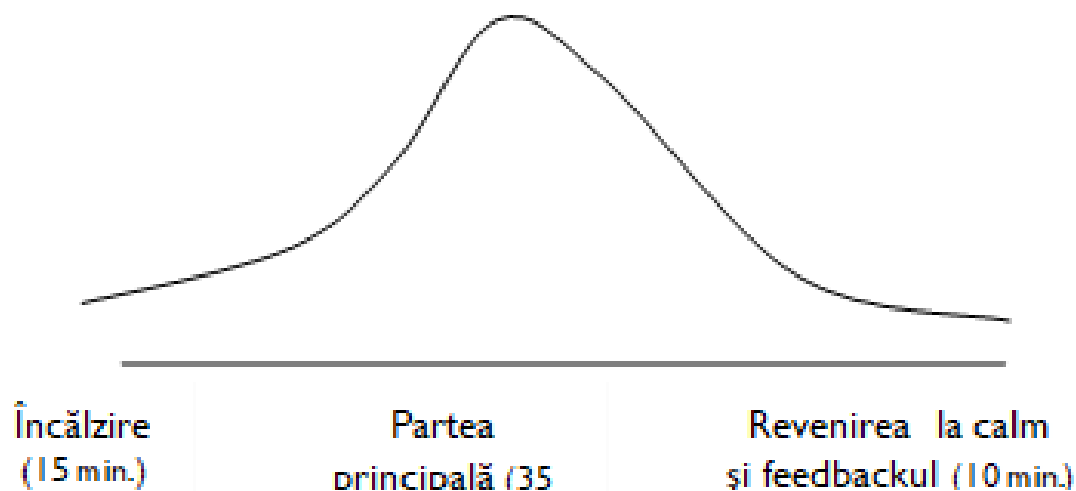
Sugestii pentru planificarea activităților psihosociale

I. ***Planificarea activităților*** vă ajută să reflectați atent asupra diferitelor părți ale sesiunii³: cum veți începe sesiunea, cum veți asista participanții în experiența lor de învățare și de reflecție și cum veți încheia activitatea, pentru ca ea să fie înțeleasă și ca toți participanții să dorească să revină și să continue activitatea împreună. Pentru o planificare reușită, e necesar ca o sesiune să fie gândită în trei faze:

1. *inițierea sau intrarea în subiect*, cu un ritual de bun venit, fixarea obiectivelor, un joc scurt sau o mică activitate prin care se face o introducere la tema ce urmează să fie abordată;
2. *partea principală* cu exerciții, jocuri sau activități (descrise în acest ghid), care conduc la o acumulare de cunoștințe sau la o reflecție;
3. *revenire la calm și oferirea feedback-ului* - partajarea elementelor importante din cadrul activităților și feedbackul sesiunii, în general.

Proiect derulat de:

În figura 1 este prezentată curba de intensitate a unei activități de 60 minute, iar în cazul activităților mai lungi sau al sesiunilor, intensitatea se adaptează proporțional.

De exemplu, pentru sesiuni mai lungi (inițierea e cca. 25%, partea principală - 55%, revenire la calm - 20%).

Figura 1. *Curba de intensitate (60 min.)*

Este important să se respecte curba de intensitate în timpul celor trei faze, plecând de la calm, pentru a înainta spre atingerea unei anumite intensități și a reveni, în final, la calm. Introducerea unor legături logice și/sau tematice între părțile componente ale activității facilitează munca.

Proiect derulat de:

II. Strategii de succes și strategii ce duc la eșec

Strategii de succes

- Fixați un cadru de lucru clar, cu obiective concrete.
- Încurajați alegerea unor activități în vederea atingerii acestor obiective, precum și asumarea responsabilităților în acest cadru.
- Detaliați problemele tehnice, pentru a-i conduce pe copii la reușită, păstrând o motivație înaltă.⁴
- Realizați un grad de dificultate sporit și măsurat pas cu pas (piramide: jocuri de echilibru în doi, apoi piramide în doi sau trei, până la forma finală de opt).
- Diferențiați uneori activitățile fete-băieți, pentru a ține cont de diferențele fizice. Uneori, pentru a favoriza cooperarea și acceptarea diferențelor, realizați aceste activități în grupuri mixte.
- Lucrați în baza unor angajamente personale, a unor reguli de joc și a unor comportamente nonviolente.
- Găsiți mediul potrivit în care participanții să se simtă în același timp ascultați și ghidați.
- Aveți o atitudine prietenoasă și respectuoasă, în același timp. Sunteți un ghid și un confident, dacă este nevoie.
- Oferiți timp participanților să experimenteze, să facă greșeli împreună (libertate în cadru).
- În timpul feedbackurilor cereți părerea copiilor, oferiți spațiu pentru exprimarea ideilor și comentarii comportamentul lor.
- Luați în considerare nivelul lor de oboseală, ascultându-i (controlul efortului cerut). Aplicați *provocarea la alegere*, deoarece fiecare este liber să se implice sau nu în activitate, după preferință.

Strategii ce duc la eșec

- Propuneți mereu participanților să facă ceea ce doresc sau, dimpotrivă, nu le dați niciodată posibilitatea să aleagă.
- Grăbiți finalizarea activității, fără a lua în considerare deosebirile de ordin fizic și tehnic, în special dacă grupa este mixtă.
- Apreciați mai mult sau privilegiați un grup în raport cu altul.
- Afișați rolul de superioritate și de profesor, ceea ce îi împiedică pe copii să se responsabilizeze.
- Propuneți o competiție neadecvată care poate conduce la sentimente de eșec, în loc de afirmarea de sine.

Proiect derulat de:

Lista resurse pentru activități cu părinți / copii:

- „Analiza cadrului de politici în abordarea fenomenului de bullying în școli”, Laurenția Filipșchi (ro/ru)
<https://stopbullying.md/resurse-pentru-profesionist/studiu-analiza-cadrului-de-politici-in-abordarea-fenomenului-de-bullying-in-scoli/>
 - „Stop Bullying” (ro/ru)
<https://stopbullying.md/resurse-pentru-profesionist/1236/>
 - „Aspecte generale privind protecția copilului” (ro/ru)
<https://tdh-moldova.md/index.php?pag=news&id=710&rid=467&l=ro>
„Ce pot face părinții pentru a-și ajuta copilul în situații de bullying?”
<https://stopbullying.md/resurse-pentru-parinti/video-ce-poate-face-parintii-pentru-a-si-ajuta-copilul-in-situatii-de-bullying/>
 - „Copiii în situații de bullying: comunicare eficientă și strategii (părinți)”
<https://stopbullying.md/resurse-pentru-parinti/video-copiii-in-situatii-de-bullying-comunicare-eficienta-si-strategii/>
 - „Bullyingul la școală. Sesiune de întrebări și răspunsuri (părinți)”
<https://stopbullying.md/resurse-pentru-parinti/video-bullyingul-la-scoala-sesiune-de-intrebari-si-raspunsuri/>
- Culegere de programe „Prevenirea delincvenței juvenile”:
1. Program de grup pentru reducerea comportamentelor pre-delincvențiale și infracționale ale minorilor cu vârste cuprinse între 10 și 13 / 14 ani / Autori: Mihaela Săsărman și Andrei Chișcu;
 2. Program de prevenire a delincvenței juvenile / Autor: Liliana Focșa;
 3. Program de activități psihosociale în domeniul egalității de gen pentru adolescenți / Selecție și adaptare: Anatolii Oprea; (EEE)
 4. Program de formare pentru sporirea implicării băieților și bărbaților în creșterea și educația copiilor în scopul prevenirii violenței și abuzului față de copii - parentaj conștient sensibil la gen / Autor: Daniela Terzi-Barbăroșie
<https://www.dropbox.com/s/1jrixitygpckz2v/Culegere%20de%20programe%20-%20Prevenirea%20delincven%20C8%9Bei%20juvenile.pdf?dl=0>
- „TEATRUL SOCIAL. Suport de curs pentru elevi” (ro/ru)
https://tdh-moldova.md/media/files/files/teatru_social_elevi_ro_3962051.pdf
 - „Metodologie teatrul social. Suport de curs pentru profesori”.
https://tdh-moldova.md/media/files/files/metodologie_de_teatru_social_6984198.pdf
 - „EDUCAREA ȘI PROMOVAREA TOLERANȚEI, EGALITĂȚII DE GEN, DIVERSITĂȚII ȘI INCLUZIUNII COPIILOR. Culegere de programe pentru cadre didactice”. (ro/ru)
https://tdh-moldova.md/media/files/files/tdh_culegere_4_lucrari--draft_02_1669232.pdf
 - YouCreate, Art-Kit

Proiect derulat de:

<https://drive.google.com/file/d/14aMOJt8cOfJpwAvPpoJlJEFNNGmP6CYK/view?usp=sharing>

- „Stop Bullying – cunosc, înțeleg, aplic. Ghidul profesorului pentru realizarea activităților de instruire cu elevii”.

<https://stopbullying.md/resurse-pentru-profesionist/ghid-stop-bullying-cunosc-inteleg-aplic-ghidul-profesorului-pentru-realizarea-activitatilor-de-instruire-cu-elevii/>

- „Antibullying: prevenire și intervenție. Program pentru profesioniști” (ro/ru)

<https://stopbullying.md/resurse-pentru-profesionist/program-antibullying-prevenire-si-interventie-program-pentru-profesionisti/>

- „Stop bullying în școală. Program dedicat cadrelor didactice” (ro/ru)

<https://stopbullying.md/resurse-pentru-profesionist/program-stop-bullying-in-scoala-program-dedicat-cadrelor-didactice/>

- „Cum să fac față situațiilor de bullying. Program destinat adolescenților” (ro/ru)

<https://stopbullying.md/resurse-pentru-copil/dictum-at-tempor-commodo-ullamcorper/>

- Cursu online:

„Program de prevenire a bullyingului în școli – cadre didactice”

<https://stopbullying.md/resurse-pentru-profesionist/curs-online-program-de-prevenire-a-bullyingului-in-scoli-2/>

„Program antibullying pentru adolescenți”

<https://stopbullying.md/resurse-pentru-copil/lorem-ipsam-is-placeholder-text-commonly-used-in-the-graphic-print-and-publishing-industries-for-previewing-layouts-and-visual-mockups/>

Proiect derulat de:

Fișa resursă 3: Model de plan

Nr.
Activitate
Perioada de realizare
Resurse materiale /
umane
Responsabili
Rezultate așteptate (indicatori)
Riscuri

Nivel de școală
Obiective:

Nivel de clasă
Obiective:

Nivel individual
Obiective:

Nivel de comunitate
Obiective:

Proiect derulat de:

Sesiunea 8 – Intervenția în situațiile de violență din mediul școlar

Obiective:

- să cunoască cadrul legal în domeniul protecției copilului;
- să cunoască mecanisme de colaborare intersectorială pentru prevenire și intervenție în cazuri de violență;
- să cunoască metode de lucru cu copii;
- să cunoască procesul de intervenție.

Durata: 1 h 30 min

Materiale necesare: flipchart, markere, imagini ZOOM¹, foi A4, culori, ghem de ață

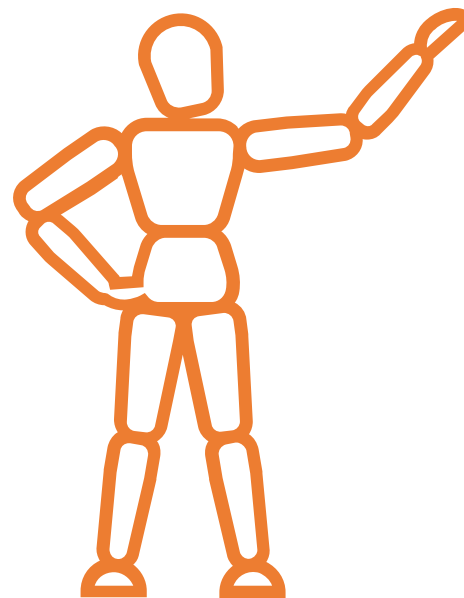
Descrierea modului:

I. Exercițiul ZOOM

II. Ghemul călător – rețeaua

III. Banalități

IV. Intervenție în situații de violență.

Proiect derulat de:

Partea I (1 oră 30 min.)

I. Exercițiul ZOOM

Instrucțiune:

1. Inițial repartizați fiecărui participant câte o imagine aliator și rugați să privească fără să prezinte imaginea celorlalți participanți. Timp de 2-3 minute fiecare participant va reflecta ceea ce observă și cu ce asociază imaginea. Apoi fiecare participant pe rând va prezenta imaginea și „istorioara”.

Sugestii pentru facilitatori:

- la repartizarea imaginilor, e nevoie de ținut cont ca imaginile să nu fie din aceeași categorie;
- încurajați participanții să nu modifice „istorioara” pe parcurs ce observă imaginile colegilor;
- faceți notițe pe parcurs ce fiecare participant prezintă „istorioara”, ce vor fi analizate la etapa de debifare a activității.

2. După ce fiecare participant va prezenta „istoria”, repartizați toate imaginile rămase. Și prezentați următoarele condiții: să analizeze toate imaginile care le-au primit / a colegilor; pot să facă orice, dar să nu vorbească (e nevoie să evite comunicarea verbală / non-verbală).

Sugestii pentru facilitatori:

- pe parcursul activității, observați reacțiile participanților: cum se implică în procesul creării unui singur șir din toate imaginile, cum au lucrat în echipă, etc.;
- pe tot parcursul activității, nu permiteți participanților să comunice între ei (verbal / nonverbal);
- exercițiul se finalizează când șirul este creat corect și toți participanții sunt de acord cu rezultatul.

Notă: se oferă timp atât cât au nevoie participanții să creeze șirul de imagini corect.

Debrifarea activității:

- Cum v-ați simțit pe parcursul exercițiului?

Proiect derulat de:

- Ce s-a întâmplat pe parcursul exercițiului? La început când ați primit imaginile ? Când le-ați văzut pe ale colegilor? Când ați văzut legătura între imagini? Cum ați construit istorioarele? Ce v-a determinat? Cum ați ajuns la istorioara comună? Ce credeți la început ? Apoi? Dacă ar fi să mai faceți odată jocul, cum ați proceda ? Ați schimba ceva? Ce ați lăsa la fel? Cine inițial a văzut că este o legătură între imagini? Cum ați procedat? Toți s-au implicat la crearea șirului din imagini? De ce unele persoane nu s-au implicat? Dacă ar lipsi câteva imagini, cum ar fi fost procesul de lucru?
- „Istorioara” prezentată inițial corespunde cu rezultatul final al procesului de crearea șirului? Cum credeți ce determină percepțiile diferite?
- Care au fost etapele pe parcursul exercițiului (e nevoie de ținut de 3 elemente: observare, analiză, acțiune)?

Sugestii pentru facilitatori:

În cadrul discuțiilor e nevoie să țineți cont de următoarele aspecte:

- evaluarea unui caz (percepția unei singure persoane nu reprezintă adevărul absolut, perceperea modelului ca ceva integru);
- 3 etape a unei intervenției: observare – analiză – acțiune;
- lucru în echipă pentru a interveni în cazuri de violență;
- „Zoom out” și „Zoom in” ca modalitate de lucru.

3. La finalul activității, prezentați informații privind: percepție și acțiune, principiul participativ în lucru cu copii (*fișa resursă 1*).

Proiect derulat de:

II. Ghemul călător – rețeaua

Instrucțiune:

1. Explicați participanților că fiecare va menționa cu ce li se asociază „Sistemul de protecție a copilului în România” și să argumenteze, apoi va ține firul de ață și va oferi ghemul unui coleg. Astfel va crea o „pânză de păianjen”.
2. Când ghemul ajunge la ultimul participant, se va iniția discuția: Ce s-a primit? Cu ce vi se asociază? Dacă să comparăm cu subiectul discutat ce ar fi? Cine face parte din acest „păienjenis”? Cum se poziționează fiecare actor în protecția copilului? Unde ar fi poziționat copilul și familia sa? Dacă tragem de un fir, ce se întâmplă? Dar în cazul, dacă se rupe?

Sugestii pentru facilitatori:

- după ce participanții răspund la întrebarea răspunsul: „Unde ar fi poziționat copilul și familia sa?”, ați putea poziționa o minge ținând cont de cele menționate. Și participanții sunt rugați să reflecteze. În caz dacă mingea se află deasupra „păienjenisului”, atunci poziționați mingea și participanții trebuie să mențină mingea cât mai mult pe „pânză”. Și apoi inițiați discuția: cum se simt? ce a fost mai dificil? mai ușor? de ce? cu ce se asociază această activitate? ce ar fi bine să facă fiecare actor? cum se poate de îmbunătățit? etc.

Proiect derulat de:

III. Banalități

Instrucțiune:

1. Formați echipe a câte 2-5 participanți și le oferiți fiecărei echipe foi A4 și markere / culori.
2. Timp de 1-2 minute fiecare echipă stabilește denumirea echipei.

Sugestii pentru facilitatori:

- în timp ce echipele își stabilesc denumirea, pregătiți flipchart/tabla pentru a afișa scorurile: lăsați spațiu pentru cuvintele/teme și spațiu separat pentru denumirea fiecărui grup. Mai jos este exemplu:

Tipologie	Echipa „...”	Echipa „...”	Echipa „...”
Sistem			
Protecție			
Scor total			

3. Explicați ideea exercițiului, dând un exemplu (vara=soare, plajă, căldură, etc.; iarna=sanie, ger, zăpadă etc.). Fiecare echipă va scrie 5 cuvinte asociative la fiecare temă / cuvânt (mai multe cuvinte scrise – e trișare).
4. Citiți câte un cuvânt/temă. Oferiți maximum 1,5 minute per rundă. Apoi, câte o echipă voluntară va prezenta asociațiile identificate (fiecare echipă va prezenta și apoi se va relua). Celelalte echipe ridică mână în caz de coincidență.
5. Numărați și indicați câte puncte se acumulează per cuvânt. Apoi echipele calculează scorul pe temă (dacă coincide indicați 2 punct per cuvânt / temă, și apoi se adună și se indică numărul total per temă). Scrieți scorul per temă pe flipchart.

Sugestii pentru facilitatori:

- jucați atâtea teme/runde cât va permite timpul. Invitați participanții să comenteze doar după ce runda per temă s-a terminat.
- pentru acest modul prezentați următoarele cuvinte / teme: copil, sistem, principii, proceduri, protecție, specialiști, metode, drepturi, lege, norme.

Proiect derulat de:

Debrifarea activității:

- Cum a fost activitatea? Ce a fost ușor? Mai dificil? De ce?

Apoi cereți participanților să discute asocierile pe care le-au scris ei și echipele din joc și modalitățile diferite prin care au fost interpretate aceleași cuvinte.

- Care cuvânt are cel mai mare scor? Care mai mic? De ce?
- Cereți să spună dacă termenii/definițiile corespund sau nu realității sau interpretărilor.

6. La sfârșitul activității, împreună cu participanții explicați ce este un sistem de protecție a copilului / componentele unui sistem și prezentați informație cu privire la Sistemul de Protecție a Copilului în RM, responsabilitățile fiecărui actor și cadrul legal privind protecția copilului (*fișa resursă 2*).

Partea II (1 oră 30 min.)

IV. Intervenție în situații de violență.

1. Împreună cu participanții identificați cele mai dese cazuri de violență manifestate între copii și selectați un caz care va fi analizat.

2. Participanții formează 3 echipe și sunt încurajați timp de 30 minute să stabilească schema de intervenție pentru a proteja mai bine copilul. Fiecare etapă va fi scris pe o foaie A4 și vor prezenta legăturile dintre etape.

3. O echipă va prezenta rezultatele lucrului în echipă, și celelalte echipe vor completa cu elemente care n-au fost menționate. Apoi vor fi analizate fiecare etapă și veți oferi informații adiționale (*fișa resursă 3*).

Sugestii pentru facilitatori:

- când vor fi prezentate informații adiționale, e nevoie de corelat cu cadrul normativ și ce documente e nevoie de completat;
- dacă este timp, ar fi bine de realizat exerciții privind metode și tehnici de lucru cu copii (*fișa resursă 4*).

Temă pentru acasă:

Fiecare instituție va identifica bunele practici de intervenție în cazuri de violență între semeni și să elaboreze scheme de intervenție pentru categorii de cazuri (ex.: violență fizică, emoțională, bullying etc.).

Proiect derulat de:

Fișa resursă 1: Percepție și acțiune

„Noi nu vedem lucrurile așa cum sunt ele; noi vedem lucrurile așa cum suntem noi”.
Anais Nin.

Noi percepem lucrurile prin prisma a 3 filtre, fiind parte integrantă a fiecărei persoane. Acest fenomen este valabil pentru toți și, dacă nu este conștientizat, interpretările, presupunerile sau judecățile făcute în mod automat, vor deforma esențial relația cu persoanele din jur. Dimpotrivă, dacă recunoaștem și conștientizăm că părerea personală este subiectivă și nu corespunde realității obiective, putem să gândim și să reacționăm, fără a ne baza pe propria experiență, emoții, dorințe sau frici. Este ca și cum am purta ochelari roz, pe care-i putem scoate.

- ***Filtrul fiziologic (sens și emoție)***

Exemplu: o persoană furioasă nu va putea reacționa adecvat într-o situație de conflict, deoarece este copleșită de emoții.

- ***Filtrul sociocultural (coduri de conduită, valori, genuri etc.)***

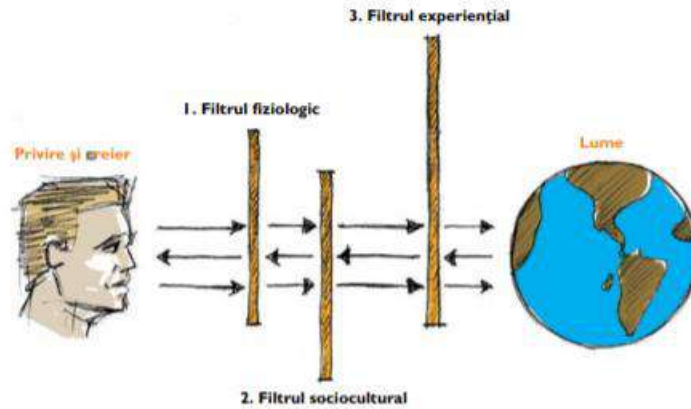
Exemplu: pentru un elvețian este inadmisibilă întârzierea trenului cu cinci minute. În aceeași situație, un francez va considera că trenul sosește la timp.

- ***Filtrul experiențial (experiență de viață variată, vârstă)***

Exemplu: o persoană în etate are mai multă experiență de viață decât un tânăr.

Proiect derulat de:

Strategii de succes:

- Nu există reprezentare obiectivă;
- Eu văd viața, oamenii prin ochelari colorați (filtre);
- Ceea ce văd, reflectă ceea ce gândesc;
- Eu sunt sută la sută creatorul realității mele;
- Ceea ce este adevăr pentru mine, nu reprezintă același adevăr și pentru alții;
- Am tendința să cred că știu, deși, în realitate, nu știu suficient de bine;
- Pot avea o privire diferită asupra anturajului;
- Este mai ușor să-mi schimb percepția asupra altor persoane, decât să încerc să schimb aceste persoane;
- Este util să mă observ pe mine însumi;
- Calitatea gândurilor și convingerilor mele influențează calitatea vieții mele.

Strategii care duc spre eșec;

- Ceea ce văd eu, este adevăr pentru toți;
- Ceea ce știu eu, este adevăr pentru toți;
- Ceea ce simt eu, este adevăr pentru toți;
- Toată lumea gândește la fel ca mine;
- Lucrurile sunt exact așa, cum le văd eu;
- Dacă nu vezi lucrurile așa cum le văd eu, înseamnă că nu le vezi bine și n-ai dreptate;
- Lucrurile au fost orânduite pentru totdeauna într-un anumit fel și nu se mai poate schimba nimic.

Proiect derulat de:

Este esențial pentru orice persoană aflată în interacțiune cu copii sau cu adulți (animatori, asistenți sociali, părinți, etc.) să dobândească această înțelegere fundamentală și să dezvolte anumite competențe astfel încât să devină conștientă că este greu să eviți formularea de judecăți; totuși dacă sunteți conștienți de acest lucru atunci când interpretați anumite situații, puteți să luați decizii mai potrivite aceste fiind mai puțin subiective. Atunci când lucrați cu copii în contexte dificile, este foarte important să puteți să ascultați și să reacționați fără să fiți influențați de propria „istorie”.

Acțiune eficientă într-o anumită situație prevede respectarea următoarelor trei etape:

**ETAPA I
ETAPA II
ETAPA III
OBSERVAREA
ANALIZA CONTEXTUALĂ
ACȚIUNE**

- presupune reprezentare obiectivă a lucrurilor, capacitatea de a accepta o situație sau o persoană, fără a interpreta sau a judeca;
- implică următoarele condiții: conștientizarea existenței propriilor fiituri; obiectivitate maximă la etapa observării; confruntarea propriei percepții asupra realității cu percepțiile altor persoane.
- de cele mai dese ori presupune ajutorul altor persoane, pentru a dispune de toate informațiile și instrumentele necesare;
- presupune înregistrarea răspunsurilor ale diferitor persoane și păstrarea abordării faptice, fără a recurge la interpretări.

Proiect derulat de:

În acest sens, poate fi utilă metoda celor „5 W” (five who):

WHO (cine?)
WHAT (ce?)
WHEN (când?)
WHERE (unde?)
HOW (în ce mod?)

- orientarea și adaptarea conform necesităților;
- presupune, în primul rând, consultarea altor persoane care văd lucrurile diferit și, deseori, posedă informații adiționale;
- mijloacele utilizate să fi cunoscute și adaptate persoanelor și situației.

!!! Este foarte importantă aplicarea acestor trei etape în ordinea prezentată, dacă dorim ca acțiunea să fie bine orientată și eficientă!

Ce se întâmplă dacă una din etape este omisă?

- Dacă ne limităm doar la observare și acționăm, fără a analiza situația, riscăm să cădem în capcana activismului și intervenția noastră nu va fi pe măsura necesităților.
- Dacă acționăm imediat după examinarea situației, fără a observa conținutul inițial al acesteia, riscăm să aplicăm modele nepotrivite pentru anumite etape.
- Dacă doar observăm și analizăm lucrurile, fără a iniția și o acțiune, vom stagna la nivelul modelelor teoretice, care nu vor fi niciodată utile oamenilor pe plan practic.

Rețineți:

- specialistul ce lucrează cu copilul trebuie să-și dezvolte următoarele calități: obiectivitate, imparțialitate, echilibru;
- înainte de a acționa într-o situație, atât în relația cu copiii, cât și cu adulții, faceți o pauză, calmați-vă, îndepărtați-vă de propria realitate și nu ezitați să solicitați din nou și din nou informații suplimentare înainte de a acționa.

Proiect derulat de:

Fișa resursă 2: Sistemul de protecție a copilului

SISTEMUL DE PROTECȚIE A COPILULUI reprezintă principiile, cadrul normativ-juridic, procedurile, instituțiile, specialiștii, metodele și tehnicile pentru promovarea și protecția drepturilor copilului.

Pentru a asigura o protecție corectă copilului este necesar ca toate sistemele din domeniul protecției copilului să coopereze pentru asigurarea bunăstării lui, principiile de bază fiind:

- ELIMINAREA DISCRIMINĂRII FAȚĂ DE COPII (art. 2, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului): obligativitatea statelor să respecte și asigure toate drepturile,

Proiect derulat de:

Această obligație de non-discriminare solicită de la state identificarea activă a copiilor și grupurilor de copii, pentru recunoașterea și realizarea drepturilor cărora ar putea fi nevoie de măsuri speciale. Spre exemplu, Comitetul ONU pentru drepturile copilului subliniază, în particular, necesitatea culegerii datelor dezagregate, pentru a asigura identificarea cazurilor unei discriminări reale sau potențiale. Este necesar de subliniat că, aplicarea principiului non-discriminării, accesului egal la drepturi, nu presupune aplicarea pentru toți a aceluiași regim, devine important de adoptat măsuri speciale în scopul scăderii influenței sau eliminării condițiilor, care provoacă discriminarea.

- **INTERESUL SUPERIOR AL COPILULUI** (art. 3, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului): acordarea atenției primare în asigurarea interesului superior al copilului în toate acțiunile în privința copiilor.

Acest principiu necesită adoptarea măsurilor active la toate nivelurile autorității executive, legislative și judecătorești. Fiecare organ legislativ, executiv și judecătoresc sau instituție trebuie să se ghideze de principiul asigurării interesului superior al copilului, prin intermediul examinării sistematice a problematicii, în ce măsură hotărârile și acțiunile acestora ating sau vor atinge drepturile și interesele copiilor, în special prin politica adoptată, prin măsuri administrative întreprinse sau hotărâri de judecată pronunțate.

- **DREPTUL COPILULUI LA VIAȚĂ, SUPRAVIȚUIRE ȘI DEZVOLTARE** (art. 6, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului): dreptul firesc al copilului la viață și obligația statelor-părți de a asigura la maximum supraviețuirea și dezvoltarea sănătoasă a copilului.

Expresia „dezvoltarea armonioasă a copilului” în sensul larg, în calitate de concept holistic, care cuprinde dezvoltarea fizică, mintală, spirituală, morală, psihologică și socială a copilului. Măsurile corespunzătoare pentru implementare trebuie să fie direcționate spre asigurarea posibilităților dezvoltării tuturor copiilor.

- **RESPECTAREA OPINIILOR COPILULUI** (art. 12, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului): dreptul copilului de a-și exprima în mod liber opiniile „privind toate aspectele ce vizează copilul” și acordarea atenției corespunzătoare opiniilor copilului.

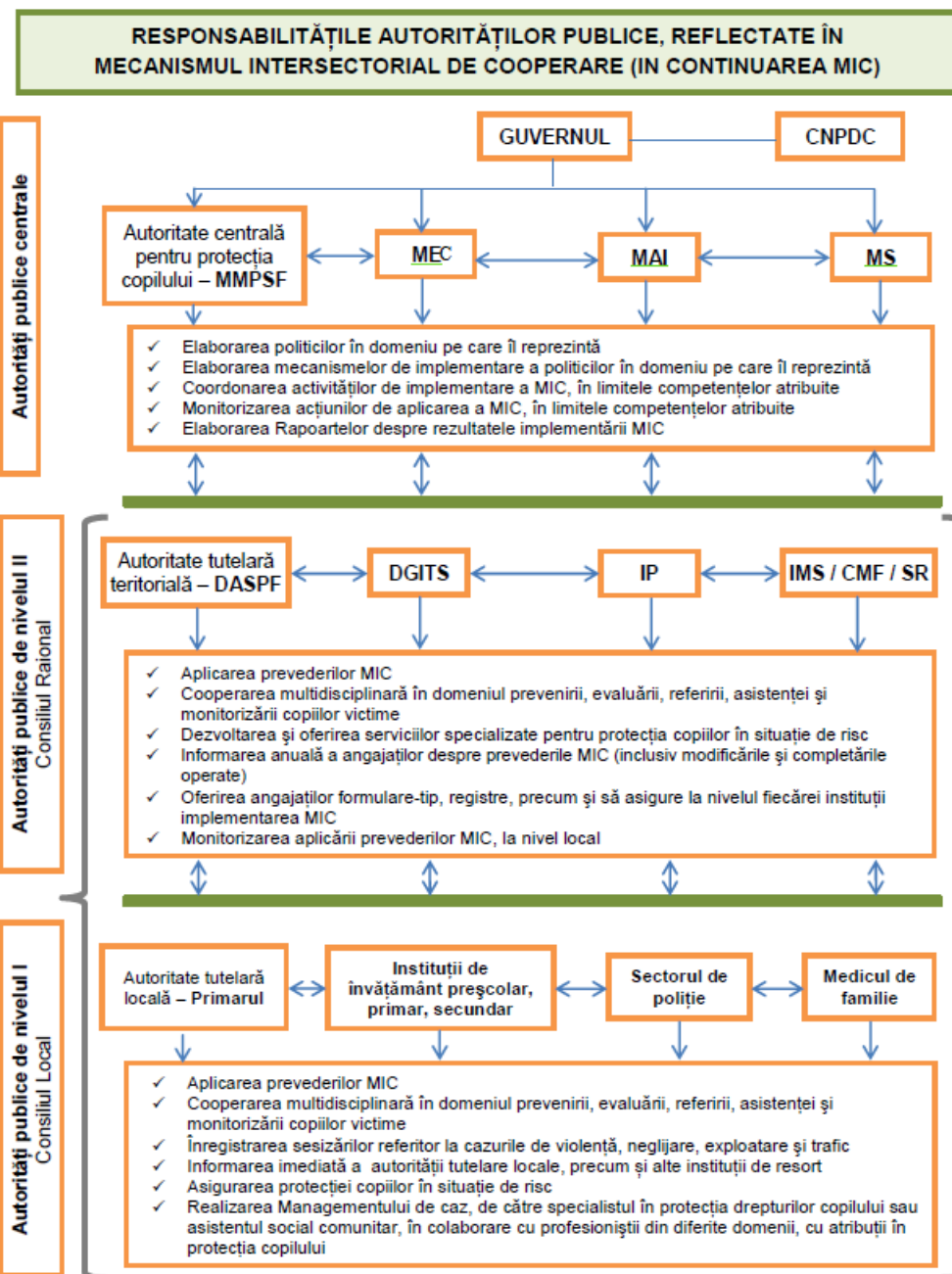
-

Acest principiu subliniază rolul copilului ca al unui participant activ al procesului de promovare a protecției și controlului privind realizarea acestui drept.

În continuare sunt prezentate schematic responsabilitățile specifice instituțiilor cu atribuții în domeniul protecției copilului pentru fiecare nivel a autorității publice²:

Proiect derulat de:

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiii.

Cadrul normativ național care reglementează protecția copilului în instituțiile de învățământ:

- [Codul Educației](#) nr. 152 din 17 iulie 2014.
- [Legea nr. 140 din 14 iunie 2013](#) privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți.
- [Legea nr. 30 din 07 martie 2013](#) cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației.
- [Hotărârea Guvernului nr. 143 din 12 februarie 2018](#) pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului.
- [Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08 aprilie 2014](#) cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.
- [Ordinul comun al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Educației și Ministerului Sănătății nr. 153/1043/1042/293 din 08 octombrie 2014](#) cu privire la aprobarea Fișei de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului.
- [Ordinul Ministerului Educației nr. 77 din 22 februarie 2013](#) privind aprobarea Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.
- [Ordinul Ministerului Educației nr. 858 din 23 august 2013](#) privind aprobarea Metodologiei de aplicare a Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ preuniversitar în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.
- [Ordinul Ministerului Educației nr. 861 din 07 septembrie 2015](#) pentru aprobarea Codului de etică al cadrului didactic.
- [Ordinul Ministerului Educației nr. 1090 din 29 decembrie 2016](#) cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevului din învățământul primar și secundar general.

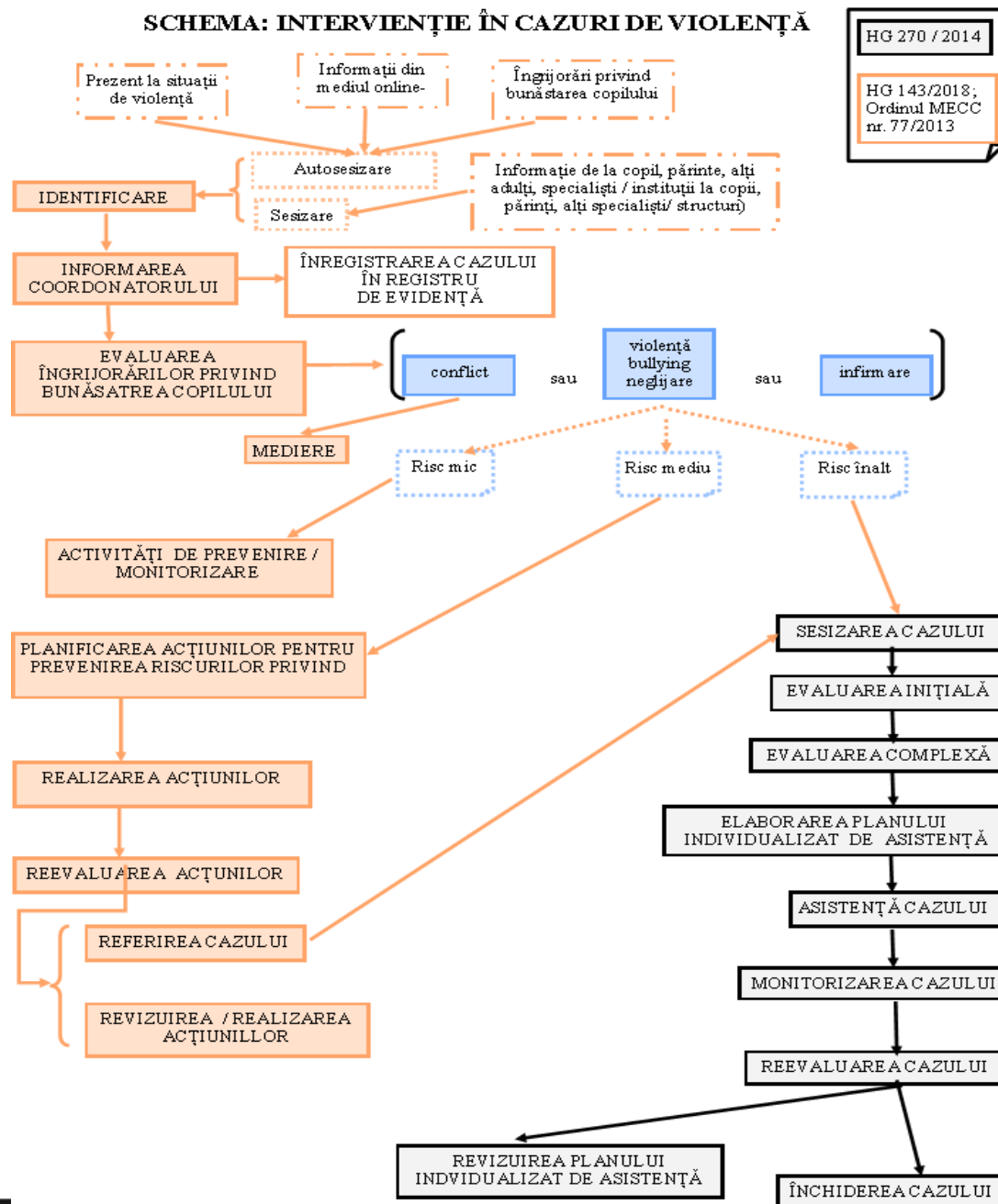
!!!! Important de reținut: este necesar periodic de verificat:

- modificările și completările legislative și normative operate în domeniul de activitate: <http://lex.justice.md/>;
- ordinele/dispoziții aprobate de către Ministerul de resort: <https://mec.gov.md/>.

Proiect derulat de:

SCHEMA: INTERVENȚIE ÎN CAZURI DE VIOLENȚĂ

Proiect derulat de:

NOTĂ! Pentru o mai bună intervenție în cazuri de violență e nevoie de:

- * înregistrat și descris cât mai detaliat fiecare din etape, ceea ce contribuie la: analizarea mai eficientă a informației; asigurarea păstrării unui algoritm de acțiuni în interesul tuturor copiilor implicați în situații de violență; protecție și siguranță profesională în validarea și demontarea implicării în soluționarea situațiilor de violență;
- * observarea sistematică asupra bunăstării copilului—proces realizat tot timpul și în raport cu toți copiii.

Pentru asigurarea prevenirii primară eficientă a riscurilor și intervenție promptă este necesară **observare sistematică a bunăstării³ copilului.**

Observarea sistematică a bunăstării copilului este o tehnică de evaluare care furnizează o serie de informații utile referitor la satisfacerea necesităților copilului în toate **domeniile bunăstării:**

Siguranță

protecție de violență, neglijare, exploatare și vătămare acasă, în instituția de învățământ sau în comunitate

Sănătate

suport în adoptarea unui mod sănătos de viață și acces la asistență medicală pentru atingerea standardelor de sănătate fizică și mintală

Realizare

susținere și îndrumare în procesul de învățare și de dezvoltare a abilităților, încrederii și respectului de sine acasă, în instituția de învățământ și în comunitate, în corespundere cu vârsta și potențialul copilului

Îngrijire cu afecțiune

asigurare a unui mediu de creștere și dezvoltare care oferă dragoste, susținere și încurajare și care răspunde necesităților copilului

Activism

creare a oportunităților și încurajarea participării în diverse activități în corespundere cu interesele, vârsta și potențialul copilului care contribuie la o creștere și dezvoltare armonioasă

Proiect derulat de:

Respect

recunoaștere a importanței și asigurare a dreptului fiecărui copil de a fi tratat cu stimă și demnitate oricând, indiferent de vârstă, sex sau origine, indiferent de ceea ce a făcut sau nu a reușit să facă; totodată, respectul presupune asigurarea condițiilor necesare în care copilul să fie auzit și să participe la luarea deciziilor ce îl vizează, în corespundere cu vârsta și potențialul său

Responsabilitate

încurajare și sprijin în asumarea sarcinilor și rolurilor active acasă, în instituția de învățământ și comunitate, capacitatea de autocontrol, înțelegerea și respectarea normelor morale și sociale, în corespundere cu vârsta și potențialul copilului

Incluziune

acceptarea fiecărui copil, fără nicio diferențiere, drept o persoană care poate avea o contribuție valoroasă în familie și comunitate, eliminarea inegalităților sociale, educaționale, fizice și economice și acceptarea ca membru activ al comunității în care trăiește și învață, în corespundere cu vârsta și potențialul copilului

Observarea sistematică este realizată de către dirigintele de clasă și rezultatele sunt înregistrate în *Fișa de observare a bunăstării copilului*.

Dacă:

- sunt identificate semne de îngrijorare privind bunăstarea copilului se anunță coordonatorul VNET;
- observă o situație de violență, trebuie de interveni și de anunțat coordonatorul VNET;
- de intervenit imediat, dacă este nevoie implicați un adult în ajutor;
- de separat copiii implicați;
- de asigurat că toată lumea este în siguranță;
- de oferit imediat asistență medicală sau psihologică necesară;
- de liniștit copiii implicați, inclusiv pe cei prezenți;
- de modelat un comportament respectuos atunci când se intervine;
- de apelat imediat la ajutorul poliției sau la asistența medicală dacă: este implicată o armă; există vătămări corporale grave sau violență sexuală; există amenințări cu violența motivată de ură, cum ar fi rasismul sau homofobia.

Proiect derulat de:

- sunt identificate informații suspecte în mediul online referitor la copii și se anunță coordonatorul VNET;
- sunt sesizați direct de către copil, părinți / îngrijitori, alți și anunță coordonatorul VNET.

Sugestii pentru evitarea greșelilor frecvente în intervenția imediată în cazuri de violență:

- Nu ignorați. Nu credeți că și copiii pot soluționa situația fără ajutorul adulților.
- Nu încercați imediat să soluționați incidentul.
- Nu forțați ceilalți copii să spună public ceea ce au văzut.
- Nu adresați întrebări copiilor implicați în fața altor copii.
- Nu vorbiți împreună cu copiii implicați, ci doar separat.
- Nu impuneți copiilor implicați să-și ceară scuze sau să-și redreseze imediat relațiile.
- Apelați imediat la ajutorul poliției sau la asistența medicală dacă:
- Este implicată o armă.
- Există vătămări corporale grave sau abuz sexual.
- Există amenințări cu violența motivată de ură, cum ar fi rasismul sau homofobia.

Odată ce a fost identificat o situație de violență și este anunțat coordonatorul VNET, se inițiază **evaluarea bunăstării copilului**, fiind utilizat *Fișa de evaluare a bunăstării copilului*. În cadrul evaluării, persoana desemnată stabilește:

Ce evaluează?

- domenii ale bunăstării copilului sunt afectate și care sunt cauzele;
- informații sunt suficiente sau nu pentru a ajuta copilul;
- poate face persoana desemnată și instituția pe care o reprezintă pentru a-l ajuta pe copil;
- este nevoie sau nu de sprijin din partea altor autorități, instituții, servicii.

Cum evaluează?

Discută cu copilul (conform vârstei și nivelului de înțelegere), părinții/persoana în grija căroră/căreia se află copilul, profesioniștii din cadrul instituției pentru a acumula informații relevante privind bunăstarea copilului.

Ce fel de constatări face?

- creșterea și dezvoltarea: ce îi reușește și ce poate realiza copilul, calitățile copilului care determină obținerea unor rezultate bune;
- capacitatea părinților/persoanei în grija căroră/căreia se află copilul de a asigura bunăstarea copilului: ce îi reușește familiei să facă pentru a crea condiții necesare creșterii și dezvoltării copilului și/sau ce nu îi reușește;

Proiect derulat de:

- rețeaua de suport din comunitate: totalitatea persoanelor, serviciilor din comunitate (specialiști, instituții) care oferă sau pot oferi sprijin familiei în îngrijirea și educația copilului.

Care sunt deciziile?

- nu este necesar să se întreprindă acțiuni (îngrijorarea nu s-a confirmat);
sau
- este necesar să fie planificate acțiuni pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului.

Dacă în urma evaluării se confirmă îngrijorările și necesitatea de a interveni persoana desemnată inițiază completarea *Fișei de planificare a acțiunilor pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului*.

Acțiunile pot fi realizate:

- de către persoana desemnată în cadrul instituției;
- cu implicarea profesioniștilor din sectorul educației;
- cu implicarea profesioniștilor din sectoarele asistență socială și ordine publică.

În procesul planificării acțiunilor e nevoie de ținut cont de înlăturarea îngrijorărilor și se valorifică potențialul copilului, al familiei și al rețelei de suport din comunitate. Toate acțiunile sunt realizate împreună cu copilul și părinții / îngrijitori.

În caz dacă:

- nivelul riscului pentru siguranța copilului este înalt, sau
- nivelul riscului pentru siguranța copilului este mediu și e nevoie de servicii sociale

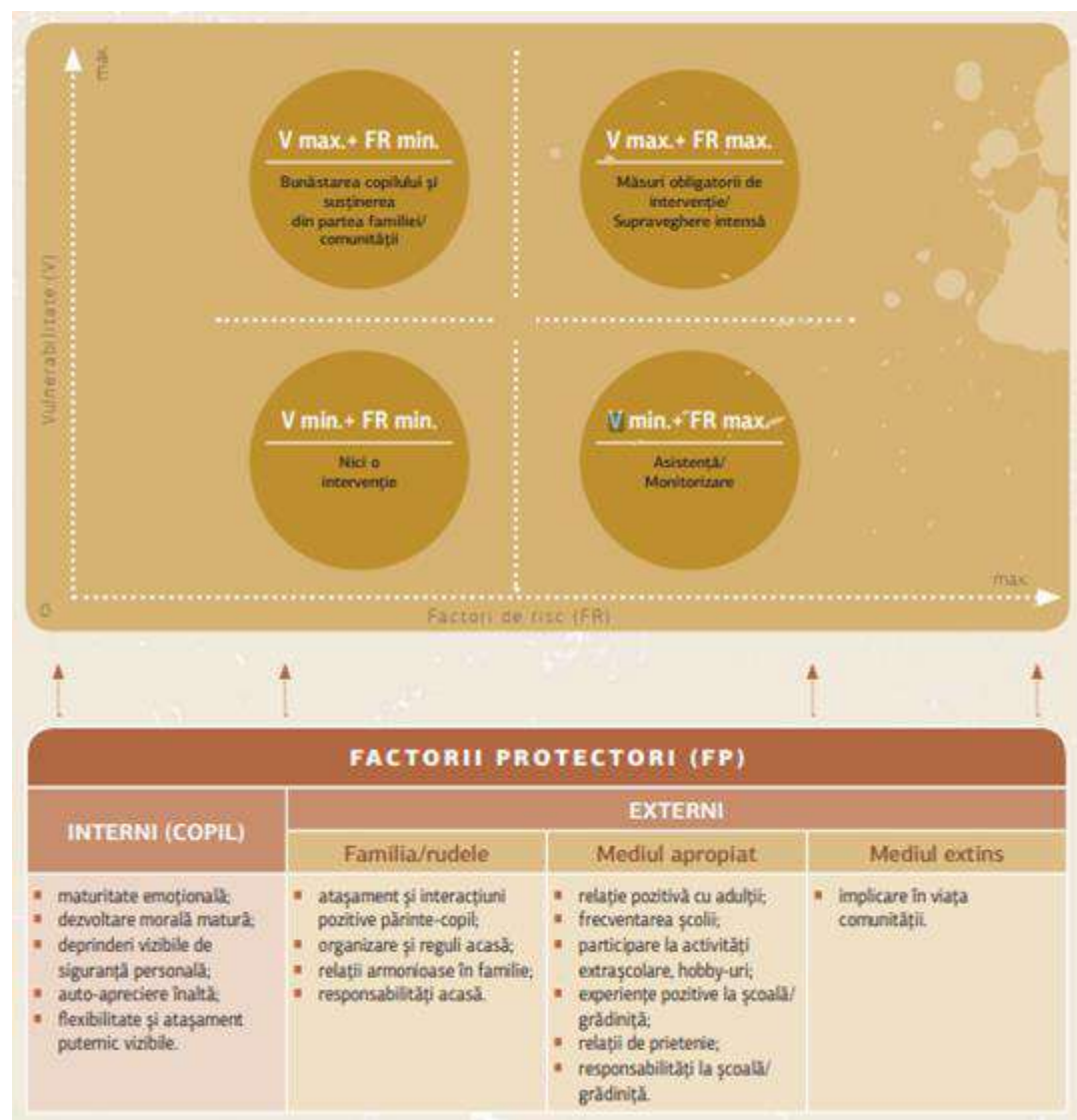
coordonatorul VNET sesizează timp 24 ore autoritatea tutelară, conform procedurilor intersectoriale (HG 270 / 2014) și oferă informații relevante membrilor echipei multidisciplinare și se implică în asistența copiilor.

Recomandări în lucru cu copiii:

Cum poate fi evaluat nivelul de risc și necesitatea de intervenție? Vedeți pagina următoare.

Proiect derulat de:

Proiect derulat de:

Terre des hommes
Sprijin copiilor.

Pentru planificarea și realizarea intervenției adecvate / prompte, este necesar de luat în considerare nivelul de risc:

- ❖ **risc înalt** – dacă sunt prezenți mulți factori de risc pentru copil și vulnerabilitatea lui este mare, atunci **intervenția va fi urgentă**;
- ❖ **risc mediu** – dacă sunt prezenți mulți factori de risc pentru copil și vulnerabilitatea lui este redusă, atunci **intervenția va fi planificată**;
- ❖ **risc mic** – dacă factorii de risc pentru copil sunt reduse și vulnerabilitățile lui este mare, atunci vor fi realizate **activități de prevenire**;
- ❖ **nici un risc** – dacă factorii de risc și vulnerabilitățile copilului sunt minime, atunci se va continua **observarea sistematică a bunăstării copilului**.

Proiect derulat de:

A FI: prezență, deschidere

- Găsiți un loc liniștit în care copilul se va simți liber să vorbească;
- Așezați-vă în fața copilului și înclinați-vă puțin înspre el;
- Mișcați aprobativ din cap și utilizați expresii și gesturi ce încurajează copilul să spună mai multe și ilustrează faptul că îl înțelegeți („spune-mi mai multe”, „haidе să vorbim”, „înteleg, dar eu cred că e mai mult decât atât”, „explică mai în detaliu”, „aș vrea să înțeleg mai bine ce ai spus”);
- Acordați copilului toată atenția dumneavoastră (alungați toate celelalte gânduri și preocupări);
- Evitați întreruperile și devierile de la discuție;
- Manifestați interesul cuvenit copilului, fiți respectuos;
- Concentrați-vă asupra copilului și nu asupra propriilor probleme sau a ceea ce ați vrea să spuneți/să auziți.

A VEDEA: observare

- Mențineți contactul vizual cu copilul, dar nu exagerat de insistent;
- Observați poziția, gesturile, expresia feței copilului;
- Încercați să înțelegeți cele ce nu au fost spuse de copil;
- Încercați să înțelegeți adevăratele emoții care se ascund în spatele celor spuse și al limbajului nonverbal al copilului.

A ASCULTA: atenție, concentrare

- Ascultați atent și încercați să memorizați cele spuse de copil;
- Reformulați spusele copilului, pentru a da dovadă că ați înțeles;
- Adresați întrebări, pentru a preciza anumite lucruri sau a înțelege mai bine copilul;
- Faceți comentarii potrivite, dați sugestii sau răspunsuri încurajatoare copilului.

A SIMȚI: afecțiune, încredere, respect

- Fiți răbdători și oferiți suficient timp copilului să vă prezinte informațiile;
- Fiți demni de încredere, arătați că știți să păstrați un secret;
- Dați dovadă de atitudine empatică;
- Fiți tolerant și acceptați copilul așa cum este, fără a-l judeca;
- Evitați interpretarea anumitor informații despre copil, care ar putea să vă influențeze înțelegerea mesajului transmis;
- Aveți curajul de a tolera reacțiile și comportamentul ce ar putea părea dezgustător și nu uitați că întotdeauna există un motiv în spatele unui anumit comportament;
- Admiteți că fiecare copil are tot timpul înainte și calitățile sale pozitive;
- Luați în considerare opinia copilului.

BINE DE EVITAT

- Reproșurile, acuzațiile;
- Minimizarea, subestimarea celor spuse de copil;
- Ofertarea sfaturilor, soluțiilor;
- Povestirile personale despre o experiență asemănătoare;
- Minciunile sau expunerea parțială a adevărului;
- Promisiunile pe care nu puteți să le garantați (veți pierde încrederea copilului);
- Impunerea disciplinei sau intimidarea copilului;
- Interpretarea celor spuse de copil fără a aduce lămuriri.

Proiect derulat de:

CALITĂȚILE SPECIALISTULUI

Sinceritate

- Încurajați copilul să fie mai deschis, să vorbească liber despre situația lui, să fie sincer;
- Permiteți-i să-și exprime gândurile și sentimentele prin faptul că tu procedezi la fel, dar într-un mod prietenos și neamenințător;

Exemplu: „Am observat că ai vânăți pe mâini. De unde le ai?”, „Am observat că nu-mi zici anumite lucruri. Care e motivul?”

Empatie

- Puneți-vă în pielea copilului, cum v-ați simți...?
- Meditați asupra următoarelor situații: „Dacă aș fi în locul copilului, cum aș dori ca să se vorbească cu mine și ce aș aștepta de la cei care vin să discute cu mine despre situația mea?”

Exemplu: „Sunt aici să ascult ce ai de spus. Înțeleg că acest lucru poate fi dificil, dar eu sunt aici să ascult și să te ajut.”

Deschidere

- Fiți prezenți „aici și acum”;
- Recurgeți la cuvintele: „Și...”, „Spune mai multe...”, „Sunt curios să știu mai multe...”;

Exemplu: „Am auzit ce ai spus. Dar vrea să aflu mai multe. De ce crezi astfel?”.

RESPECTAREA ETAPELOR DE REALIZARE A UNUI INTERVIU

I. Pregătirea

- Gândiți-vă la interviu, ce vreți să obțineți;
- Ce vreți să aflați și să cunoașteți;
- Planificați-vă discuția;
- Pregătiți un set de întrebări generale;
- Aflați cât mai multe posibil despre situația copilului înainte de interviu.

II. Stabilirea contactului cu copilul

- Fiți deschis spre dialog;
- Prezentați-vă și spuneți-i care este rolul Dvs.;
- Oferiți-i o scurtă explicație despre scopul discuției;
- Demonstrați copilului că sunteți interesat să-l ascultați.

III. Înțelegerea copilului

- Fiți atent la ce auziți, ce observați, ce simțiți;
- Fiți atent la invitațiile copilului (de exemplu, acțiunile copilului; sentimentele; gândurile; aspectul lui fizic; comportamentul acestuia);
- Permiteți situațiile de tăcere;
- Explorați ce ați auzit pentru a demonstra că ați înțeles ce vi s-a spus.

IV. Stabilirea acțiunilor ulterioare

- Creați un plan sigur;
- Prezentați copilului ce ați auzit și înțeles;
- Implicați-l într-un plan de acțiuni imediate;
- Explicați-i care va fi rolul Dvs., rolul lui și ce așteptați de la el;
- Explicați-i care vor fi consecințele acțiunilor și lipsa unor acțiuni;
- Întrebați-l dacă are ceva neclarități;
- Informați-l referitor la ce se va întâmpla în continuare și oferiți datele Dvs. de contact.

Cum poate fi utilizat interviul în asistența copilului?

Interviul este o tehnică ce presupune:

- comunicarea directă cu copilul;
- culegerea informației despre situația copilului;
- susținerea copilului în vederea soluționării problemei.

Tehnica interviului este utilizată în toate etapele de asistență a copilului. Un interviu eficient depinde de următoarele aspecte:

- Pentru realizarea unui interviu este nevoie de: un spațiu adecvat, unde copilul s-ar simți confortabil; scaunele plasate în așa fel încât intervievatorul să fi e la același nivel cu copilul. Acest lucru va permite copilului să se simtă în largul său; intimitatea este importantă, mai ales când convorbirea atinge subiectele personale sau dureroase; un mediu liniștit este important pentru a nu fi deranjat; opriți sunetul telefonului mobil.

- Luarea de notițe în timpul întrevederii ar putea să distragă copilul și să-i provoace întrebări și incertitudini privind confidențialitatea. Dacă se impune luarea de notițe, trebuie de explicat copilului motivele și de cerut acordul lui în prealabil.

Proiect derulat de:

Terre des hommes

Sprijin copiilor.

- Dacă un copil plânge, să nu puneți capăt convorbirii imediat. În funcție de vârsta copilului, este necesar de acordat timp și întrebați-l dacă dorește ca întrevederea să aibă loc altă dată. De asemenea, poate fi întrebat despre motivele stării de tristețe.
- Acordați spațiu copilului, liniște și manifestați bunăvoință, astfel copilul să înțeleagă că poate fi trist și că va fi așteptat până când se va liniști. Evitați copleșirea copilului, prin imediată consolare sau gesturi și zice, pe care copilul le-ar putea considera nepotrivite.

Adresarea corectă a întrebărilor în cadrul interviului este partea principală a succesului. Mai jos, vor fi prezentate informații privind ce fel de întrebări se impun și cum e mai bine să le formulați. Întrebările, de obicei încep prin următoarele formule: cum?, ce?, de ce?, când?, cine?, unde? și sunt de tipul:

- *Deschise* - determină răspunsuri ample și oferă informații numeroase: „Ce poți spune despre ...”, „Cum descrii situația respectivă ...”;
- *Închise* - presupun doar o singură varianta de răspuns prin „da” sau „nu”;
- *Ipotetice* - sunt utile la momentul analizării alternativelor existente într-o anumită situație, pentru a se estima posibilele consecințe ale fiecărei soluție alese, „Ce s-ar întâmpla dacă...”;
- *Faptice* - oferă informații obiective, „Spune-mi când ai constatat acest lucru...”;
- *Opinii* - „Care este cauza problemei cu care te confrunți...”;
- *Directe* - „Înțelegi...” generează răspunsuri clare, la obiect;
- *Indirecte* sunt utile pentru a culege informații, într-un mod mai subtil. „Dacă ar trebui să le povestești prietenilor despre infracțiune, ce le-ai putea povesti”.

Sugestii:

- folosiți întrebări deschise și evitați-le pe cele închise, ori de câte ori acest lucru este posibil. *De exemplu, „Cum v-ați simțit când s-a întâmplat acest lucru?”, lasă beneficiarului mai mult loc pentru răspuns decât o întrebare de genul „V-a enervat?”.*
- evitați să folosiți întrebarea „De ce?” prea frecvent, pentru că ar putea suna mai degrabă a interogatoriu.

De exemplu, în loc să întrebați „de ce ați lovit?”, este mai puțin amenințător și oferă ocazia unui răspuns mai complet dacă întrebați „care au fost motivele care v-au determinat să loviți?”.

Proiect derulat de:

- evitați întrebările multiple (punerea mai multor întrebări în același timp), deoarece ar putea fi extrem de dificil pentru beneficiar să și-o amintească pe prima în momentul în care ați adresat-o pe ultima.

De exemplu, dacă interviuevatul adresează o întrebare multiplă de genul „cum v-ați simțit când ați aflat că sunteți însărcinată, unde se afla tatăl copilului, unde vă aflați?”, există un mare pericol să se piardă informații importante despre subiecte, din cauza stării de confuzie create. Adresați câte o întrebare, pentru a da beneficiarului timp de gândire.

- evitați întrebările cu răspuns sugerat, beneficiarul se va simți fie obligat să cadă de acord cu propunerea, mâniat că ați făcut o prezumție.

De exemplu, „Cred că v-ați simțit foarte supărat atunci, nu-i așa?”, îl conduce pe beneficiar spre un anumit răspuns, în timp ce o întrebare deschisă, de genul „cum v-ați simțit când s-a întâmplat asta?”, nu îi sugerează un răspuns beneficiarului.

- evitați să adresați o întrebare, să primiți răspunsul și să treceți la următoarea întrebare. Amintiți-vă că trebuie să explorați subiectele, un interviu eficient seamănă mai mult cu o discuție a subiectelor cu beneficiarul. Nu este un chestionar, ci o conversație cu un scop bine stabilit.

- încurajați beneficiarul pe durata interviului.

De exemplu, „Spune-mi mai mult ...”, „Hai să vorbim ...”, „Înțeleg, dar eu cred că e mai mult decât atât ...”, „Sunt aici și te susțin ...”, „Explică te rog ...”, „Aș vrea să înțeleg mai bine ce ai spus ...” etc.

Notă: în cazul în care vă deplasați la domiciliul beneficiarului, analizați semnele indirect puse la dispoziție prin amenajarea mobilei, obiectele decorative etc.

Exemple de întrebări adresate copiilor și părinților lor în legătură cu indicatorii de bunăstare:

Siguranță

- Descrie-mi ce s-a întâmplat?
- Cum s-a întâmplat?
- Când a avut loc?
- Cât de des se întâmplă așa ceva?
- Te simți protejat și în siguranță acasă?
- Acasă este bătaie și ceartă?
- Care sunt lucrurile ce ți se spun să le faci și ție nu-ți place?
- În cine ai încredere acasă?
- Ce pericole sunt în casă?
- Puteți să vă protejați copilul?
- Aveți probleme cu alcoolul sau drogurile?
- În cine are încredere copilul?
- Ce vă îngrijorează în calitate de părinte?

Sănătate

- Cum te simți?
- Ce te supără?
- Cât de des nu te simți bine?
- Are cineva grijă de tine când nu te simți bine?
- Când mănânci?
- Ce mănânci?
- Cât de des mănânci?
- Ai fost la doctor și cunoști motivul vizitei?
- Spune-mi cum te simți când ești trist?
- Ce probleme de sănătate are copilul?
- Ce fel de tratament ia prescris medicul?
- Cum se simte copilul pe durata tratamentului?
- Explicați-mi regimul zilnic al copilului.

Proiect derulat de:

- Sunteți îngrijorați de sănătatea copilului?

Familie

- Cu cine locuiești?
- Cu cine te simți mai bine acasă?
- Ce-ți place la familia ta?
- Ce nu-ți place la familia ta?
- Acasă te simți în siguranță?
- Cine discută cu tine?
- Cine se joacă cu tine?
- Când îți este frică fiind acasă?
- Ce faci când îți este frică?
- Desenează te rog casa ta... Cine este acolo? Cu ce se ocupă ei? Cum se simt?
- Cine sunt membrii familiei?
- Cum sunt relațiile în familie?
- Cine lucrează din familie?
- Cine locuiește în casă?
- Descrieți-mi o zi obișnuită din viața familiei.
- Cât de des membrii familiei se întâlnesc pentru a face ceva împreună?

Educație

- Ce îți place la școală?
- Ce nu-ți place la școală?
- Ce te-ar ajuta să fii un elev mai bun?
- La ce te pricepi mai bine?
- La ce te pricepi mai puțin?
- Ce ai vrea să fie diferit la școală?
- Cât de des mergi la școală?
- În ce clasă e copilul?
- Cum este văzut copilul la școală?

Proiect derulat de:

- Ce talente are copilul?
- Ce lipsește în educația copilului?
- Ce l-ar ajuta pe copil să devină un elev mai bun?

Implicare

- Când iei parte la activități, ce îți place să faci?
- Ce ar trebui să se întâmple ca să te întorci la școală?
- Ce ar trebui să se întâmple ca să participi la activități?
- Ce te-ar face să te simți bine în aceste activități?
- Ce ai vrea să faci în comunitatea ta?
- Cu cine comunicați în afara familiei?
- Cum credeți că vă percepe comunitatea?
- Ce ați făcut să stabiliți o legătură cu comunitatea?
- Cum ați vrea să arate relațiile în cadrul comunității?

Proiect derulat de:

*“Ceea ce îl salvează pe om este să facă un pas.
Apoi încă un pas.”*

- Antoine de Saint-Exupery

Proiect derulat de:

